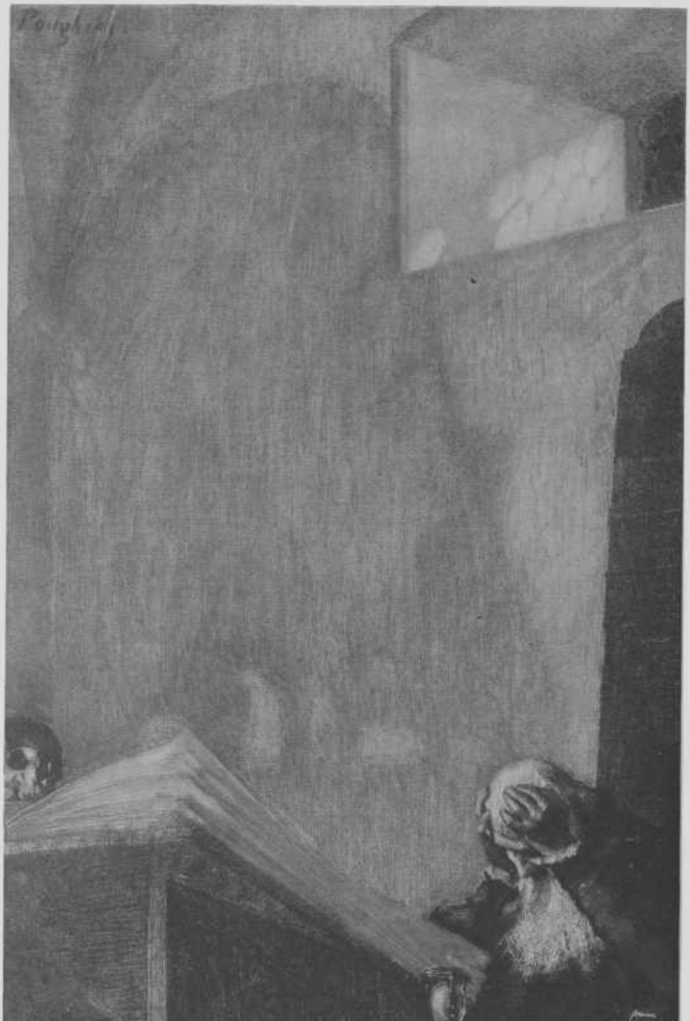
GOETHE'S FAUST

VERTAALD DOOR
Dr H. C. MULLER

I.

GOETHE's FAUST

VERTAALD DOOR

Dr. H. C. MULLER

MET 24 KLEURENDRUKKEN

NAAR AQUARELLEN VAN ROBERT POUGHEON

ZUTPHEN. — W. J. THIEME & CIE — MCMXXVI.

OPDRACHT AAN GOETHE

DOOR

DEN NEDERLANDSCHEN VERTALER VAN GOETHE'S FAUST.

1.

Groote geest, 't heelal doorzwevend,
  Vol van schoonheid, vol van vuur,
Dichter, denker, altijd levend,
  Lieveling van God Natuur,
'k Zie uw schim mijn werk bestralen,
  En uw blik vol majesteit
Vriendlijk lachend nederdalen
  Op dit boek, U toegewijd.

2.

Mijn gedichten, mijn gedachten
  Zijn, o schim, aan u verwant,
Want zij smaken en zij smachten
  Naar een hooger vaderland;
Met u stijg ik, altijd stouter,
  Op ten hemel van de goôn,
Met u kniel ik voor het outer
  Van het eeuwig ware en schoon.

3.

Gij waart koning onder vorsten,
  Gij waart onder wormen mensch,
Die u niet begrijpen dorsten,
  Die niet raakten aan uw grens.
Vorscher, schepper en ontdekker,
  Bracht gij 't schoonste leven door,
Als profeet, gedachtenwekker,
  Toont gij steeds uw lichtend spoor.

4.

Eeuwen rijzen, eeuwen zinken,
  Stof wordt steeds tot stof herleid,
Maar uw vruchtbr' ideën blinken
  In het voetspoor van den tijd;
Met u denk ik, met u wenk ik,
  Hoopvol, en toch peinzensmoe,
Het verleden en het heden
  En de gulden toekomst toe.

5.

Aan Hellenen, aan Germanen
  Is uw ziel, mijn ziel, verpand;
Over 's levens oceanen
  Reik ik u de broederhand;
Uit den klankstrijd aller talen
  Rijst voor u dit Neerlandsch lied:
Zangers, vol van idealen,
  Denkers, dichters sterven niet.

Utrecht, Dec. 1908.
Den Haag, Juli 1926.

H. C. MULLER.

OPDRACHT
VAN GOETHE's FAUST.

I.

Gij nadert weer, o zwevende figuren,
  Die reeds veel vroeger opreest voor mijn oog.
Kan mijn gezicht uw aanblik nog verduren,
  Die reeds zoo vaak tot nevelen vervloog?
Gij nadert, om mijn noodlot te besturen,
  Onwillekeurig staar ik naar omhoog,
En voel mij weer, den blik op u geslagen,
Betooverd, als in langvervlogen dagen.

II.

Gij toovert mij een schat van oude beelden,
  Die levend zijn in mijn herinnering,
Gelijk een sprookje, dat met duizend weelden
  Zoo lang geleên mijn jeugdig hart beving,
Toen smart en vreugde zich gelijk verdeelden,
  En 'k door den doolhof van het leven ging,
Waar zooveel goeden voor mij zijn verschenen,
Die thans, helaas, voor eeuwig zijn verdwenen.

III.

Zij kunnen mijn gezangen niet meer hooren,
  De zielen, waar voorheen mijn lied voor klonk,
Gesloten voor altijd zijn vriendelijke ooren,
  Voor goed verduisterd is de vriendschapslonk,
Mijn lied gaat voor de massa haast verloren,
  Met angst ontwaarde ik dat zij bijval schonk:
Maar die 't genoten, de beproefde vrinden,
Zij zijn niet meer, verstrooid naar alle winden.

IV.

En mij bekruipt een nameloos verlangen
  Naar 't vèr verwijderd, stille geestenrijk,
Ik tokkel op de harp nu mijn gezangen
  Al lispelend, Aeolos' toon gelijk,
Terwijl een stille traan in 't oog blijft hangen,
  Een stille traan, aan diepen weemoed rijk:
Wat ik bezit schijnt verre weggedreven,
En wat vervloog schijnt om mij heen te leven.

VOORSPEL OP HET TOONEEL.

DIRECTEUR — DICHTER — NAR.

DIRECTEUR.

Gij beiden, die met volle handen
Mij hebt geholpen, dag en nacht,
Zegt, wat gij wel in Duitsche landen
Van dit tooneelspel hebt verwacht?
Mijn doel is aan de massa te behagen,
Zij leeft, en laat mij leven, onbedeesd,
De planken, het tooneel is opgeslagen,
En iedereen verheugt zich op een feest.
Zij zitten vol verwachting van veel wonders,
En ieder is gespitst op iets bizonders;
Ik weet hoe men dat volkje leidt en ment,
Verlegenheid behoort niet tot mijn wezen,
Wel zijn zij aan het beste niet gewend,
Maar toch! zij hebben vreeslijk veel gelezen.
Hoe maak ik nu dat alles, nieuw en frisch,
Valt in hun smaak, en toch belangrijk is?
Want gaarne mag ik het gedrang bekijken
Als heel een stroom zich naar den schouwburg
[dringt,
Als d' elleboog van armen en van rijken
Zich met geweld en stoot naar voren dwingt,
Als men haast op klaarlichten dag gaat vechten,
Totdat men is genaderd aan de kas,
En zooveel waarde aan één papier kan hechten
Alsof het brood, alsof het leven was! —
Dit alles heb ik den poëet te danken,
Doe 't heden weer, en breng iets op de planken!

DICHTER.

O spreek mij niet van al die bonte scharen,
  Wier aanblik reeds verstijven doet mijn geest,
Laat mij die menschenmassa niet ontwaren,
  Waarin mijn oog slechts lage lusten leest,
Laat liever mij ten dichterhemel varen,
  Waar reinste vreugde onze ziel geneest:
Waar liefde en vriendschap, rijzend allerwegen,
Met godenhand ons koestren en verplegen.

Ach! wat er uit de borst is opgerezen,
  En wat er schuchter stamelde onze mond,
Nu eens mislukt, en dan weer hooggeprezen,
  Het is verdwenen in een korte stond.
Kan het bezinken, dan zal 't rijper wezen,
  Daar het ontsproot uit 's harten diepsten grond:
Wat blinkt, is voor het oogenblik geboren,
Maar 't echte gaat voor 't nakroost niet verloren.

NAR.

Die praatjes van het nakroost moet gij laten!
Wanneer ik steeds van nakroost wensch te praten,
Wie schept dan vreugde voor het levend ras?
Dat wil men toch, niet zonder reden:
Een flinke vent, vol middelmatigheden,
Komt altijd voor het oogenblik te pas.
Wie prettig maar weet te vertellen,
Dien schat de massa nooit gering,
Hij kieze zich vooral een grooten kring,
Dien kan hij beter treffen en ontstellen.
Vertoon dus maar een pakkend levend stuk,
Dat alles inhoudt, vreugde, zorg en druk.
Verbeelding schildre de tooneelgordijnen,
Maar laat vooral de dwaasheid mee verschijnen!

DIRECTEUR.

En zorgt dat er veel voorvalt, goede liên!
Men komt ten schouwburg, dus men wil wat zien.

En wordt er veel voor d' oogen afgesponnen,
Zoodat men gapend zich verwondren kan,
Dan hebt gij bijna reeds het pleit gewonnen,
Dan zijt gij reeds een populaire man.
De massa blijft door massa steeds in 't leven,
Dit is voor d' een, en dat voor d'ander schoon,
Wie veel geeft, kan voor iedereen iets geven,
En ieder gaat tevreden naar zijn woon.
Hebt gij een stuk, zoo geef 't in stukken,
Zulk een pastei moet steeds gelukken,
Een mengsel wil men, wil een deel,
Wat helpt u dus een groot geheel?
't Publiek zal al uw groote stukken
In tweeën en in drieën plukken.

DICHTER.

Gij voelt niet eens, hoe slecht zoo'n handwerk is,
Het baart den echten kunstnaar ergernis,
Gij knielt voor het succes, dat ik verfoei,
En zijt ontaard door het tooneelgeknoei.

DIRECTEUR.

Denk niet dat zoo'n verwijt mij krenkt,
Een man, die flink en eerlijk denkt,
Laat zich ook door zijn werktuig leiden:
Let op het hout, dat gij moet snijden! —
En weet vooral, voor wien gij schrijft:
Verveling is 't, die velen drijft,
Een ander komt, na 't lekker eten,
Zijn spijsvertering hier vergeten,
Een derde, die zijn aandacht spant,
Was pas verdiept nog in de krant.
Men wil wat prikkelt, wat verstrooit,
Het is een kermis, opgetooid,
De dames komen na het diner,
En spelen zonder salaris mee.
Wat droomt gij toch, gij arme dichters
En zoogenaamde volksverlichters?
De schouwburg is een rarekiek,
Beschouwt toch eens het groot publiek!

De een is ruw, de andre koud,
Elk onverschillig, wel beschouwd.
De een, na afloop van het stuk,
Verdiept zich in het kaartgeluk,
De andere begeeft zich gauw
In d' armen van een schoone vrouw:
Wat wilt gij toch de Musen plagen
Om zulke menschen te behagen?
Geef zingenot, en laag gevoel,
Daarmee bereikt gij steeds uw doel,
Verwar de menschen meer dan noodig,
Bevrediging is overbodig. —
Of liever: spaar uw dichterhart
Den pijn van vreugde en van smart;
Die domme smaak die ù beleedigt,
Is juist wat het publiek bevredigt!

DICHTER.

Loop heen, en zoek een andren lijfspoëet!
Ik voel mij nimmer tot uw dienst gereed.
G' ontneemt den dichter 't allerhoogste recht
Dat de natuur voor hem heeft weggelegd.
Waardoor beweegt hij alle harten,
Waardoor spreekt hij tot elks gevoel?
Waardoor weet hij, in d' oceaan der smarten,
Den mensch te heffen tot een levensdoel?
Natuur! Zij weet de draden wel te spinnen,
Ja, onverschillig weeft zij draad op draad,
Het weefsel klinkt van buiten en van binnen,
Totdat het straks weer uit elkander gaat,
Maar wie weet al die draden te doen leven,
En wie brengt orde in die bonte rij,
Wie kan den enklen draad bezieling geven,
Zoodat hij stijgt tot hoogere waardij?
Wie kan den storm bedaren tot akkoorden,
Wie schept het licht uit dalende avondzon?
Wie is de tolk der fijnste liefdewoorden,
Die wellen uit der menschheid levensbron?
En wie verbindt de dorre najaarsbladen

Nog tot een krans van hooger fantasie?
Wie evenaart de godheid in haar daden? —
Het is de dichter! — knielt voor zijn genie.

NAR.

Laat elk die schoone kracht toch merken,
En laat de dichter opgaan in zijn werken,
Als ware het een liefdesavontuur.
Men treft elkaar toevallig, uur op uur,
En 't is alsof allengs een band ontstaan is:
Er bloeit geluk, totdat het weer gedaan is,
Uit vreugde komt er smart, en omgekeerd,
Men ziet hem straks genieten, die ontbeert,
Nu rijst de vrouw, en dan weer rijst de man,
En vóór men 't weet, is alles: een roman.
Laat ons zulk een tooneelspel geven!
Grijpt in het volle menschenleven,
Dat ieder leeft, schoon zelden met verstand,
Toch, waar gij grijpt, is het interessant.
In bonte beelden weinig klaarheid,
Veel dwaling en een vonkje waarheid,
Zóó wordt de beste drank gebrouwd,
Dien iedereen met dank aanschouwt.
Laat maar de jeugd zich om u heen verzamelen,
't Is haar een openbaring wat zij ziet,
Zij stamelt na wat z' op 't tooneel hoort stamelen,
Een woord vol vreugde, en ook vol verdriet.
Men ziet haar lachen beurtelings en weenen,
Nog trekt de geestdrift en de schijn haar aan,
Voor wie het leven leefde, is hij verdwenen,
Voor wie 't begint, is alles zoete waan.

DICHTER.

O laat dien tijd weeromme keeren,
Toen ik, als schepsel der natuur,
Van liefde zong en van ontberen,
Bezield door louter dichtervuur.
Toen 'k alles door een nevel schouwde,
Toen nog de bloesem wondren sprak,
En ik, terwijl de hemel blauwde,

Nog duizendvoude bloemen brak.
Arm was ik, en toch rijkbelaân
Met dorst naar waarheid, lust in waan,
Dien hartstocht, die mijn borst doorkliefde,
Dat vreugdeuur, zoo vliegensvlug,
Die kracht van haat, die macht van liefde,
O geef mij toch mijn jeugd terug!

NAR.

De jeugd, mijn vriend, zij kan ons helpen
Wanneer de vijand ons benauwt,
Of als ons meisjes overstelpen
Met liefdekussen, honderdvoud.
Wanneer bij vreugdevol genieten
Het klokje van den plicht weerklinkt,
Of als de avonden vervlieten
En m' in den kring van vrienden drinkt.
Maar nog het leven mee te leven,
Te dichten nog 't aloud gedicht,
Dat in de jeugd het hart deed beven,
Dàt, oude heeren! — is ùw plicht!
Wij zullen u niet minder eeren,
Al treedt de dood u ras op zij:
Gij wordt geen kindsche oude heeren,
Neen, ware kindren! — dat wordt gij.

DIRECTEUR.

Genoeg, veelzijdige talentjes!
Laat mij nu eindlijk daden zien,
Terwijl gij groeit in complimentjes,
Kan licht iets nuttigs hier geschiên.
Wat geeft het woorden uit te zweeten,
Te zwetsen van uw dichtgenie!
Wanneer g' u uitgeeft voor poëeten,
Beveelt dan ook de poëzie.
Voorziet ons van uw dichterklanken,
Gij weet, wij willen kracht'ge dranken,
Gaat aan het werk dus onverpoosd!
Bedwingt uw zotte dichterluimen,
Men moet geen enklen dag verzuimen,

Omdat zoo vroeg de morgen bloost.
Gij weet dat op het Duitsch theater
Een elk zijn krachten maar beproeft,
Toont ook uw krachten, vroeg of later,
Zij 't met machines opgeschroefd!
De groote en kleine hemelvuren,
De sterren zelfs zijn uw gebied,
Aan licht en water, steenen muren,
Aan dier en plant ontbreekt 't u niet.

* * *

Vertoont der schepping grootsch geheel
Op dit bekrompen schouwtooneel,
Begeeft u van den hemel snel
Dwars door de wereld naar de hel!

VOORAFSPRAAK IN DEN HEMEL.

DE HEER. — DE HEMELSCHE HEERSCHAREN. —
LATER MEPHISTOPHELES.

De 3 aartsengelen komen te voorschijn.

RAPHAEL.

De zon rolt weer op d' oude wijze,
En in der sferen harmonie
Voltooit zij hare hemelreize
Met donderende melodie;
Haar blik kan englen zelfs versterken,
Schoon niemand haren loop doorgrondt;
De onbegrijpelijk trotsche werken,
Zij schittren, als op d' eersten stond.

GABRIEL.

En wondersnel draait om ons henen
Der aarde namelooze pracht,
Nù 't paradijs door zon beschenen,
Dàn aaklig diepe, duistre nacht;
Men ziet de zee, in breede golven,
Bespoelen hemelhooge rots,
En rots en zee wordt straks bedolven
In één ontzachlijk golfgeklots.

MICHAEL.

Als in een wedstrijd, zie ik stormen
Van land naar zee, van zee naar land,
Die woedende een keten vormen,
Een keten, die de aard omspant;

Den bliksem zal onze aard trotseeren,
En beven voor den donderslag,
Maar uwe boden, God, vereeren
Het zacht verschijnsel van uw dag.

ALLE DRIE.

Uw blik kan englen zelfs versterken,
Schoon niemand u geheel doorgrondt,
En al uw hooge hemelwerken
Zij schittren, als op d' eerste stond.

MEPHISTOPHELES.

Daar gij, o Heer, u weer eens hier laat zien,
Op d' aarde, met haar vreugd en haar ellende,
En Gij mij vroeger gaarne zaagt misschien,
Zoo maak ik thans ook deel uit van de bende.
Vergeef mij! hoogverheven kan 'k niet spreken,
Dan wordt 'k bespot door ieder die mij kent,
Gij zoudt wis in een lachbui blijven steken,
Hadt Gij u niet het lachen afgewend.
'k Zal niet van zon en werelden gewagen:
Ik zie alleen, hoe zich de menschen plagen!
De kleine Wereldgod blijft steeds van d' ouden slag,
En is zoo wonderlijk als op den scheppingsdag.
Misschien zou hij wat beter leven,
Hadt Gij hem niet den schijn van 't zonnelicht gegeven;
Maar dit gebruikt hij slechts, hij noemt het Brein,
Om dierlijker dan ieder dier te zijn.
Hij schijnt mij toe, met Uw verlof,
Gelijk een krekel in het stof,
Een krekel die steeds vliegt en springt,
En in het gras zijn liedje zingt,
Maar die, in plaats van steeds in 't gras te blijven,
Zijn neus in elken modderpoel durft wrijven.

DE HEER.

Hebt gij mij verder niets te vragen?
Komt g' eeuwig weer om aan te klagen?
Is 't alles weer verkeerd op aarde, naar gij zegt?

MEPHIST.

Ja zeker, Heer! ik vind daar alles even slecht.
Ik moet de menschen bijna gaan beklagen.
Omdat ik d' arme lui niet eens meer mag gaan plagen.

DE HEER.

En kent gij Faust?

MEPHIST.

Den doctor?

DE HEER.

Ja, mijn knecht!

MEPHIST.

Ja, ja! — hij dient u op bijzond're wijze,
Dien gek bevredigt aardsche drank nog spijze,
De dweepzucht brengt hem al te ver:
Van eigen dwaasheid is hij half bewust,
Hij vordert van omhoog de schoonste ster,
En van deze aarde de allerhoogste lust:
Hoe ver hij 't luchtruim in moog gaan,
Nooit is zijn wensch, zijn lust voldaan.

DE HEER.

Schoon onbewust en nog verward zijn doen is,
Ik schenk hem klaarheid op zijn levenspad,
Want de tuinier weet, als het boompje groen is,
Dat eens de toekomst bloesem brengt en blad.

MEPHIST.

Wat wedt Gij — Gij verliest dien man,
Want ik doe alles wat ik kan,
Komt gij ten minste niet tusschenbeiden,
Om hem heel zachtjes langs mijn pad te leiden!

DE HEER.

Zoolang als hij op aard zal leven,
Zal mijn gezag u niet weerstreven.
De menschheid dwaalt, zoo lang zij streeft.

MEPHIST.

Ik dank u, Heer, dat Faust nog leeft!
Want met de dooden kan ik 't toch niet winnen,
Met lijken kan de duivel niets beginnen.
Ik houd van blozend frissche, jonge wangen,
Ik houd niet van een doodkist in het huis:
Ik speel graag, als de kat speelt met de muis.

DE HEER.

Welnu, het zij zoo! — 'k laat het aan u over!
Gij zijt een minderwaardige dief, een roover,
Tracht maar gerust, ik laat het kalm gebeuren,
Dien geest nu naar de diepte mee te sleuren,
En sta vernietigd, sta geheel verstomd,
Wanneer gij eind'lijk tot de slotsom komt:
Een mensch, die goed is, mag wel somtijds dwalen,
Den rechten weg zal hij toch eind'lijk halen.

MEPHIST.

Laat mij begaan! — ik durf het spel beginnen,
Want mijne weddingschap zal ik *toch* winnen.
Geloof mij, als ik triomfeer,
Dan vier ik feest, o groote Heer,
Zóó als de slang, in Eden's hof,
Zal Faust ook bijten in het stof.

DE HEER.

Met grootspraak kunt gij vrij hier prijken,
Ik haat u niet, noch uwsgelijken:
Van alle geesten, die ontkennen,
Kan ik aan grappenmakers 't best gewennen.
De mensch, die werkt, wordt dikwijls slap en traag,
Hij haakt naar rust, de arbeid wordt zijn plaag,
Daarom geef ik hem gaarne, als spel,
Den duivel mee, als metgezel.

Maar gij, o englen, echte godenzonen,
Komt met mij in het rijk der schoonheid wonen!
't Heelal, dat eeuwig werkt en leeft,
Omstrengele u met liefdearmen,
Al wat in kiemen leeft en streeft,
Kunt gij met scheppingsgloed verwarmen!

(De Hemel sluit zich. De aartsengelen af).

MEPHIST *(alleen).*

Van tijd tot tijd zie 'k graag den ouden Heer,
In geen geval wil 'k met hem breken,
Het staat Hem mooi, het strekt Hem haast tot eer,
Zoo mensch'lijk met den duivel zelf te spreken.

(Af).

EINDE VAN DE VOORAFSPRAAK.

EERSTE GEDEELTE VAN HET TREURSPEL.

NACHT.

FAUST

(in een hooge, gothieke kamer onrustig op zijn stoel voor zijn schrijftafel).

'k Heb nu, helaas, filosofie,
Juristerij en medicijnen,
En waarachtig! ook theologie
Doorgeblokt, met zweet en met pijnen.
Daar sta ik nu, ik brekebeen,
En ben niet wijzer dan voorheen;
Meester heet ik, Dokter zoo waar,
En reeds meer dan een tiental jaar
Leid ik kris kras, voor de leus,
Al mijn scholieren bij den neus,
En zie: wij kunnen tòch niets weten!
Dat heeft mij het hart vaneen gereten.
Wel ben ik knapper dan al die apen,
Dokters, meesters, schrijvers en papen,
Twijfel vernietigt niet mijn geest,
'k Ben voor hel noch duivel bevreesd,
Maar er ontbreekt mij, armen zot,
Daarvoor dan ook elk genot.
Ik verbeeld mij, tot mijn leed,
Dat ik niets volkomen weet,
Dat ik ook niets meer kan leeren
Om te verbeteren en te bekeeren.
Eer op 't wereldsche gebied,
Goed en geld bezit ik niet:

Neen! zoo kan geen hond langer leven!
Daarom heb ik mij overgegeven
Aan de toovenarij, om te zien
Of niet een geest mij licht kan biên!
Dat ik niet meer, met schaamte en zweet,
Behoef te zeggen wat ik niet weet,
Dat ik heel het groot heelal
En zijn geheimen doorgronden zal,
Al zijne krachten zal ontleên,
Niet meer stotteren als voorheen.

* * *

Ach, zaagt gij, volle maneschijn,
Voor 't laatste op mijn angst en pijn,
En op zoo menig middernacht,
Op dit gestoelte doorgebracht!
O droeve vriend, dan scheent gij hier
Steeds boven boeken en papier!
Ach, kon ik toch op bergen gaan
Bij 't schijnsel van ùw licht, o maan!
In holen met de geesten zweven,
Op weiden in uw scheemring leven,
Voor allen wetensdrang behoed,
Mij baden in uw zachten gloed!

* * *

Wee mij! steeds ben ik hier geboeid!
O donkre cel, door mij verfoeid,
Waar zelfs het heerlijk zonnebeeld
Door kleurige vensters droefjes speelt!
Ik zit hier in een boekenhoop,
Aan wormen en aan stof te koop,
Vol vies papier, als in een kring,
Tot aan de hooge zoldering,
Met doosjes, glaasjes, vol en stom,
Met instrumenten van rondom,
Mijn ouderlijk huisraad, kil en kaal:
De wereld, waarin ik ademhaal!

* * *

En vraagt gij dan, waarom mijn hart
Zoo angstig bonst in mijn gemoed,
Waarom een namelooze smart
Mij haast het bloed verstijven doet?
In plaats van levende natuur
Waar God den mensch in heeft gezet,
Zie 'k hier bij middernacht'lijk uur
Slechts doodsgebeente en dierskelet! —

* * *

Ontvlucht! ontvlied naar 't verre land,
Dit boek, in perkament gevat,
Van Nostradamus' eigen hand,
Moge u geleiden op uw pad!
Zoo leert gij dan de hemelstreken,
En als natuur u onderricht,
Dan wordt uw ziele ingelicht,
Hoe geesten tot elkander spreken,
Mijn peinzen kan al sedert jaren
De heil'ge teekens niet verklaren:
Gij geesten, zwevende in dit oord,
Geeft antwoord nu, als gij mij hoort!

* * *

(Hij slaat het boek open, en ziet het teeken van den Makrokosmos).

Ha! welk een weelde voel ik in mijn bloed,
Voel ik op eenmaal door mijn zinnen zwieren!
Ik voel een jongen, heil'gen levensgloed
Opwekkend gaan door aderen en spieren.
Was het een god, die deze teekens schreef,
Een godheid, die tot rust mij dreef,
Die mij het arme hart met vreugde vult,
Die mij de krachten der natuur onthult?
Ben 'k zelf een god? ik zie zoo'n gloed!
Ik zie in deze teekens, deze merken
Heel de natuur voor mijne ziele werken.
De wijze spreuk erken ik nù pas goed:

„De geestenwereld is niet gesloten,
Uw geest is dicht, uw hart is dood!
Baad dus, o leerling, onverdroten
Uw aardsche borst in 't morgenrood!"

* * *

(Hij bekijkt het teeken).

Zie toch, hoe alles door elkander zweeft,
Het een' in 't andre werkt en leeft!
Hoe hemelsche krachten op en neer gaan,
Vèr af, en naar elkander weer gaan,
Hoe overal gewijde kringen
Van boven naar beneden dringen,
En als harmonisch samenzingen!

* * *

Welk een gezicht, maar ach, hoe kort van duur,
Hoe grijp ik u, oneindige natuur?
U volle levensborsten, levensbronnen,
Waaraan de hemel en de aarde hangt,
Waarnaar mijn zieke borst verlangt,
'k Smacht tevergeefs naar u, o wat ben ik
[begonnen?

* * *

(Hij slaat het boek ontevreden om, en ziet het teeken van den aardgeest).

Hoe anders werkt dit teeken op mij in!
Gij aardgeest, 'k ben aan u verwant van zin,
Reeds voel ik mijne krachten groeien,
Reeds voel ik mij, als wijn, ontgloeien,
En moed om in de wereld mij te wagen,
Om aardsch geluk en aardsche pijn te dragen,
Mij zelfs in storm en regenvlagen
Hoog te verheffen boven alle onheilslagen!

Er verschijnen wolken —
De maan bergt haar licht —
De lamp gaat tanen —
Een damp stijgt op! — Ik zie roode stralen
Mijn hoofd omgeven! — Er waait
Een wind van boven het gewelf,
En die grijpt mij aan!
'k Voel dat gij mij omzweeft, verlangde Geest
Onthul u thans!
Hoe hevig klopt en bonst mijn hart!
't Gaat gisten, en woelen,
Tot een nieuw gevoelen!
Geheel mijn ziel, ik voel het, wil ik geven!
Gij moet, gij moet, al kost het u het leven!

* * *

(Hij neemt 't boek, en spreekt het teeken van den Geest uit. De Geest verschijnt in een roodachtige vlam).

GEEST.

Wie roept mij?

FAUST *(zich afkeerend).*

Vreeselijk gezicht!

GEEST.

Gij riept mij krachtig keer op keer,
Hebt lang getrokken aan mijn sfeer,
En nu —

FAUST.

Wee! 'k kan u niet verdragen!

GEEST.

Gij riept, gij smeektet bovendien,
Om mijne stem, mijn gelaat te zien,

Uit medelijden naderde ik.
Hier ben ik! — Maar wat bange schrik
Heeft u, den *oppermensch*, bevangen,
Waar blijft nu heel uw zielsverlangen?
Waar is de borst, die zich een wereld schiep,
En geesten, als gelijken, tot zich riep?
Waar zijt gij Faust, dien ik kon hooren,
En die met alle kracht mij heeft bezworen?
Zijt *gij* dat, thans door mij omzweefd,
Gij die aan alle leden beeft,
Een weggekromde bange worm?

FAUST.

Moet ik voor u, o vlambeeld wijken?
'k Ben Faust, behoor tot uws gelijken!

GEEST.

In levensstroomen, in dadenstorm
Vlieg ik op en neer,
Stijg ik op en af!
Geboorte en graf
Omvat mijn sfeer,
Een wisselend streven
Een warmtevol leven,
Aan den snorrenden weefstoel van den tijd
Werk ik het kleed der oneindigheid.

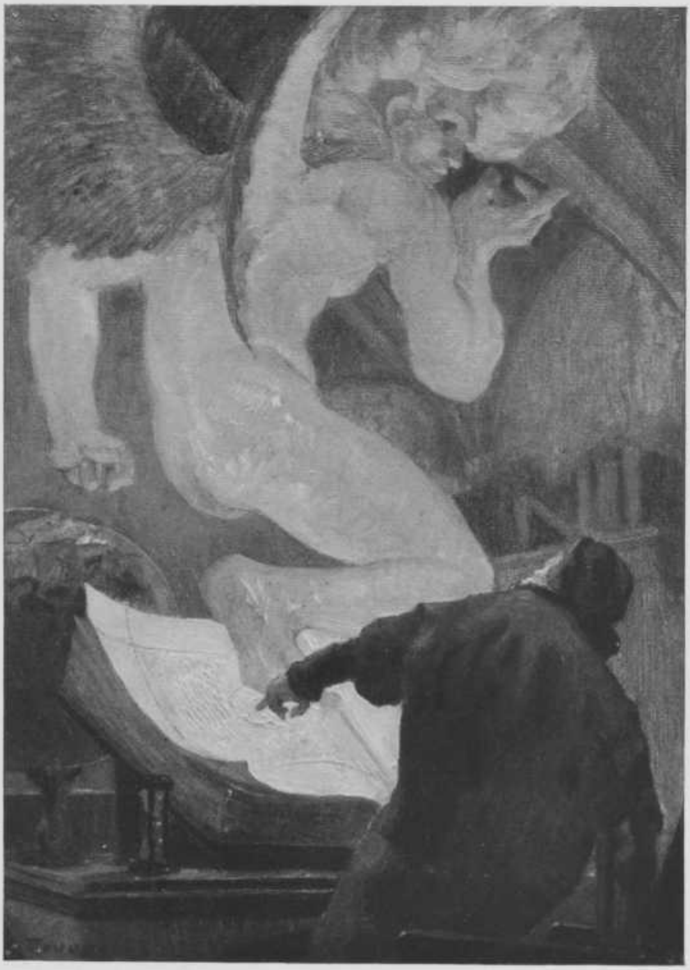
FAUST.

Gij die de wijde wereld omspant,
O geest, hoe voel ik mij ù verwant!

GEEST.

Niet aan mij, o Faust, zijt gij verwant,
Aan den geest, begrepen door ùw verstand!

(Verdwijnt).

II.

FAUST

(bedwelmd).

Niet aan u? Aan wien dan?
Ik evenbeeld der godheid,
En niet eens aan u?

(Er wordt geklopt).

O dood! — ik hoor het, mijn bediende naakt —
Heel mijn geluk verloren en verzaakt!
Een drooge vrijer, oud van dagen,
Kan alle rijke geesten verjagen!

(**Wagner**, *in slaaprok met nachtmuts, een lamp in de hand. Ontevreden keert* **Faust** *zich om).*

WAGNER.

Vergeef mij, heer, ik hoorde u deklameeren,
't Is vast een grieksche tragedie die gij leest?
Ook ik zou daarvan willen profiteeren,
Want tegenwoordig schat men dat het meest.
Ook hoor ik dikwijls om mij heen beweren:
Een geestelijke kan van 'n acteur zelfs leeren.

FAUST.

Ja, als de geestelijke behoort tot d' acteuren,
Wat van tijd tot tijd wel eens kan gebeuren.

WAGNER.

Ach! als men, opgesloten tusschen muren,
Ter nauwernood de wereld kan begluren,
Zich door een bril zijn kennis moet bereiden,
Hoe kan men haar door overreding leiden?

FAUST.

Als gij 't niet voelt, zult gij het nooit verkrijgen!
Wanneer het niet uit heel uw ziele dringt,
En als gij niet, oorspronkelijk, eigen,
De harten van uw hoorders dwingt!

Al gaat gij 'r voor zitten, al mengt gij samen
De een' of andre vleeschpastei,
Daar hoort nog heel wat anders bij,
Om u als menschenkok hier te bekwamen!
Bewondering van kinderen, van apen
Erlangt gij wel, als gij daar lust in hebt:
Maar voelt gij zelf niet wat gij schept,
Dan wordt het niet van hart tot hart geschapen!

WAGNER.

Toch maakt de voordracht óók den redenaar,
Ik voel het wel, nog lang niet ben ik klaar.

FAUST.

Tracht eerlijk winste te behalen,
Maar niet door dom en reedloos pralen!
Het kunstbegrip zal wel ontstaan,
Mits rede en wil tezamengaan.
Vóór alles is er inhoud noodig,
En woordkunst bijna overbodig.
Uw redevoeringen, die gij verkwist,
Met klein gedoe van menschelijke daden,
Zijn onverkwikkelijk, als de kille mist
Die vochtig neerslaat op de najaarsbladen.

WAGNER.

Ja, ja! de kunst is lang,
En kort slechts is het leven.
Vaak voel ik mij bezorgd en bang
Bij al mijn kritisch streven.
Hoe moeilijk zijn de midd'len te verwerven,
Waardoor men tot de bronnen zelf geraakt!
Maar vóór de weg half is gemaakt,
Moet wel een arme duivel sterven.

FAUST.

Is 't perkament een van de eeuw'ge bronnen
Waaruit één dronk uw dorst voldoet?
Verkwikking hebt gij nooit gewonnen,
Wanneer 't niet opwelt uit uw vol gemoed.

WAGNER.

Vergeef mij, heer! 't kan óók genoegen schenken,
Zich in den geest der tijden in te denken,
Te zien hoe vóór ons een wijs man gedacht heeft,
En hoe men 't na hem dan zoo ver gebracht heeft.

FAUST.

O ja! zoo ver als hemelbollen glijden!
Mijn vriend, de dingen der vervlogen tijden
Zijn toch voor ons als een gesloten boek.
De geest der tijden heet het wat ik zoek,
Maar 't is de geest des menschen zelf, m'n vrind,
Waarin de voortijd zich weerspiegeld vindt.
Wat studie aan den mensch kan biên
Is vaak bedroevend om aan te zien,
Het wordt een rommelkamer, net
Een rariteitenkabinet,
Met hoogstens één of twee gewicht'ge daden,
Met woorden en met spreuken zwaarbeladen,
Een poppekast, door menschen in elkaar gezet!

WAGNER.

Maar dan de wereld, 's menschen geest en aard!
Is dat u niet de hoogste studie waard?

FAUST.

Ja, wat men diepe studie noemt!
Maar word de zaak niet meest verbloemd?
De weinigen met klaar verstand,
Die dwaas genoeg hun inzicht niet bewaarden,
Hun geest en hart 't gepeupel openbaarden,
Heeft men van ouds gekruisigd en verbrand.

* * *

Maar 'k bid u, vriend! het is diep in den nacht,
Wij moeten ons gesprek voor ditmaal staken.

WAGNER.

Ik had den tijd graag wakend doorgebracht,
Om mij door uwe kennis te volmaken,
Maar morgen is het Paschen, dan wilt gij
Nog wel een vraag veroorloven aan mij.
Ik heb met studie reeds veel tijd versleten,
Wèl weet ik veel, maar 'k zou graag alles weten.

(Af).

FAUST *(alleen).*

Dat hij zijn hoop nu nòg niet heeft verloren,
Hij die zich door geleerdheid laat bekoren,
Naar schatten graaft, en blij wordt als een kind
Wanneer hij eens een regenworpje vindt!

* * *

Mag zulk een menschenstem hier klinken,
Waar ik door geesten pas omgeven was?
Toch dank ik u! gij kwaamt hier juist van pas,
Toen 'k dreigde in het niet te zinken.
Gij hebt mij uit de wanhoop opgebeurd,
Gij maakte dat ik mij als mensch dorst voelen,
Toen ik, door geesten van deze aard gescheurd,
Vernietigd scheen van denken en bedoelen.

* * *

Ik, evenbeeld der godheid, die reeds waande
De eeuw'ge waarheid helder aan te zien,
Ik, die verheven boven al 't bestaande
Van de aarde naar den hemel scheen te vliên,
Ik, meer dan cherub, die met vrije kracht
Reeds het heelal omvaâmde met mijn voeten,
En als een godheid oprees in den nacht,
Hoe moet ik die vermetelheid thans boeten!
Eén dondrend woord sloeg mij als gruis ter neer,
O geest, dien als gelijke ik vereer,

Ik trok u aan, scheen uw gelijke in macht.
Maar om u vast te houden miste ik kracht.
Ik voelde klein mij, toch verheven,
En smaakte een zalig zielsgenot:
Gij hebt mij wreed teruggedreven
In 't ongewisse menschenlot.
Wie leert mij? wat moet ik vermijden?
Moet 'k luisteren naar dien geheimen drang?
Ach! onze daden, onze lust, ons lijden,
Zij stremmen onzen levensgang.

* * *

Het heerlijkste, wat onzen geest doet blaken,
Vervreemdt van ons, is ras gedaan,
Als wij het goede dezer wereld smaken,
Dan heet het beetre zelfbedrog en waan.
Schoone gevoelens, die ons 't leven gaven,
Zij zijn op ééns in 't aardsch gewoel begraven.

* * *

Nu eens heft de verbeelding, wondersnel,
Ons hemelhoog, onsterfelijk, naar boven,
En dan weer is de ruimte van een cel
Den mensch genoeg, in smart en zorg verstoven.
De zorgen nestlen diep in 't hart,
Bewerken daar geheime smart,
En plagen d' armen aardeworm
Steeds rusteloos in nieuwen vorm,
Als huis en haard, als vrouw en kroost zijn zij,
Maar ook als vuur, als dolk, als gif nabij;
Gij beeft voor alles, wat niet treft,
Betreurt hetgeen gij niet als eigendom beseft.

* * *

Ik ben niet godgelijk, dat is te diep gevoeld,
Ik ben een worm gelijk, die 't aardsche slijk
[doorwoelt,
Dien, wriemlend in het aardsche bed,
Eén stap des wandelaars verplet.

Is dat geen slijk, geen niet'ge stof,
Die hooge muur hier om mij heen,
Die boekenkasten, duf en dof,
Gevuld met mot en ijdelheên?
Moet ik hier vinden wat ik zoek?
Moet ik wellicht in boek op boek
Nalezen, hoe van 't sterflijk ras
Misschien één mensch gelukkig was? —
Wat grijnst ge mij, o holle schedel, aan!
Of tracht gij stom mij te verhalen
Hoe jammerlijk ook gij kondt dwalen,
Hoe u de trek naar waarheid is vergaan? —
Gij instrumenten, spot met mij!
Cylinders, kammen, glazen, raderen!
'k Stond aan de deur, den geest te naderen,
Maar ach, ik kwam den grendel niet voorbij.
Op heldren dag schijnt uitteraard
Steeds de natuur een sluier te behoeven,
En wat zij uwen geest niet openbaart,
Dat dwingt gij haar niet af met nijptang en met [schroeven.
Gij oud gereedschap! nimmer aangevat,
Staat hier alleen als erfstuk van mijn vader,
Gij oude rol, dien ik haast nimmer nader,
Hoe ongelezen is uw stofrijk blad! —
Het weinige, dat 'k heb, er door te jagen,
Waar beter dan mij hier met studie plagen!
Wat men van zijne vaderen mag erven
Moet eerst bearbeid, om het te verwerven!
Is men onnut, dan strekt men ook tot last,
De mensch wordt steeds door 't oogenblik verrast.

* * *

Maar waarom trekt die plaats van verre
Mij aan, en schijnt dat fleschje een magneet?
Waarom blinkt voor mijn oog zij als een sterre,
Als maneschijn, die 't bosch met zilverglans [bekleedt?

* * *

U groet ik, onwaardeerbre schaal,
Die 'k peinzend naar beneden haal!
In u vereer ik menschengeest en kunst,
Gij inbegrip van zoete sluimermachten,
Verzamelpunt van doodlijk fijne krachten,
O schenk vandaag uw meester uwe gunst!
Ik kijk naar u, gij kunt mijn leed verzachten,
Ik grijp u aan, en gij vat mijn gedachten,
De vloedstroom van mijn geest begint te ebben:
Ik zie mij plotseling op verre zee,
Het tintelende golfje sleept mij mee,
Ik wil nieuw leven, nieuwe toekomst hebben! —

* * *

Een vuur'gen wagen zie ik naderzweven,
Gedragen door de lucht! Ik ben bereid
Mij door het verre luchtruim te begeven,
Tot nieuwen arbeid en tot nieuwen strijd.
Welk heerlijk leven, goddelijk genieten!
Is, aardsche worm, dit eindelijk mijn loon?
Ik zie onze aard verkleinen en verschieten,
En wentel mij beslist tot hooger woon!
Ik zal, vermetel, nu de poort aanschouwen,
Die iedereen vol angst en vrees vermijdt!
Want ik bewijs door daden, vol vertrouwen,
Dat hier de mensch tot godheid wordt gewijd:
'k Wil voor die donk're opening niet beven,
Waarheen verbeelding eigen kwelling bant,
'k Wil moedig naar die nauwe engte streven,
Die vuur'ge hel heet voor het klein verstand:
Ik wil met levensvreugde dáár verschijnen,
Al moet ik plotseling in 't niet verdwijnen.

* * *

Kom nu te voorschijn uit uw oud foedraal,
Kristallen schittrende bokaal,
Waaraan ik jarenlang niet heb gedacht!
Gij hebt geblonken bij der vaadren feest,
Gij zijt het zinnebeeld van vreugd geweest,
Wanneer men drinkend u heeft rondgebracht.

De rijke beelden, die u nog versieren,
Door alle gasten beurt om beurt verklaard,
De bodemlooze teugen, nooit gespaard,
Dat al herinnert mij aan jeugdig zwieren.
Ik zal u thans niet aan een buurman reiken,
Ik zal met geest en spotlust hier niet prijken,
Hier is een vocht, dat plots'ling dronken maakt,
Uw holte vult zich thans met bruine kleuren,
Ik koos dit vocht, het plengsel moet gebeuren,
Ik zie het morgenlicht, dat langzaam naakt,
Den laatsten dronk, als zieltje zonder zorgen,
Wijd ik aldus den dageraad, den morgen!
(Hij zet de drinkschaal aan den mond).

Klokkengelui. Koorzang.

ENGELENKOOR.

Christus is opgestaan!
Heil aan den sterflijke,
Die de verderflijke,
Sluipende, erflijke
Zonden heeft afgedaan!

FAUST.

Wat heldre toon, en welk een diep verbazen
Brengt plotseling den drinkschaal van mijn mond?
Is dit alreeds het feestlijk uur van Paschen,
Alom den mensch door klokgelui verkond?
Zijn dit alreeds de troostende englenkoren,
Die zich bij Jezus' grafsteê deden hooren?

VROUWENKOOR.

Met teeren balsem
Hebben wij hem verpleegd,
Den bittren alsem
Hebben wij weggeveegd:
In zachte doeken
Legden wij hem ter neer,
Ach! — en wij zoeken
Vergeefs den Heer.

ENGELENKOOR.

Christus is opgestaan!
Zalig de minnende,
Die de beginnende,
Heilzame, winnende
Loutering heeft bestaan!

FAUST.

Hemelsche tonen, zoekt gij waarlijk mij,
Gij macht'ge tonen, tot een stervling spreekt gij!
Zoekt liever weeke menschen van nabij,
Ik hoor de boodschap, maar 't geloof ontbreekt mij,
De lieveling van het geloof is 't wonder,
Maar mijn verstand gaat liever daar niet onder,
Vanwaar dit schoone sprookje komt —
En toch, ik voel mij haast verstomd,
Reeds in mijn jeugd hoorde ik die tonen zweven,
Die thans alweer mij roepen in het leven.
Eens daalde 's hemels liefdekus ook neer
Op mij, in godverloren sabbathstemming,
En mijn gebed was angstige beklemming,
Bij 't klokkeluiden voelde ik den Heer:
Een dweepziek, onbegrijpelijk verlangen
Dreef mij de weiden en de wouden in,
En tranen rolden langzaam langs mijn wangen,
Wanneer een wereld oprees voor mijn zin.
Dit lied verzelde onze jonge spelen,
Het vrij genoegen van de prille lent',
Ook mijn herinnering moet ik verdeelen,
Al is aan 't ernstig leven zij gewend:
Klinkt helder op, o tonen vol van waarde,
Ik stort weer tranen, 'k voel mij weêr op d' aarde!

KOOR VAN JONGEREN.

Hij de overledene,
Dien 't graf bewaarde,
Thans opgeschredene
Hoog van deze aarde:

Tot hemelvreugd alleen
Is hij verkoren;
Wij blijven hier beneên
Tot leed geboren.
Omhoog gevaren
Liet hij zijn jong'ren staan;
Meester, wij staren
Weenend u aan.

ENGELENKOOR.

Christus is opgestaan,
Uit donk're graven,
Laat nu de banden gaan
Die u omgaven!
Voor wie hem prijzen wil,
Liefde bewijzen wil,
Op 's levens reizen wil
Afzien van zondigen,
En den onmondigen
Hem slechts verkondigen:
Op hen ziet Jezus neer,
Hij onze Heer!

VOOR DE POORT.

Allerlei wandelaars gaan naar buiten.

WERKLUI.

Waarom dien kant gegaan?

ANDEREN.

Wij willen naar het jachthuis kijken.

DE EERSTEN.

Ons wil de molen beter lijken.

ÉÉN.

En ik raad u den vijver aan.

DE TWEEDE.

De weg daarheen is leelijk, dat is waar.

ÉÉN.

En wat doe jij?

EEN DERDE.

Ik ga met d' andren maar.

EEN VIERDE.

Gaat mee naar Burgdorf, beter daar dan hier!
De mooiste meisjes en het beste bier,
Ja, alles eerste klas wordt daar gevonden.

EEN VIJFDE.

Wat overmoedig en kort aangebonden
Ben jij alweer! Het jeukt je weer allang!
Ik ga niet mee, 'k ben voor dat plaatsje bang.

EEN DIENSTMEISJE.

Neen, neen! ik ga terug naar stad.

ANDEREN.

Daar bij die boomen zullen wij hem treffen.

DE EERSTE.

Niet prettig is het voor mij, schat!
Dat 'n ander u altijd ten dans moet heffen.
Hij loopt altijd aan uwe zij,
Is dat soms ook een pret voor mij?

ANDEREN.

Alleen loopt hij vandaag niet op de baan,
De krullekop zou met hem samengaan.

EEN SCHOLIER.

Verduiveld aardig loopen die meisjes, wat?
Kom, broer, wij gaan met haar nu op het pad!
Een potje bier vooreerst, ten tweede een lekker pijpje.
En 'n goedgekleede meid is alles! — dat begrijp je!

BURGERMEISJES.

Dat zijn me lieve jonge heeren!
't Is schandelijk, om kort te gaan,
Zij kunnen goed gezelschap frequenteeren,
En loopen achter zulke meiden aan!

TWEEDE SCHOLIER *(tot de eerste).*

Loop niet zoo gauw! daar komen er nog twee,
Één is mijn buurmeisje, heel netjes,
En steeds in keurige toiletjes,
'k Ben op dat kindje halfverliefd alreê.
Zij loopen kalmpjes op de baan,
Maar 'k wed dat 'k met ze mee kan gaan.

DE EERSTE.

Geneer je niet, m'n vrind, kom laat ons stappen,
Want anders zal het vleesch ons nog ontsnappen,
De hand die Zaterdags de schoonmaak doet
Past Zondags bij een vrijerijtje goed.

EEN BURGER.

De nieuwe burgemeester valt mij tegen!
Want hij heeft dagelijks meer praats gekregen.
Wat 's zijn verdienste voor de stad?
De duivel zal dien toestand halen:
Men moet maar zwijgen, maar betalen,
De kater bijt je, of de kat.

BEDELAAR *(zingt).*

O mooie heeren en mevrouwen,
Zoo goedgekleed, zoo rozerood,
Wilt ook den bedelaar aanschouwen,
En helpt mij ook eens in den nood.
Moet ik voor niemendal dan zingen?
Een mensch is blij, die geven mag.
Het Paaschfeest voor de stervelingen
Zij ook voor mij een blijde dag.

EEN ANDER BURGER.

Op zon- en feestdag vind ik 't allerbest
Te spreken van den oorlog, en de rest,
Hoe daar, in Servië of Bulgarije,
De volken met elkaar gaan bakkeleien.
Men staat aan 't raam, en drinkt z'n glaasje uit,
En ziet de scheepjes langs het water glijden,
Dan keert men 's avonds huiswaarts, en men fluit,
En zegent weer de vredestijden.

EEN DERDE BURGER.

Ja, buurman, laat de volken in het Oost
Gerust de koppen tegen elkander wrijven:
Hier is mijn huis, hier is mijn troost,
Hier moet maar alles bij het oude blijven!

EEN OUDE VROUW

(tot de burgermeisjes).

Hoe opgedirkt! wel, kinderen, hoe mooi,
Zijn 't vrijers die je zoekt met al dien tooi?
Weest niet te trotsch! Zoo'n welbeminde,
Als je hem zoekt, is steeds te vinden.

DE ANDERE.

'k Zag z'n portret, en ook z'n vrinden,
Een flink soldaat, met andere sergeanten,
Maar nu kan ik hem hier niet vinden,
Al kijk ik uit naar alle kanten.

SOLDATEN.

Burchten met hooge
Muren en tinnen,
Meisjes behaagziek,
Streelend van zinnen,
Die wil ik winnen!
Zwaar is de arbeid,
Heerlijk het loon.

* * *

Trompet en trommel
Geven ons glorie:
Of naar den drommel,
Of ter victorie,
Dat is een leven! —
Als burcht en meisje
Zich overgeven,
Buit past een krijgsman,
Buit staat hem schoon,
Zwaar is de arbeid,
Heerlijk het loon.

FAUST *en* WAGNER *op.*

FAUST.

Van ijs bevrijd zijn beek en stroomen
Door den zachten glimlach der lieve lent',
De bloesems beginnen op te komen,
En de kou kroop terug in haar wintertent.
De winter, langzaam teruggetrokken,
Zaait alom nog dwarlende vlokken,
Maar de zon, die reeds gloeit op het dal,
Doet ze ontdooien als bloemkristal,
Overal weet zij 't leven te beuren,
Overal wekt zij nieuwe kleuren,
En in plaats van bloemen op 't grastapeet
Roept zij menschen in 't zondagskleed;
Van dezen heuvelentop, welaan,
Wil 'k naar de stad weeromme gaan,
Waar zich een menschenmassa wringt,
En door de poorten naar buiten dringt.
Ieder is vroolijk en in de weer,
Men viert d' opstanding van den Heer,
Want men is zelf nu opgestaan,
En uit het donker tot licht gegaan.
Uit donkre vertrekken en beschotten,
Uit stegen en uit arbeiderskrotten,
Uit daken en uit keldergaten,
Uit beangstigend nauwe straten,

Uit der kerken eerwaardige nacht
Zijn zij nu allen aan 't licht gebracht.
Kijk maar eens hoe mensch en dieren
Vroolijk wandelen in het veld,
Hoe langs de kabblende rivieren
Schommelend menig bootje snelt:
Meer dan noodig overladen
Verwijdert zich de laatste boot! —
Ver op de bergen, hoog op de paden
Blinkt het van kleeren, wit en rood.
Het heele dorp is vol gewemel,
Men voelt zich hier als in den hemel,
Men juicht tevreden, groot en klein:
Hier ben ik mensch, hier mag ik 't zijn!

WAGNER.

Met u, den doctor, hier te toeven,
Strekt mij tot eer, is mij tot baat,
Alleen zou ik 't niet graag beproeven,
Omdat ik alle ruwheid haat.
Men kegelt, speelt, gilt langs de straten,
Mij hindert dat geluid reeds lang:
Ze schreeuwen als van God verlaten,
En noemen 't vreugde en gezang.

Boeren onder een lindeboom.

DANS EN GEZANG.

Eens kleedde een herder zich ten dans
Met kleurig vest en bloemenkrans,
Hij zag als een bruigom teeder.
't Was vol al om den lindeboom,
En alles danste zonder schroom,
Hoera, hoera,
Heisa, hopsasa!
Ging de strijkstok op en neder.

Een eindweg was hij al gegaan,
Toen liep hij tegen een meisje aan,
En gooide haar bijna neder.
De frissche deerne keert zich om,
En zegt: wat ben jij oliedom,
Hoera, hoera,
Heisa, hopsasa!
Leer je manieren weder.

Toen ging men dansen op het land,
Naar rechts, naar links, naar allen kant,
De rokken op en neder.
Ze werden rood, ze werden warm,
Ze rustten hijgend arm in arm,
Hoera, hoera,
Heisa, hopsasa!
Steeds werd de omarming breeder.

Zeg, dolle jongen, schei toch uit!
Hoe menigeen bedroog z'n bruid,
Al kuste hij haar teeder! —
De herder hield zich niet in toom,
En 't klonk maar onder den lindeboom:
Hoera, hoera,
Heisa, hopsasa!
De strijkstok ging op en neder.

* * *

EEN OUDE BOER.

Meneer de doctor, 't staat u fraai
Dat gij u mengt onder ons lawaai,
Dat gij, de hooggeleerde heer,
Bij dit gewoel gaat op en neer.
Hier! neem van mij de mooiste kan,
En drink een slokje als een man,
't Is ù gegund uit volle borst,
Verdrijf niet slechts daarmee den dorst,
Maar leef nog zooveel dagen hier,
Als er droppels zijn van kannebier.

FAUST.

Wel ja! ik weiger niet zoo'n drank,
Ik wensch u heil, ik zeg u dank.

(Het volk gaat in een kring om hen heen staan).

EEN OUDE BOER.

Waarachtig! u hebt goed gedaan
Op dezen feestdag mee te gaan:
Want vroeger ook, op donkre dagen,
Hebt gij u edel steeds gedragen,
Nog menigeen is hier in leven,
Die 't leven dankte aan uw vader's gunst,
Omdat hij door zijn doctorskunst
Hem 't welzijn heeft teruggegeven.
Ook gij, als jongen, hebt eenmaal
Doorwandeld menig ziekenzaal,
En velen vielen den dood ten buit,
Maar gij kwaamt nog gezond er uit,
Gij zaagt den dood toen dikwijls onder 't oog,
Gij hielpt ons, en u hielp de Heer omhoog.

ALLEN.

Gezondheid voor den braven man,
Dat hij nog lang ons helpen kan!

FAUST.

Ja, bukt u steeds voor onzen heer,
Hij hielp u, en hij helpt u weer.

(Met Wagner *verder loopende).*

WAGNER.

Welk een gevoel moet u, o groote man,
Bezielen, als de massa zoo kan spreken!
Gelukkig wie in alle hemelstreken
Zoo'n voordeel van z'n gaven trekken kan!
De vaders wijzen u hun jongens aan,
En ieder loopt en komt in draf gegaan,
De vedel zwijgt, het vrijend paar verstomt,
Terwijl gij langzaam door de rijen komt:

De mutsen vliegen, ja het schijnt, gewis,
Of uw persoon het Allerheiligste is.

FAUST.

Nog een paar schreden, naar dien hoogen steen!
Daar rust ik uit van alle aardsche lasten. —
Hier zat ik dikwijls peinzende alleen,
En kwelde mij met bidden en met vasten.
Er heerschte pest, en ik, geloovig man,
Ging op in tranen, zuchten, handenwringen,
Om onzen Lieven Heer, die alles kan,
Het einde van die ziekte af te dwingen.
Der massa bijval, thans mijn loon,
Klinkt mij als spot en bittre hoon!
O kondt gij in mijn binnenste eens lezen,
Hoe weinig vader toch en zoon
Verdienden zóó door 't volk te zijn geprezen!
Mijn vader was een arts, vrij onbekend,
Die de natuur en ieder element
Op goede wijze, soms ook wel verkeerde,
Heel grillig en nauwkeurig bestudeerde,
Die in gezelschap van adepten
Zich in een donkre keuken sloot,
En volgens eindlooze recepten
Het gekste dan te zamen goot.
Een leeuw, een vrijer vol van avonturen,
Werd in 'n lauw bad aan 'n lelie uitgehuwd,
En beide dan, bij open vlammenvuren,
Uit 't ééne bruidsvertrek in 't andere geduwd!
Verscheen daarop, in bonte verwen,
De jonge koningin in 't glas:
Klaar was de artsenij, de zieken zag men sterven,
En niemand vroeg er: Wie genas?
Zoo hebben wij, door helsche medicijnen,
In deze dalen en ravijnen
Veel meer geteisterd dan de pest.
Zelf heb ik het vergif aan duizenden gegeven,
Zij stierven allen, en ik moet beleven
Dat men de moordenaars nog toejuicht op het lest.

WAGNER.

Verdrijf die treurige gedachten!
't Is voor een braven man genoeg
De kunst, die men hem overdroeg,
Oplettend en met ijver te betrachten.
Zoo gij als jongling uwen vader eert,
Dan wordt gij graag door hem ontvangen,
Wanneer g' als man de goede kennis leert,
Kan eens uw zoon een hooger doel erlangen!

FAUST.

Gelukkig hij, die nog verwachten kan
Eens uit de zee van dwaling op te duiken!
Wat men niet weet, is noodig nu en dan,
En wat men weet, niet te gebruiken.
Doch laat ons niet door droef gepraat
Dit heerlijk avonduurtje storen;
Zie hoe de heuveltop zich baadt
In 't allerlaatste zonnegloren!
De zonne wijkt, de dag is uitgeleefd,
Het licht verdwijnt, om leven straks te wekken,
O kon ik mij gevleugeld strekken
Daarheen, waarheen die vuurbol streeft!
Ik zou in 't eeuwig avondlicht
Het stil heelal zien liggen aan mijn voeten,
Het dal in rust, en als een droomgezicht
Zou ik van ver het zilv'ren beekje groeten;
Ik zou in godlijk snelle vaart
Mij boven 't steil gebergt' verheffen,
En altijd strevend hemelwaart
Mij plotsling boven breede waat'ren treffen;
Als dat gezicht weer was verdwenen,
Verrees in mij een nieuwe kracht,
En altijd vloog ik verder henen,
Vóór mij de dag, en achter mij de nacht,
De hemel boven mij, en onder mij het water.
Een schoone droom! — die toch verdwijnt,
Omdat bij al die geestesdroomen later
Geen lichaamswiek tot hulp verschijnt.

En toch! — 't is ieder aangeboren
Dat zijn gevoel naar boven, voorwaarts dringt,
Als boven ons, in 't hemelsblauw verloren,
De leeuwerik zijn liedje zingt,
Als d' adelaar met breede pennen
Zich opheft boven 't woud van dennen,
En d'ooievaar zich huiswaarts spoedt,
En klapperend de wolken groet.

WAGNER.

Ik voelde mij vaak grillig en verstrooid,
Maar zoo'n begeerte ondervond ik nooit.
Aan bosch en velden ziet men gauw genoeg,
Nooit wenschte ik dat een vogelwiek mij droeg.
Maar geestesvreugde heb ik nooit verzaakt,
Van boek tot boek, van blad tot blad gesmaakt!
Die maakt de kille winternachten schoon,
Die brengt ons warme geestdrift zelfs tot loon,
Als gij een waardig oud boek openslaat,
Is 't of de hemel voor u opengaat.

FAUST.

Het is slechts één begeerte, die ù bindt,
Leer nooit de andre kennen, beste vrind!
In mijne ziel, ach! wonen er wel twee,
En d'eene wil nooit met de andre mee.
De eene klemt, in wilde lijfsbegeert',
Zich aan de wereld vast, haar lust en lijden,
De andre heeft zich ver van 't stof gekeerd,
Zoekt 't voorgeslacht, en oude, eedle tijden.
O als er geesten dwalen in de lucht,
Die heerschend tusschen aarde en hemel zweven,
Laat ze dan dalen tot dit aardsch gehucht,
En mij verheffen tot een rijker leven!
Had ik een toovermantel bij de hand,
Om vèr in vreemde landen weg te schuilen,
Geen hermelijn, geen vorstlijk halskarkant
Zou ik voor zulk een wonderschat verruilen!

WAGNER.

Roep toch die welbekende schaar niet aan,
Die als een nevel òm ons schijnt te spreiden,
Die voor den mensch onmetelijk gevaar,
Ja zelfs geheel een afgrond kan bereiden!
Een schaar van geesten, spits van tand,
Loert op ons van den Noorderkant,
En van het Oosten rukken z' aan,
En knagen aan ons aardsch bestaan;
Wanneer de middagwarmte hen verdrijft,
Uw schedel in een vuurgloed doet verzinken,
Brengt 't Westen heel een zwerm, die hangen blijft,
Om u en veld en wei te doen verdrinken.
Zij luistren gaarne, groeien in uw spijt,
Zijn graag ter wille, daar z' ons fluks bedriegen,
Zij doen zich aan ons voor als godgewijd,
Maar lispelen bargoensch, wanneer zij liegen,
Doch laat ons gaan! de zonne zinkt,
De lucht is koel, de dauwdrop blinkt,
En d' avond brengt ons huislijkheid.
Maar wat staart gij daar, de oogen wijd,
Wat nieuwe angst heeft u bekropen?

FAUST.

Ziet gij dien zwarten hond daar loopen?

WAGNER.

'k Zag hem al lang. Wees niet bevreesd.

FAUST.

Bekijk hem goed, wat is het voor een beest?

WAGNER.

Het is een poedel, en niets meer,
Die zoekt naar 't spoor van zijnen heer.

FAUST.

Ziet gij dan niet hoe hij een kring beschrijft,
En altijd dichter op ons hangen blijft?
En achter hem, vergis 'k mij niet,
Zie ik een streep, die vlammen schiet.

WAGNER.

Ik zie een zwarten poedel, en niets meer,
't Is niets dan zinsbedrog, m'n beste heer.

FAUST.

Mij schijnt het dat hij tooverkringen maakt,
Waarin uw heer na korten tijd geraakt.

WAGNER.

Neen, hij springt angstig om ons heen,
Hij vindt twee meesters, en niet één.

FAUST.

De kring wordt nauw, reeds nadert hij!

WAGNER.

Het is een hond, geen tooverij!
Hij knort, en gooit zich op den grond,
En kwispelstaart: een echte hond!

FAUST.

Ga mee met ons, en blijf niet hier!

WAGNER.

Het is een aardig poedeldier!
Want staat gij stil, hij blijft op zij,
Spreekt gij hem aan, dan luistert hij,
Verliest gij wat, hij brengt het aan,
Zal zelfs voor u te water gaan.

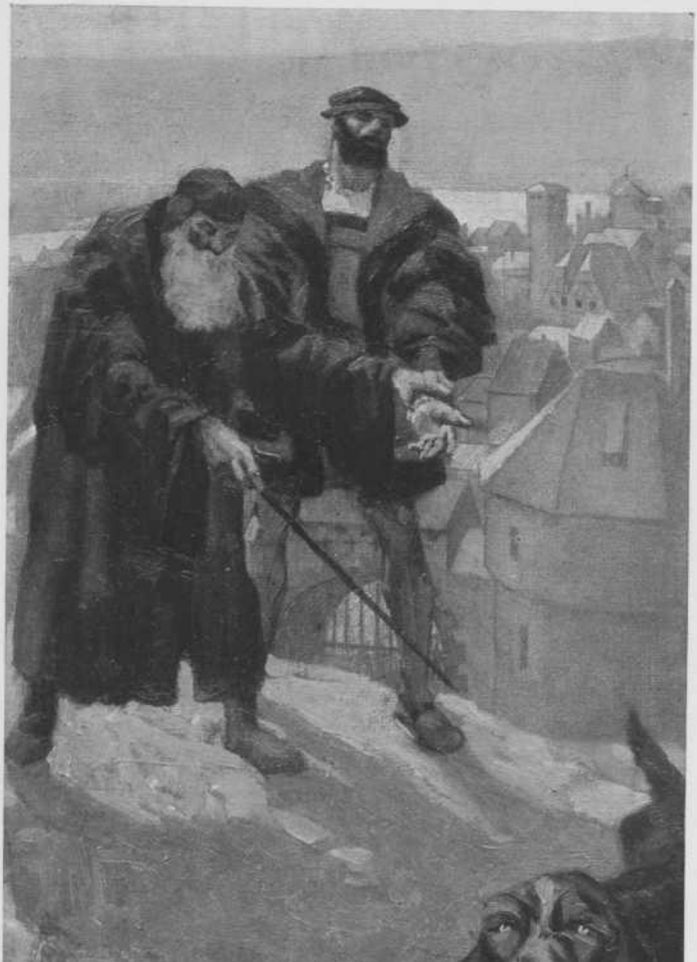
FAUST.

Ge hebt gelijk, mijn meening was verkeerd:
Ik zie geen geest, 't is alles aangeleerd.

WAGNER.

Maar zelfs een wijze man begeert
Een hond, die goed is gedresseerd.
Misschien is 't een studentenhond,
En wint hij uwe gunst terstond.

(Beiden door de poort af).

III.

EEN STUDEERKAMER.

FAUST *(komt met den poedel binnen).*

Verlaten heb ik veld en weiden,
Die thans een diepe nacht bedekt,
De nacht, die d' adem bang laat glijden,
En 't beter leven in ons wekt.
De hartstocht, die de borst doorkliefde,
Verdween, en 't kloppend hartgebons:
Thans spreekt in ons de menschenliefde,
Gods liefde is ontwaakt in ons.

* * *

Wees rustig, poedel! vlieg niet heen en weer,
Wat snuffelt g' aan den drempel keer op keer?
Achter den kachel, laat u zeggen!
't Beste kussen zal 'k voor u leggen,
Straks daar boven hoog op de bergen
Hebt ge mij door uw sprongen verrast,
Daarom kunt ge thans van mij vergen
Dat 'k voor u zorg, als een welkom gast.

* * *

Ach! als in onze enge kamer,
Het lampje weder vriendlijk brandt,
Schijnt ook het leven aangenamer,
En straks ontgloeit het kil verstand;
't Zelfkennend hart begint te spreken,
De hoop verrijst, gelijk een zon,
Men wenscht weer naar de levensbeken,
Men smacht weer naar de levensbron.

* * *

Knor niet, poedel! bij die heil'ge tonen,
Die op eens mijn gansche ziel bewonen,
Past niet uw dierlijk geluid,
Schei uit, schei uit!
Wij zijn gewend dat menschen spotten om
Alwat zij niet verstaan, bekrompen, dom,

Dat z' over al het schoone en goede,
Wijl 't hun bezwaarlijk is te moede,
Spotten en morren:
Moet deze hond het, als zij, beknorren?

* * *

Ach, en toch voel ik, schoon onbeknord,
Dat ik nooit meer bevredigd word!
Waarom vervliegt zoo gauw de stroom,
En verdort weer de levensboom?
Daarvan heb ik te veel ervaring:
Laat ons, in plaats van 's levens hoeken,
Liever het bovenaardsche zoeken,
Smachten wij dus naar openbaring,
Die geen schooner bewijsplaats kent
Dan het Nieuwe Testament.
Den oorspronkelijken tekst wil ik lezen,
En ik zal niet bevredigd wezen,
Vóór ik die wonderheilige zaak
Heb vertaald in mijn moederspraak.

(hij slaat een bijbel open).

* * *

Daar staat: „In den beginne was het *Woord*". —
Hier blijf ik steken. En wie helpt mij voort?
Ik kan het *Woord* onmooglijk zóó hoog schatten;
Dus anders overzetten, anders vatten!
Licht dring ik in des geestes diepte in:
Daar staat geschreve': „In d' aanvang was de *Zin*".
Bedenk die allereerste woorden wel,
En wees met uwe pen niet al te snel!
Is het de *Zin*, die 't al te voorschijn bracht?
Neen, er moest staan: „In d' aanvang was de *Kracht*".
En toch, nu 'k deze woorden nederschrijf,
Voel ik vooruit dat ik daarbij niet blijf;
Mij helpt een Geest! — Hij geeft op eens mij raad,
En 'k schrijf gerust: „In d' aanvang was de *Daad*".

* * *

Poedel! wil je blijven bij mij,
Laat dat gehuil en die blafferij!
Want ik verdraag niet, op mijn woord,
Zulk een makker, die telkens stoort.
Dan moet één van ons beiden voort
Uit dit stil en herbergzaam oord. —
De deur staat open, gij kunt gaan!
Maar wat zie ik daar vóór mij staan?
Is het een droom of werkelijkheid?
De poedel wordt langer, is uitgebreid!
Hooger wordt hij steeds en rond!
Hij heeft niets meer van een hond!
Welk een spook heb ik van nacht
In mijn stille cel gebracht:
't Is of een nijlpaard vòòr mij zit,
Met vurige oogen en gebit.
De sleutel van Salomon past goed
Voor zulk een akelig helsch gebroed.

GEESTENZANG. *(Buiten).*

Daarbinnen is een gevangen,
Blijft hier, en laat hem hangen;
Als een vos in den val
Draait hij rond overal.
Past op, keer op keer,
En zweeft heen en weer,
Want straks maakt de vos
Uit de banden zich los,
Maar kunt gij hem baten,
Wilt hem niet verlaten,
Want hij heeft voor dezen
Ons diensten bewezen.

FAUST.

Om het dier te bezweren,
Moet 'k vier spreuken probeeren:

* * *

Salamander moet laaien,
Undene moet draaien,
Sylphe moet verdwijnen
En Kobold verschijnen!

* *

Hij, die elk element
Niet door en door kent,
Z'n geheime machten
En stille krachten,
Bedwingt nimmermeer
Het geestenheir.

* *

Laai op in vlammen,
Salamander!
Vloei ruischend samen,
Undene!
Verdwijn in lichtglans,
Sylphe!
Breng huislijken bijstand,
Incubus! Incubus!
Maak aan alles een einde dus!

* *

Van alle tooverspreuken hier
Steekt er geen enkel in het dier:
Hij ligt rustig en knort mij aan,
'k Heb hem nog geen pijn gedaan:
Wacht, ik zal hem even leeren,
Hem met meer geweld bezweren!

* *

Mijn metgezel,
Zijt gij vluchtling der hel?
Laat dit teeken dan getuigen,
Waarvoor allen zich buigen,
De zwarte scharen!

* *

Reeds zwelt hij op, met borstlige haren.

* *

Verfoeilijk wezen!
Kunt gij het lezen,
Wat nooit is ontsproten,
Door den hemel gegoten,
Nooit is uitgesproken,
En toch is doorstoken?

* *

Achter den kachel zwelt zijn kop
Als een olifant nu op,
't Is of hij de kamer vult,
En met nevelen zich omhult.
Laat hem de zoldering niet ontmoeten!
Hond, ga liggen aan m'n voeten,
Ik voorzie u van hooger glans:
Straks laat 'k schijnen op uw gezicht
't Driemaal gloeiende heilig licht,
Wees gehoorzaam, staak uw geblaf,
Wacht m'n sterkste kunst niet af!

MEPHISTOPHELES.

(komt, terwijl de nevel verdwijnt, van achter den kachel te voorschijn, als een rondreizend geleerde verkleed).

Waartoe dit roepen keer op keer,
Waarmee kan ik u dienen, heer?

FAUST.

Dat verborg de poedel dus!
Een reizende scholasticus!
Wat een casus criticus!

MEPHISTO.

Doctor, ik kom u welkom heeten,
U hebt mij waarlijk hard doen zweeten!

FAUST.

Zeg hoe gij heet?

MEPHISTO.

Die vraag schijnt klein
Voor iemand, die het woord zoozeer veracht,
En die, zich heffend boven aardschen schijn,
De diepste diepten te doorgronden tracht.

FAUST.

Bij u, o heeren, kan men 't wezen
Reeds uit den naam gewoonlijk lezen,
Die uw karakter niet verbloemt,
Als men u vliegengod, verderver, leug'naar noemt.
Zeg op, wat is uw naam?

MEPHISTO.

Ik ben een deel der kracht,
Die steeds het booze wilde, en steeds het goede bracht.

FAUST.

Spreek niet in raadselen, vreemd student!

MEPHISTO.

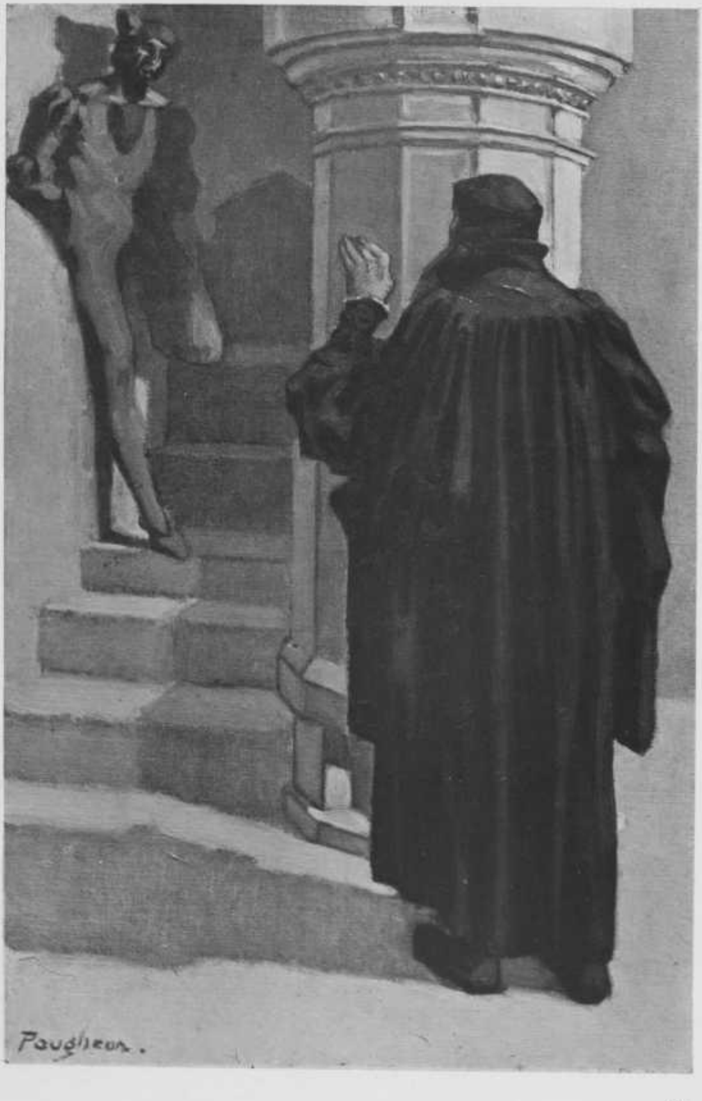
Ik ben de geest die steeds ontkent,
En dat met recht: want alles wat ontstaat
Verdient dat het te gronde gaat.
Ging alles vóór zijn oorsprong maar te gronde!
Alwat gij menschen dus als zonde,
Vernieling, kortom 't Booze, kent,
Dat alles is mijn element.

FAUST.

Gij noemdet u een deel, en staat geheel toch vóór mij?

MEPHISTO.

Ik spreek de waarheid steeds, zij 't ook bescheiden, [hoor mij!
'k Heb het gek wereldje niet bedoeld,
Dat zich als één, als menschheid voelt:
Ik ben een deel van 't deel, dat alles eens omsloot,
Een deel der duisternis, waaruit het licht ontsproot,

IV.

Het trotsche licht, dat nu met lage listen
Aan Moeder Nacht zijn rang durft te betwisten.
Toch zal 't niet lukken! — want met al z'n streven
Blijft het toch altijd aan een stofje kleven,
Het stroomt uit stoffen, maakt een stof tot goud,
Maar 't is een stof ook, die het tegenhoudt.
Weldra zal 't licht en al z'n trotsch bestaan,
Zoo hoop ik, met de stof, te gronde gaan.

FAUST.

Nu weet ik wat u durft bezielen!
Gij kunt in 't groote niets vernielen,
En vangt dus maar met 't kleine aan!

MEPHISTO.

Toch is daarmee niet veel gedaan! —
Dat ietsje, deze misvormde aard,
Die zich tegen mij vijandig schaart,
Alwat ik haar heb aangedaan —
Zij heeft mij altijd toch weerstaan!
Met storm en winden, onweer, brand
Blijft zee en land tòch steeds in stand.
Ook dat verdoemde menschengebroed
Kreeg ik nog nimmer onder den voet:
Duizenden was ik te dooden bij machte,
Altijd verrijst er een nieuw geslachte.
Het brengt me haast tot razernij:
Duizenden kiemen spruiten vrij
Zoo uit lucht als uit water voort,
En uit aarde ongestoord:
Uit droog, vochtig, warm en koud —
Als ik de vlam niet vóór mij houd,
Waar ik vurig mee kan schrijven,
Zou er niets voor mij overblijven.

FAUST.

Dus wilt gij tegen d' eeuw'ge wetten,
  Waardoor 't heelal zijn wording krijgt,
U met uw duivelsvuist verzetten,
  Die te vergeefs de schepping dreigt?
O gij, des bajerts wonderkind,
  Begin een andre taak gezwind!

MEPHISTO.

Daarover thans geen woord verspild;
Mag ik nu heengaan, als gij wilt?

FAUST.

Waarom mij zoo iets nog verzocht?
'k Leerde op mijn vreemden wereldtocht
U kennen thans, te kust en te keur:
Hier is het venster, hier de deur:
Bevalt die weg u niet, welaan,
Ook door den schoorsteen kunt gij gaan.

MEPHISTO.

Ik moet bekennen, ja warempel,
Het pentagram daar op uw drempel
Kan zelfs mijn duivelskunst weerstaan,
Verhindert mij om weg te gaan.

FAUST.

Die vijfhoek lacht uw kunsten uit?
Ei, zeg mij toch, o hellespruit,
Die door zoo'n teeken wordt bedrogen,
Hoe zijt gij dan hier ingevlogen?

MEPHISTO.

Zie hoe ik het heb aangelegd:
Deez' hoek is niet volkomen recht,
En laat een kleine op'ning door.

FAUST.

Daar zorgde wel een toeval voor!
Zoo'n grapje heb ik nooit gelezen:
Gij zoudt dus mijn gevang'ne wezen?

MEPHISTO.

De poedel, die mijn kunsten werkt,
Heeft bij z'n sprongen niets bemerkt;
Daaruit ontstond thans het abuis:
De duivel kan niet uit dit huis.

FAUST.

Spring uit dit venster, onverlet!

MEPHISTO.

Het is een spook- en duivlenwet
Langs 't zelfde paadje weg te druipen,
Waarlangs zij ook naar binnen sluipen.
Het eerste staat ons vrij, bij 't tweede zijn wij
[knechten.

FAUST.

Dus heeft de hel zelfs hare rechten?
't Is goed, ik laat u gaarne buiten!
Of kunnen w' een verdragje sluiten?

MEPHISTO.

Ge zult het hebben, als ge kunt,
Het wordt u onverkort gegund;
Maar al uw verder doen en laten
Zal ik wel binnen kort bepraten:
Voor ditmaal heb ik slechts één bede,
Laat mij vertrekken in rust en vrede!

FAUST.

Blijf nog één oogenblikje staan,
En breng mij goede boodschap aan.

MEPHISTO.

Thans niet! — gij ziet mij spoedig weer,
Vraag wat gij wilt een andre keer.

FAUST.

Wie op u loerde ooit — niet ik!
Maar gij vielt zelf in dezen strik!
Ik houd u hier, o vreemde gast,
Want tweemaal wordt een duivel nooit verrast.

MEPHISTO.

Bevalt u mijne tegenwoordigheid,
Goed! om te blijven ben ik ook bereid:
Ik stel slechts éene voorwaarde, als 'k blijf,
Dat 'k met mijn kunsten u den tijd verdrijf.

FAUST.

Dat zie ik graag, maar zij uw kunst
Mij slechts tot voordeel en tot gunst!

MEPHISTO.

Gij zult, m'n vriend, voor uwe zinnen
In dit één uurtje méér nog winnen
Dan is een gansch eentonig jaar.
Wat geesten zingen met elkaar,
De droomen, die zij scheppen snel,
Is meer dan ijdel tooverspel.
In wat gij slurpen zult in teugen
Zal zich uw reuk, uw smaak verheugen:
Nu alles dus is voorbereid,
Komt, geesten, het is meer dan tijd!

GEESTENKOOR.

Donkere gordijnen,
Wilt nu verdwijnen!
Liefelijk schouwe
Thans weer de blauwe
Hemel op ons:
Nevelen zinken,
Waar 't licht gaat blinken,
Waar als karbonkelen,
Sterretjes vonkelen,
Zachter dan dons.
Hemelsche scharen,
Die 't schoon bewaren,
Zien wij zoo even
Buigende zweven,
Met een verheven
Vleugelgegons.
In lustprieelen
Zien wij ze spelen,
Waar in gedachten
Minnaars versmachten,
Vol van geneugt'.
Bloemen en vruchten
Zien w' in de luchten

Bloeien en kleuren,
Groeien en geuren,
Kransen van vreugd.
Edele steenen
Zien wij verschenen,
Talloos in waarde,
Diep in de aarde,
Gravers ten spot.
Dan toont zich later
't Kabbelend water,
En het gevleugelt'
Vliegt onbeteugeld
Heen naar de bronne,
Op naar de zonne.
Juichende koren
Laten zich hooren
Met gul verblijden,
In veld en weiden:
Sommigen klimmen
Over de heuvlen,
Anderen ziet men
Te water keuvlen,
Andren weer zweven,
En hoogverheven
Roept hen een sterre,
Blinkend van verre;
En 't klinkt in 't ronde:
Zalige stonde!

MEPHISTO.

Hij slaapt! bravo, mijn goede geestenkring,
Uw liedje wiegde hem in sluimering,
Bij dit concert heb ik goed opgepast.
Neen man! — gij houdt den duivel tòch niet vast!
Brengt, geesten, hem nu menig zoeten droom,
Opdat hij drijve in der verbeelding stroom:
Alleen heb ik een rattentand van noode
Voor 't slagen dezer sluimerepisode.
Ik hoor een rat al knabbelen dicht bij,
Ook zonder verder toovren hoort hij mij . . . .

De Heer van ratten en van muizen,
Van vliegen, muggen vlooien, luizen,
Beveelt u, u te voorschijn te wagen,
En op deze plaats te knagen,
Die 'k van olie gauw voorzag.
Kijk, daar springt er een voor den dag! —
Gauw aan het werk! — Eén punt had m' overmand,
Die zit van voren hier aan dezen kant:
Bijt dien punt los — dan moogt ge vliên!
En gij, Faust, droom maar voort, tot w'elkaar wederzien!
(Af).

FAUST *(ontwaakt).*

Ben ik dan nu alweer bedrogen,
Verdween de geest die mij heeft voorgezongen? —
Is mij een droom des duivels voorgelogen,
En is geen zwarte poedel weggesprongen?

EEN STUDEERKAMER.

FAUST. MEPHISTOPHELES.

FAUST.

Er wordt geklopt! Kom binnen! Wie plaagt mij hier
[zoo vroeg!

MEPHISTO.

Ik ben 't!

FAUST.

Kom binnen!

MEPHISTO.

Eénmaal is niet genoeg.

FAUST.

Kom binnen dan!

MEPHISTO.

Nu val je in mijn smaak,
We zullen beste maatjes worden, snaak!
Want niet om je te sarren of te plagen,
Maar om je nukke' en grillen te verjagen,

Sta ik, als edelman, voor je gereed,
Hier in dit roode goudgestikte kleed:
Staat mij dit zijden manteltje niet goed?
Wat zeg je van den haneveêr op m'n hoed,
En van m'n sierlijk langen, spitsen degen?
Neem mijn raad aan (is je daaraan gelegen),
En kleed je óók zoo: je ondervindt gewis
Hoe vrij en los dan 't heele leven is.

FAUST.

Ach! ieder kleed zal mij de pijn
Van 't aardsche leven mededeelen:
Ik ben te oud, om slechts te spelen,
Te jong, om zonder wensch te zijn,
Wat kan het leven mij nog leeren?
Gij moet ontberen! steeds ontberen!
Dat is het eeuwige gezang,
Dat ons maar steeds in d' ooren klinkt,
En dat geheel ons leven lang
Het meest eentonig liedje zingt.
Des morgens word ik met ontzetting wakker,
En ween dan heete tranen, beste makker,
Omdat voor al mijn wenschen, onvoldaan,
Alweer de nieuwe dag is opgegaan.
Omdat alwat er opleeft in mijn borst
Door 't kleine leven wordt vernield, vermorst,
Komt dan de nacht, dan vlij ik ontevreê
En angstig mij weer op m'n legersteê,
Geen zoete rust of slaap die mij verkwikt,
Maar 'k word door bange droomen opgeschrikt.
De godheid, die er in mijn boezem woont,
Maakt mij van binnen peinzend en verlegen,
Zij, die hoog boven mij in heemlen troont,
Kan toch mijn lijf naar buiten niet bewegen.
Zóó voel ik mijn bestaan als overdaad,
Den dood gewenscht, het leven als gehaat.

MEPHISTO.

Toch is de dood den mensch geen welkom kameraad.

FAUST.

O zalig wien, verwinnend in 't gevecht,
De dood een lauwer om de slapen vlecht,
Wien hij, na 't dansen, eeuw'ge rust bestemt,
In d' armen van zijn meisje vastgeklemd!
O ware ik door de krachten van dien geest
Maar in een ommezien ontzield geweest!

MEPHISTO.

Toch ken ik iemand, die het bruine vocht
Niet op dorst drinken, in één ademtocht.

FAUST.

Met spioneeren brengt gij 't leven door!

MEPHISTO.

Ik weet niet alles, maar ben veel op 't spoor.

FAUST.

Als ooit m' een zoete toon bekoorde
In dit verschriklijk menschgewoel,
Wanneer men ooit mij juichen hoorde
Van blij en kinderlijk gevoel:
Thans vloek ik alles, wat mijn harte
Verlokt, begoochelt, en verleidt,
En wat mij in dit dal der smarte
Gebannen heeft tot eeuwigheid.
Vervloekt de trotschheid, die zich smalend
En zelfverheffend nooit bedwingt;
Vervloekt de schijn ook, die zich stralend
In onze zinnen binnendringt;
Vervloekt de oorzaak van ons droomen,
De huichelarij van roem en naam,
Vervloekt 't bezit, ons toegekomen,
Als vrouw, als kind, als alles saam;
Vervloekt de mammon, met z'n schatten,
Die ons verlokt tot koene daad,
De weelde, die ons af kan matten,
Wier vadsigheid ons nederslaat!

Vloek aan het sap, der druif ontdropen,
En aan de min, die 't hart verhult,
Vloek aan 't geloof, vloek aan het hopen,
En vloek, vóór alles, aan 't geduld!

GEESTENKOOR.

(onzichtbaar).

Wee, wee!
Gij hebt ze vernietigd,
De heerlijke aarde,
Die schoonheid baarde,
Tot 't einde der dagen!
Door een halfgod ligt ze
In gruis geslagen.
Wij redden de puinhoop,
Onschatbaar in waarde,
En treuren over
De prachtige aarde.
Schept moed, gij allen
Die haar bewonen:
Laat niet het schoone
Tot niets vervallen,
Wilt vol vertrouwen
Haar òp gaan bouwen!
Met heldere zinnen
Moet gij beginnen
Een nieuwer leven,
Vol glans en gloed,
En nieuwe lied'ren
Vol levensmoed!

MEPHISTO.

De kleine koren
Laten nu zich hooren,
Zij zingen, en raden
Verstandige daden:
Naar de wereld wijd,
Uit de eenzaamheid,
Waar de zinnen stokken,
Willen zij u lokken.

* * *

Houd op met altijd op uw smart te doelen,
Die als een gier uw leven vreet en splijt:
Zelfs in het slechtst gezelschap kunt gij voelen
Dat gij een mensch, en onder menschen zijt.
't Is van mij niet slecht gemeend,
'k Wil voorkomen dat gij weent;
Wenscht gij dat ik aan uw zijde
U door het leven begeleide,
Gaarne doe ik, en onbedankt,
Alwat gij van mij verlangt;
Wat gij begeert, het komt terecht,
'k Ben uw dienaar, 'k ben uw knecht!

FAUST.

En wat moet ik doen, vreemde snaak?

MEPHISTO.

Later hoort gij wel uw taak!

FAUST.

Die belofte is àl te vluchtig!
Neen, de duivel is ikzuchtig,
Zelden doet hij, naar ik gis,
Wat een ander heilzaam is.
Zulk een dienaar is gevaarlijk:
Noem uw voorwaarden, echt en waarlijk!

MEPHISTO.

Ik wil mij *hier* tot uwen dienst verbinden,
En alles doen, niet rusten, op ùw wenk;
Als wij elkaar *hiernamaals* wedervinden,
Wacht ik van ù hetzelfde dienstgeschenk.

FAUST.

Hiernamaals wil ik niets getuigen,
Sla eerst de aarde maar in duigen,
Dan kan een tweede pas ontstaan.
Op deze aarde ontwelt mijn traan,
En deze zon beschijnt mijn lijden,
Kan ik dus dáárvan eerst maar scheiden,

Dan mag gebeuren wat er wil.
Dus elke nuk en elke gril
Van liefde of haat — gedwongen, gewillig, —
Is mij in de toekomst onverschillig:
't Hiernamaals, 't boven of beneden,
Ik lach om die onzinnigheden.

MEPHISTO.

Als gij zóó spreekt, kunt gij het wagen! —
Verbind u: gij zult in deez' dagen
Bewondren wat de duivel wel vermag,
Ik laat u zien wat nooit een mensch nog zag.

FAUST.

Wat laat m' een arme duivel kijken?
Hebt gij wel ooit, of uwsgelijken,
Begrepen wat de menschelijke geest,
In al zijn eedle hoogte is geweest?
Maar van die hooge dingen afgezien,
't Kan zijn dat gij wat anders toont misschien.
Hebt gij een nooit verzadigende spijs,
Of hebt gij geld, dat op een vreemde wijs,
Als kwikzilver zich in uw hand ontbindt,
Hebt gij een spel, waarbij men nimmer wint,
Hebt gij een meisje, dat aan mijne borst
Reeds lonkjes aan een buurman geven dorst,
Of eer, die plotsling voor den mensch verschijnt,
En plotsling als een vuursteen weer verdwijnt:
Toon mij dat alles, toon mij wat gij kunt,
Want alles is den duivel wel vergund,
De vrucht, die rot vóór men haar breken gaat,
Den boom, die daaglijks nieuw in bloesem staat!

MEPHISTO.

Zoo'n wonderlijke taak schrikt mij niet af,
Dát is het juist, wat ik den menschen gaf! —
Maar, goede vriend, genadert schijnt de tijd,
Dat ik wat goeds u rustig toebereid.

FAUST.

Neen, daarvoor ben ik niet geschapen
Om rustig op een bed te slapen!
Kunt gij mij vleiende beliegen,
Zoodat 'k mijzelf behagen mag,
Kunt gij me met genot bedriegen,
Dat zij voor mij de laatste dag! —
Daar wil 'k om wedden!

MEPHISTO.

Top! —

FAUST.

En slag op slag!
Als ik het oogenblik durf stuiten,
Betooverd door zijn korten waan,
Dan kunt ge mij in boeien sluiten,
Dan wil ik graag te gronde gaan!
Dan mag de doodsklok gaarne schallen,
Dan zijt gij van uw diensten vrij,
De klok mag stilstaan, de wijzer vallen:
Want alles is dan toch voorbij!

MEPHISTO.

Bedenk dat wel! 'k Vergeet het niet.

FAUST.

Het is uw recht, dat dit geschiedt,
Op mijn woord kunt gij huizen bouwen,
Ik ben uw knecht, wil mij vertrouwen.

MEPHISTO.

Neen, ik ben d' uwe! heden zult gij zien
Hoe ik als knecht u trouw en eerlijk dien.
Slechts smeek ik u thans om één kleine gift:
Ik bid u, geef mij een paar regels schrift.

FAUST.

Gij wilt iets dat geschreven is, pedant?
Heeft u nog nooit een man z'n woord verpand?
Is 't niet genoeg dat mijn gesproken woord
Voor goed met mijn persoon zal samengroeien?
Vloeit niet 't heelal in duizend stroomen voort,
En moet ik mij door één belofte boeien?
Het is een waan, die steeds ons harte plaagt,
Wie zou zich gaarne van dien waan bevrijden?
Heil hem, die trouw in 't eerlijk harte draagt,
Die trouw zal hij zich graag ten offer wijden!
Maar 'n perkament, beschreven en bezegeld,
Dat alle doen en laten schriftlijk regelt,
Dat is een spook, waar ieder bang voor is,
En 't woord sterft in de pen van ergernis.
Wat wilt gij, booze geest, dan toch van mij?
Papier, of perkament, wat schrijverij?
Met griffel, beitel, of met stalen pen?
Kies wat gij wilt, daar ik gewillig ben!

MEPHISTO.

Gij praat weer zonder overleg,
En overdrijft al wat ik zeg:
Geloof mij, ieder blaadje vind ik goed,
En g' onderteekent met een droppel bloed.

FAUST.

Is dat al wat gij wenscht, welaan!
Die laffigheid is gauw gedaan.

MEPHISTO.

Bloed is een heel bijzonder vocht.

FAUST.

Vrees niet! ik blijf aan u verknocht,
Met heel mijn volle levenskracht
Begeef ik mij thans in uw macht,
'k Heb met mijn geest te hoog gereikt,
Gij zijt het doelwit dat mij lijkt,

De groote geest versmaadde mij,
't Heelal verstoot mij uit de rij.
Mijn denken duizelt, stap voor stap,
En 'k walg reeds lang van wetenschap.
Laat mij in diepe zinlijkheid
Mijn gloeiende begeerten stillen,
Vervul geheel mijn menschlijk willen
Door hartstochtonverwinlijkheid.
Laat ik mij storten in genieten,
Rol aan het rad van avontuur,
Afwisslend moge zoet en zuur,
Genot en smart, voor mij vervlieten:
Laat alles wisslen, wat maar kan,
In rusteloosheid groeit een man.

MEPHISTO.

Voor al die dingen bestaat geen maat,
Ik zal u helpen, kameraad,
Blijf maar tevreden, en blij te moe.
'k Bezorg u alles — tast maar toe!

FAUST.

Hoor goed, ik vraag geen vroolijk levenslot,
Ik wijd mij aan verderflijk zingenot,
Verliefde haat, 't verkwikkende verdriet,
Dat alles wijd ik mij in 't ver verschiet.
Mijn hart, dat nu van wetensdrang geheeld is,
Wil openstaan voor alle smart en pijn,
En alles wat de menschheid toegedeeld is
Moet in mijn binnenste verzameld zijn.
'k Wil met mijn geest het hoogste en diepste [grijpen,
Door 't wel en wee der wereld moet hij rijpen,
Een mensch zijn, met der menschen leed belaân,
En evenals de mensch — te gronde gaan.

MEPHISTO.

Geloof mij, die de menschellende
Reeds vele eeuwen heeft beschouwd,
Dat van de wieg tot 's levens ende
Geen mensch dit alles heeft verdouwd!

Dit alles, dat rondom u blaakt,
Is slechts voor eenen god gemaakt,
Terwijl hij in een lichtglans is,
Verstoot hij ons tot duisternis,
En voor u, menschelijk geslacht,
Schiep hij afwisslend dag en nacht.

FAUST.

Toch *wil* ik het!

MEPHISTO.

Dat 's goed gedacht,
Maar voor één zaak blijf ik toch bang,
Dat zal u kwellen levenslang:
De tijd is kort, de kunst is lang,
Maak mij de taak een beetje lichter,
En werk eens samen met een dichter,
Zoek zelf eens een poëetje, die,
Met echte dichterfantasie
Veel eigenschappen, hoog en edel,
Verzamelt op uw eereschedel!
Den echtwoestijnschen leeuwenmoed,
Het italiaansche vurig bloed,
De vlugheid van de ranke geit,
De noordlijke diepzinnigheid!
Laat hem voor u 't geheim ook vinden,
Om moed met arglist te verbinden,
En storte hij uw ziel en zin
Een gloeiende verliefdheid in! —
Zoo'n man zou zelfs den duivel kittelen,
'k Zou Mikrokosmos hem betitelen.

FAUST.

Wat ben ik dan, ik arme dwaas,
Wanneer 't niet mooglijk is, helaas,
De kroon der menschheid af te dwingen,
Het hoogste doel der stervelingen?

MEPHISTO.

Gij blijft u zelf — in alle eeuwigheid,
Al draagt gij pruiken van millioenen lokken,
Al heft gij u op huizenhooge sokken,
Toch blijft gij altijd — wat gij zijt.

FAUST.

Vergeefs heb ik de schatten en de wetten
Bespiegeld van het menschelijke brein,
Wanneer ik mij op aarde neer ga zetten,
Verschijnt geen nieuwe kracht, maar ijdle schijn:
Geen haarbreed verder bracht mij moeite en tijd,
Ik nader niet tot de oneindigheid.

MEPHISTO.

M'n beste vriend, je ziet de zaken
Zooals elk mensch ze eenmaal ziet:
We moeten ons verstand'ger maken,
Vóórdat des levens vreugd vervliet!
Wat drommel! — uwe handen, voeten,
Uw kop, uw lijf, dat's ùw gebied!
Maar mag ik, wat ik frisch geniet,
Niet ook als mijn bezit begroeten?
Heb ik zes paarden op mijn stal,
Bezit 'k dan niet zes paardekrachten?
En vier-en-twintig pooten wachten
Wat ik als heer gebieden zal.
Vertrouw u dus maar aan de zinnen,
Ga mee, de volle wereld binnen!
Ik zeg u: een bespiegelende geest
Dwaalt rond, als op de dorre heide een beest,
Dat door een valschen gids zich leiden laat en [boeien,
De vruchten niet aanschouwt, die in de verte [groeien.

FAUST.

Waarmee beginnen wij?

MEPHISTO.

Wij gaan terstond op 't pad.
Gij hebt tot dusver niets dan marteling gehad.
Was dàt tot dusver niet uw levensbeeld,
Dat gij u zelf en anderen hebt verveeld?
Plaag niet u zelven met fatsoen!
Laat dat uw buurman Dikbuik doen;
Het beste, wat gij moogt overleggen,
Kunt gij uw leerling toch niet zeggen —
Mij dunkt, ik hoor, ik hoor allang
Daar iemand komen op den gang! —

FAUST.

't Is mij niet mogelijk hem te zien.

MEPHISTO.

Die jongen wacht allang misschien!
Hij mag niet weggaan ongetroost!
Wie weet hoe hij van leerzucht bloost? —
Geef mij uw rok en muts, waarachtig!
Want die verkleeding staat mij prachtig.

(Hij verkleedt zich).

Vertrouw nu op mijn geestigheid,
Maak ondertusschen u bereid,
Het kost maar een kwartiertje tijd!

MEPHISTO.

(gekleed in het lange kleed van Faust.*)*

Veracht maar brein en wetenskracht,
Die beide, juist des menschen macht!
Laat maar, voor goochlen onbevreesd,
U sterken door den leugengeest,
Dan zijt gij in mijn macht gekomen! —
Hem schonk het lot een zwerfziek brein,
Dat altijd grooter, meer wil zijn,
Een wil, die nooit is in te toomen! —

Hem sleep ik door het wilde leven
In al zijn onbeduidendheid,
Hij moge stilstaan, trapplen, kleven,
Hij moge in onverzadigdheid
Zich zelf, in zwelgende oogenblikken,
Voor goed aan spijze en drank verkwikken,
Toch zal 't verkwikken voor zijn brein,
Slechts leugen en begoochling zijn!
Als in een spiegelenden waan
Toon ik hem 's levens huichelpracht,
Want hij moet toch te gronde gaan,
Al was hij niet in 's duivels macht!

(Een leerling treedt op).

LEERLING.

Ik ben hier slechts een korten tijd,
En kom, vol onderdanigheid,
Om eenen leeraar te ontmoeten,
Dien allen steeds met eerbied groeten.

MEPHISTO.

Gij zijt beleefd, wie zou 't niet weer zijn?
Aanschouw een man, zooals er meer zijn!
Wat zijn uw wenschen, zeg het vrij!

LEERLING.

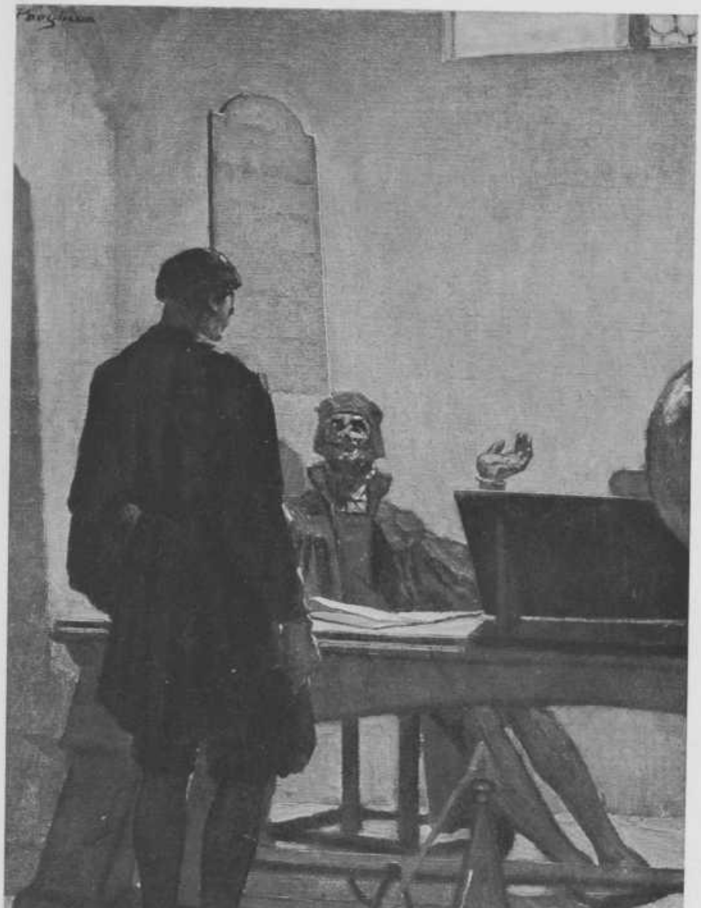
Ik smeek u, heb geduld met mij!
Ik kom hierheen, met goeden moed,
Met weinig geld, maar stroomend bloed;
M'n moeder kon mij nauw ontberen,
Toch zou ik graag wat goeds hier leeren.

MEPHISTO.

Dat kunt gij hier, met overleg.

LEERLING.

Neen! liever wou ik hier weer weg,
Want binnen deze steenen hallen
Kan het mij nog maar niet bevallen,

V.

En ik betreed ze slechts met schroom.
Men ziet niets groens, geen enklen boom,
In deze kamer, op uw wenken,
Vergaat mij hooren, zien en denken.

MEPHISTO.

Dat is gewoonte, en niets meer.
Een zuigeling zal keer op keer
De zoete moederborst verzaken,
Totdat hij wel gewend moet raken
Aan 't onontbeerlijk levenssap.
Ik zie, gij dorst naar wetenschap,
Dus zal, na vele tegenspoeden,
U toch de borst der wijsheid voeden.

LEERLING.

'k Wil daaraan hangen, en met dorst,
Zeg mij alleen: waar is die borst?

MEPHISTO.

Die toon ik u, waar gij ook zijt;
Wat kiest gij u voor faculteit?

LEERLING.

Ik zou graag een geleerde worden,
En hemelsche en aardsche orden
Te zamen vatten, vol van vuur,
De wetenschap en de natuur.

MEPHISTO.

Een beter weg wijs ik u nooit,
Maar opgepast, wordt niet verstrooid!

LEERLING.

Verstrooiing kan ik niet begeeren,
Ik wil met hart en ziel studeeren,
Mits ik somtijds genieten mag
Een zomerschen vacantiedag.

MEPHISTO.

Gebruik uw tijd! hij vliegt voorbij,
Dus orde in uw studeerderij!
Ik raad u dan het eerste, hm,
Een goed collegium logicum.
Dan wordt uw geest goed gedresseerd,
Een keurslijf u goed aangesmeerd,
Opdat gij naar een vaste wet
Den loop van uw gedachten zet,
En uw verbeelding niet meer vrij
Een loopje neem' met u en mij!
Door logica wordt u geleerd
Dat, wat gij ook voor spijs probeert,
Bij wat gij eet of drinkt, gewis,
Berekening steeds noodig is.
Bij dat college schijnt het gauw
Als zit gij op een weefgetouw,
Waar één draad duizend doet bewegen,
En waar gij niet, op veld of wegen,
D' onzichtbare verbinding ziet,
Waardoor één draad in d' andre schiet.
De filosoof bewijst u dan
Dat 't zoo en toch niet anders, kan,
Door wat het eerste en tweede doet
Wordt ook het derde en vierde goed;
Het derde en vierde kon alleen
Door wat het eerste en tweede deên.
Elk leerling zegt: dat is in orde! —
Toch is hij nooit een wever geworden.
Hij, die het levende wil beschrijven,
Tracht eerst den geest er uit te drijven,
Dan blijven de deelen in z'n hand:
Maar hem ontbreekt de geestesband!
Encheiresin naturae, zegt de chemie,
Zij spot met zichzelve, uit fantasie.

LEERLING.

't Is mij niet duidelijk, wat gij zegt.

MEPHISTO.

O dat wordt later uitgelegd,
Mits gij maar alles reduceert
En ordelijk classificeert.

LEERLING.

Ik word zoo dom door al dat gepraat,
Alsof er een molen door m'n hersenen gaat.

MEPHISTO.

Dus eerst gehegeld! en daarna
Begint de metaphysica!
Bij dat vak gaat gij steeds te gast
Op 't geen in 's menschen brein niet past,
Alwat daarin niet thuis behoort
Wordt in 'n geleerden term gesmoord.
Neem dus, gedurende dit half jaar,
De orde in 't college waar,
Let op het klokje en z'n slag,
Werk niet min dan vijf uur per dag,
En hebt gij dan goed gestudeerd,
De paragraphen gerepeteerd,
Zeg, als gij naar 't examen gaat,
Precies wat in het boekje staat,
De Heilige Geest bestuurt u dan,
En gij wordt een geleerde man!

LEERLING.

Ik dank u zeer, m'n waarde heer!
Dat zegt gij mij geen tweemaal meer:
't Is of 'k reeds wetenschap bezit,
Gij geeft mij alles zwart op wit.

MEPHISTO.

Kies echter eerst een faculteit!

LEERLING.

Het recht is iets, dat ik vermijd.

MEPHISTO.

Ik ken — uw afkeer is niet dwaas —
Het officieele recht, helaas!
Alwat tot recht en wet behoort.
Dat sleept zich als een ziekte voort,
En van geslachte tot geslacht
Wordt steeds het recht nieuw voortgebracht:
Verstand wordt onzin, weldaad plaag,
En eindelijk hebt g' uw recht verloren,
Want bijna nimmer is er vraag
Naar 't recht, dat mèt u is geboren.

LEERLING.

Mijn afkeer blijft dus onbetwist,
'k Word liever alles, dan jurist!
Kan 'k dan geen theologie studeeren?

MEPHISTO.

Ook daarvan kan ik u wat leeren.
In theologie is 't tusschenbeiden
Heel moeilijk dwaling te vermijden.
Hoe gij studeert, en hoe gij schift,
Zij bergt toch veel verscholen gift,
En is het best van één te leeren,
Maar bij diens woord moet gij ook zweren!
Gebruik altijd maar hoog're taal
En klamp u vast aan woordenpraal,
Dan wordt gij zeker een genie
In 't vakje der theologie.

LEERLING.

Schoon woordenpraal mij zeer bekoort,
Er hoort toch een begrip bij 't woord? —

MEPHISTO.

Houd u maar niet te lang met deze kwestie bezig:
Want is soms het begrip afwezig,
Dan komt het woord en vult de leemte aan.
Met woorden kan m' elkaar verslaan,

En heerlijk vechten gaan en strijden,
Met woorden 'n stelsel voorbereiden,
Aan woorden hecht men, tot aan 't graf,
En van een woord neemt men geen letter af!

LEERLING.

Vergeef mij dat 'k u telkens vraag!
Maar uwe wijsheid hoor ik graag.
Hebt gij nog niet over de medicijnen
Een pittig woord, voor grooten en voor kleinen?
Drie jaren is maar een korte tijd,
Het studieveld ontzaglijk wijd,
Met 'n enkle vingerwijzing van uw hand
Treed ik misschien in het beloofde land.

MEPHISTO *(ter zijde).*

De droge toon begint mij te vervelen,
Ik ga weer netjes voor den duivel spelen.

(Tot den leerling)

De medicijnen is een heel licht vak,
Gij bestudeert de wereld, groot en klein,
En laat dan alles gaan op zijn gemak
Zooals de Heer wil dat 't zal zijn.
Vergeefsch het wetenschap'lijk onderzoeken,
Elk levert niet meer dan hij leeren kan,
Treed praktisch op, en lach om boeken,
Dan zijt gij wis de rechte man.
Gij zijt een kerel, welgebouwd,
Brutaal genoeg, naar ik zou denken:
Welnu! als gij maar op u zelf vertrouwt,
Zal de patient u 't volst vertrouwen schenken!
Vóór alles: leer een vrouwenarts te wezen,
Zij hebben duizenderlei kwaal,
Maar 't is de hoofdzaak allemaal
Van één punt uit met zachtheid te genezen.
Behandel ze fatsoenlijk, zacht,
Wees eerbaar tegen 't schoon geslacht,
Gij krijgt ze allen in uw macht.

Eerst, met den titel, wint gij haar vertrouwen,
Dat uwe kunst veel meer is dan gewoon,
En daarna moet gij, Aesculapus' zoon,
Ze bij visites haarfijn gaan beschouwen;
De kleine pols moet zacht gedrukt,
En als dat kunstje is gelukt,
Probeert ge dra de leest, gewis,
Of die te sterk geregen is.

LEERLING.

Dat alles lijkt me best, nu ik het duidlijk zie.

MEPHISTO.

Grijs, beste vriend, is alle theorie,
Maar groen de frissche levensboom.

LEERLING.

Ik zweer u, alles schijnt m' een droom!
Mag 'k later nog eens van u leeren,
En op uw diepe wijsheid teren?

MEPHISTO.

Graag wil ik doen, zooveel ik kan.

LEERLING.

Voordat ik heenga, groote man,
Wil ik u nog m'n eigen album toonen:
Zie 't even in, och, kon ik u beloonen!

MEPHISTO.

Heel goed!
(hij schrijft er in, en geeft het daarna terug).

LEERLING *(leest).*

Eritis sicut Deus, scientes bonum et malum —

(doet het eerbiedig dicht, en neemt afscheid).

MEPHISTO.

Volg maar die oude spreuk en mijne tante de slang,
Juist dat g' op God gelijkt maakt u bekrompen en bang.
(Faust treedt op).

FAUST.

Waarheen gaan wij nu 't eerst?

MEPHISTO.

Ik zeg het u haarfijn:
De wereld in, eerst in het groot, en dan in 't klein.
Zoo'n levenskursus door te maken
Zal u van vreugde weer doen blaken!

FAUST.

Alleen m'n baard schijnt wel wat lang
Voor zulk een nieuwen levensgang,
Ik vrees, ik word nooit goed verstandig,
Blijf altijd linksch, en steeds onhandig,
Bij andren voel ik mij zoo klein,
'k Zal nooit een flinke kerel zijn.

MEPHISTO.

M'n beste vriend, ook dat wordt weggedreven,
Vertrouw u zelf, dat is de kunst van 't leven.

FAUST.

Maar zeg, hoe komen wij hier uit?
Verschaft gij paarden, knechts en wagen?

MEPHISTO.

Ik sprei mijn toovermantel uit!
Die zal ons door het luchtruim dragen.
Maar neem bij 't vliegen, weltevree,
Geen al te groote bagage mee:
Ik heb wat vuurgas opgespaard,
En daarmee til ik ons van d' aard,
Wij zullen heerlijk reizen gaan:
Geluk dus met uw nieuw bestaan!
(Af).

AUERBACH'S KELDER TE LEIPZIG.

EENIGE VROOLIJKE DRINKERS.

FROSCH.

Wil niemand lachen? en niemand hijschen?
Ik zal je gekke grimassen wijzen.
Vandaag ben jelui droog als zand,
En anders sta je direkt in brand.

BRANDER.

Dat is jou schuld, begin dan jij,
Een flauwen mop, of 'n zwijnerij.

FROSCH.

(gooit hem een glas wijn over 't hoofd).

Daar heb je beide?

BRANDER.

Dubbel zwijn!

FROSCH.

En jij wou juist, dat ik 't zou zijn!

SIEBEL.

De deur uit, wie hier vechten wil!
Vooruit, geschreeuw, gedrink, gegil:
Vooruit, hallo!

ALTMAYER.

O God, ik ben verloren,
Een propje hier! die vent verscheurt mijn ooren.

SIEBEL.

De muur moet schudden, dan voelt men pas
Den grondtoon van mijn diepen bas.

FROSCH.

Precies, de deur uit, wie hier vechten wil!
Tatara, tatarata!

ALTMAYER.

Tatara, tatarata!

FROSCH.

De keelen zijn gestemd. Nu stil!
(zingt:)
Het lieve heilige Roomsche Rijk,
Hoe blijft het nog in banden?

BRANDER.

Een leelijk lied! Foei, hier geen politiek!
Van zulk een deuntje word ik bijna ziek,
Dank God op bloote knieën elken morgen
Dat jij niet voor het Roomsche Rijk moet zorgen!
Ik ben ten minste dankbaar, ik erken
Dat ik geen kanselier of keizer ben.
Toch kunnen zonder hoofd wij niet bestaan,
We zullen dus een Paus verkiezen gaan;
Gij allen weet, wat kwaliteit
Den doorslag geeft voor deze waardigheid.

FROSCH *(zingt:)*

Fladder op, o nachtegaal,
Groet mijn meisje duizendmaal!

SIEBEL.

Geen groeten aan je meisje, ik wil daar niets van hooren.

FROSCH.

Voor mijne liefste een kus! — die blijft mij toebehooren!
(zingt:)
Grendel open! nacht genaakt,
Grendel open! liefste waakt,
Grendel dicht! de zonne blaakt.

SIEBEL.

Prijs jij die liefste maar, dat valsche nest,
Wie 't laatste lacht, die lacht altijd het best.
Zij fopte mij — fopt jou ook, als ze 't kan;
Als minnaar verdient ze een kabouterman.

Laat die op 'n kruissprong met haar staan vrijen,
Of 'n ouwe bok van den Bloksberg rijen,
En goeie nacht! haar roepen in galop!
Maar 'n echte kerel, met een flinken kop,
Is veel te goed voor die ontrouwe spin!
Nog liever gooi ik al haar ruiten in.

BRANDER *(slaat op de tafel).*

Nu opgepast! Naar mij gehoord,
Je weet, ik spreek een hartig woord.
Hier zitten twee verliefde lui,
Dat brengt mij in een goede bui.
De glazen dus alweer gevuld,
Met mij een liedje meegebruld.
Het zal iets nieuws, iets lekkers zijn,
En ieder zinge 't slotrefrein.

(zingt:)

Een rat zat in het keldergat,
  Kroop dagelijks door een luikje,
Waar hij zich vet aan boter vrat,
  En kreeg een Luthersch buikje.
De meid wierp gift, nu daar, dan hier,
Toen schrikte plotseling het dier,
  Als had het liefde in 't buikje.

KOOR.

Als had het liefde in 't buikje.

BRANDER.

Hoe draaide onze arme rot
  En slobberde in de putten,
Hij knaagde 't heele huis kapot,
  Maar niets kon hem beschutten.
Al sprong hij laat, al sprong hij vroeg,
Gauw had het arme dier genoeg,
  Als had het liefde in 't buikje.

KOOR.

Als had het liefde in 't buikje.

BRANDER.

Toen kwam hij op klaarlichten dag
De keuken ingesprongen,
Waar hij stuiptrekkend nederlag,
Al piepend uit zijn longen.
De giftmengster riep toen gevat:
Hij blaast nog uit zijn laatste gat,
Als had hij liefde in 't buikje.

KOOR.

Als had hij liefde in 't buikje.

SIEBEL *(ter zijde).*

Wat lachen toch die platte lieden,
Zoo'n liedje staat nu in hun gunst!
Het is waarachtig toch geen kunst
Aan arme ratten gif te bieden!

BRANDER.

Heb jij dan zoo met ratten op?

ALTMAYER.

Jou bierbuik met je kalen kop!
Nu snap ik best wat jij bedoelt,
Waarom je zelfs voor ratten voelt:
Je buik zwelt op, jou rijnwijnvat,
Precies als een gezwollen rat.

Faust en Mephistopheles op.

MEPHISTO.

Vóór alles, vriendlief, moet 'k u brengen
In een gezell'gen vriendenkring,
't Zij dagen korten, of zij lengen,
Hier schat men zorgen steeds gering,
Met weinig geest en veel genoegen,
Met veel geschreeuw en weinig zwoegen

Brengt men hier 't leven vroolijk door:
Zoolang geen hoofdpijn brengt de morgen,
Zoolang de waard nog wat wil borgen,
Blijft ieder in het rechte spoor.

BRANDER.

Die zijn pas van de reis gekomen,
Twee vreemden zijn 't, goed waargenomen,
Ik heb ze daadlijk in 't vizier.

FROSCH.

Daarvoor moet men in Leipzig zijn,
Zelfs vreemden maken hier pleizier,
En zoeken pret, en lekkren wijn.

SIEBEL.

Waarvoor zie jij die luidjes aan?

FROSCH.

M'n beste vrind, laat mij begaan!
Bij 't volle glas voelt mijn verstand
Terstond de menschen aan den tand;
Dit zijn twee lieden van fatsoen,
Kijk hen eens ontevreden doen! —

BRANDER.

Marskramers zijn het, 'k wed met jou!

ALTMAYER.

Misschien!

FROSCH.

Ik breng ze in het nauw!

MEPHISTO *(tot Faust)*.

Nooit denkt dat volkje aan den duivel graag,
Al pak ik ze terstond ook bij den kraag.

FAUST.

Ik groet u, heeren!

SIEBEL.

Heeren, weest gegroet!

(terzijde, Mephistopheles bekijkende).

Wat hinkt die vent, heeft hij een horrelvoet?

MEPHISTO.

Is 't goed dat wij een beetje bij u zitten?
Wij zullen, op hetgeen gij drinkt, niet vitten,
Maar uw gezelschap trekt ons beiden aan.

ALTMAYER.

U is verwend, maar 'k laat u toch begaan.

FROSCH.

U is wel laat van Rippach opgebroken,
Hebt U van nacht nog Meester Hans gesproken?

MEPHISTO.

Wij reisden hem voorbij, en toen niet meer,
Wij spraken hem van nacht de laatste keer,
Hij heeft ons veel verteld van al z'n neven,
En ook veel groeten voor U meegegeven.

(hij buigt tegen Frosch).

ALTMAYER *(ter zijde).*

Een slimme vent, ik zie 't!

SIEBEL.

Een gare ouweheer!

FROSCH.

Ik krijg hem wel te pakken, op mijn eer!

MEPHISTO.

De heeren zongen hier, vergis 'k mij niet,
Met fraaie stemmen, een veelstemmig lied:
In deze mooie hooggewelfde zaal
Klinkt mannenstem nog schooner dan koraal!

FROSCH.

Is U van 't vak? hebt U er van verstand?

MEPHISTO.

O neen! — ik ben een poover dilettant!

ALTMAYER.

Zing dan een liedje!

MEPHISTO.

Liever tien dan een!

SIEBEL.

Mits het maar nieuw is, dat verlang 'k alleen.

MEPHISTO.

Wij komen pas uit Spanje, waarde heer,
Het schoone land van wijn en van gezangen,
Vergun dat ik u een Spaansch liedje leer,
Dan moogt gij allen aan m'n lippen hangen.

(zingt:)

Eens had een machtig koning
  Een grooten vloo tot vrind —

FROSCH.

Hoort goed! een vloo! nu opgepast,
Dat is altijd een dankbaar gast.

MEPHISTO *(zingt:)*

Eens had een machtig koning
  Een grooten vloo tot vrind,
Dien streeld' hij in zijn woning,
  Als waar 't zijn eigen kind.
Toen zijn de kamerheeren
  Naar den hoftailleur gegaan:
Meet jij den jonker kleeren
  Meet hem een broekje aan!

BRANDER.

Vergeet niet aan den kleermaker te zeggen,
Dat hij geen vouwen in de broek mag leggen,
En mete met nauwkeurigheid,
Of hij raakt zijn klandizie kwijt.

MEPHISTO.

Toen in fluweel en zijde
  Stak men den vloo meteen,
Men gaf hem groot geleide,
  En strikjes aan het been,
Hij werd een der ministers,
  Geridderd vol met lof,
Zijn broeders en zijn zusters
  Kregen baantjes aan het hof.

Van al die eerbewijsjes
  Was heel het hof ontzet,
Vorstin en kamermeisjes,
  Die stak de vloo in 't bed:
Toch durfde niemand spreken,
  Al was de jeuk ook groot,
Als ons een vloo durft steken,
  Dan pikken wij hem dood.

KOOR *(juichende:)*

Als ons een vloo durft steken,
  Dan pikken wij hem dood.

FROSCH.

Bravo, bravo, goed gedaan!

SIEBEL.

Iedren vloo moet 't zoo maar gaan!

BRANDER.

Knijp ze tusschen je vingers fijn!

ALTMAYER.

Leve de vrijheid! leve de wijn!

MEPHISTO.

De vrijheid wijdde ik graag tot op den boôm mijn glas,
Als 't wijntje dat U schenkt een beetje beter was.

SIEBEL.

Zoo iets wil ik geen tweemaal hooren!

MEPHISTO.

Ik vrees, de waard ontsteekt in toorn,
Maar anders zou 'k mij niet bedenken,
U 'n proefje uit mijn kelder schenken.

SIEBEL.

Ga maar je gang! dat neem 'k op mij.

FROSCH.

Een glas te schenken staat je vrij,
Maar geef vooral geen kleine proef,
Denk dat ik een groot glas behoef,
Ik wil de jury zijn terstond,
Maar eisch dan ook een vollen mond.

ALTMAYER *(ter zijde)*.

Zij komen zeker van den Rijn.

MEPHISTO.

Hebt gij een boor?

BRANDER.

Waar moet 't voor zijn?
Je vaten staan toch voor de deur niet klaar?

ALTMAYER.

Dáár achter staat een mand gereedschap bij elkaar.

MEPHISTO *(neemt den boor)*.

(tot Frosch:)

Spreek nu maar op, wat moet het wezen?

FROSCH.

Hoe meen je dat? bestaat er keus?

MEPHISTO.

Elk kieze vrij zijn wijntje, heusch!

ALTMAYER *(tot Frosch).*

Jij watertandt om jurylid te wezen.

FROSCH.

Goed! als ik kiezen moet, dan kies ik Rijnwijn, snaak,
Het vaderland geeft ons altijd de beste zaak.

MEPHISTO.

(boort bij de plaats, waar Frosch zit, een gat in den rand van de tafel).

Geef nog een beetje was, daar maak 'k een
[propje van!

ALTMAYER.

't Is boerengoochelarij, die kunstjes van den man.

MEPHISTO *(tot Brander).*

En wat wilt gij?

BRANDER.

Champagnewijn,
Maar 't moet een echte bruischaard zijn.

MEPHISTO

(boort; ondertusschen heeft een der heeren de waspropjes gemaakt en de gaten toegestopt)

BRANDER.

Het vreemde is niet steeds te mijden,
Het goede komt soms vèr vandaan,
Een echte Duitscher kan geen Franschman lijden,
Maar Fransche wijnen weet hij in te slaan.

SIEBEL.

(terwijl Mephisto hem nadert)

Ik houd niet van dien zuren azijn:
Geef mij maar echten zoeten wijn.

MEPHISTO *(boort).*

Je krijgt terstond een glaasje echt Tokayer.

ALTMAYER.

Dat zaakje wordt voortdurend fraaier,
Kijk mij aan, vreemdeling! ik snap je,
Jij houdt ons allen voor het lapje.

MEPHISTO.

Zulke eedle gasten te verlakken
Dat zou gewaagd zijn, op mijn eer:
Zeg jij dus ook maar, ouweheer,
Naar wat voor wijn zit jij te snakken?

ALTMAYER.

Ik maak het kort, met iedren wijn
Zal ik voor mij tevreden zijn.
(De gaten worden geboord en gestopt).

MEPHISTO

(met vreemde gebaren:)

Druiven draagt de druivenstok,
Horens draagt de geitebok,
De wijn is sappig van houten druiven,
Een houten tafel kan wijn afschuiven,
Sla in de natuur een diepen blik!
Hier is een wonder: geloof en schrik!
Trekt nu de proppen er uit, en drinkt!

ALLEN.

(trekken de proppen er uit: elk krijgt den verlangden wijn).

O, schoone bron, die hier ontspringt!

MEPHISTO.

Morst niet te veel terwijl gij samen klinkt!

(Men drinkt telkens).

ALLEN *zingen.*

Wij zuipen hier met groot pleizier,
Vijfhonderd varkens zingen niet
Zoo'n zuiperslied, als hier geschiedt.

MEPHISTO.

Het volkje is vrij! Kijk hoe 't zich nù gedraagt!

FAUST.

'k Wil hier vandaan, daar het mij niet behaagt.

MEPHISTO.

Pas op dat men een beetje doorzwijn:
Het beestmensch komt terstond te voorschijn.

SIEBEL.

(drinkt onvoorzichtig, de wijn loopt over den grond, en wordt tot vlam).

Brand, brand, help, brand! — een helsche vlam!

MEPHISTO.

(bezweert de vlam:)

Blijf rustig, vriendlijk vuur, dat pas van ondren kwam.

(tot de drinkebroers:)

Voor ditmaal was het maar een dropje vagevuur.

SIEBEL.

Zeg, wat beteekent dat? Die aardigheid kost duur,
Je schijnt ons niet te kennen, beste vrind.

FROSCH.

Pas op dat jij zooiets niet weer begint.

ALTMAYER.

Het beste is hem kalm te laten trekken.

SIEBEL.

Zeg baas, beschouw jij ons als gekken?
Jou hokuspokus is hier veel te veel!

MEPHISTO.

Stil, ouwe wijnton!

SIEBEL.

Leelijke bezemsteel!
Wou jij ons hier brutaliseeren?

BRANDER.

Wij zullen hem op slaag trakteeren!

ALTMAYER.

(trekt een prop uit de tafel, vuur springt hem tegemoet).

Ik brand! ik brand!

SIEBEL.

Dat 's tooverij!
Sla er op! die kerel is vogelvrij!
(gaan met messen op Mephisto los).

MEPHISTO.

(met ernstige gebaren:)

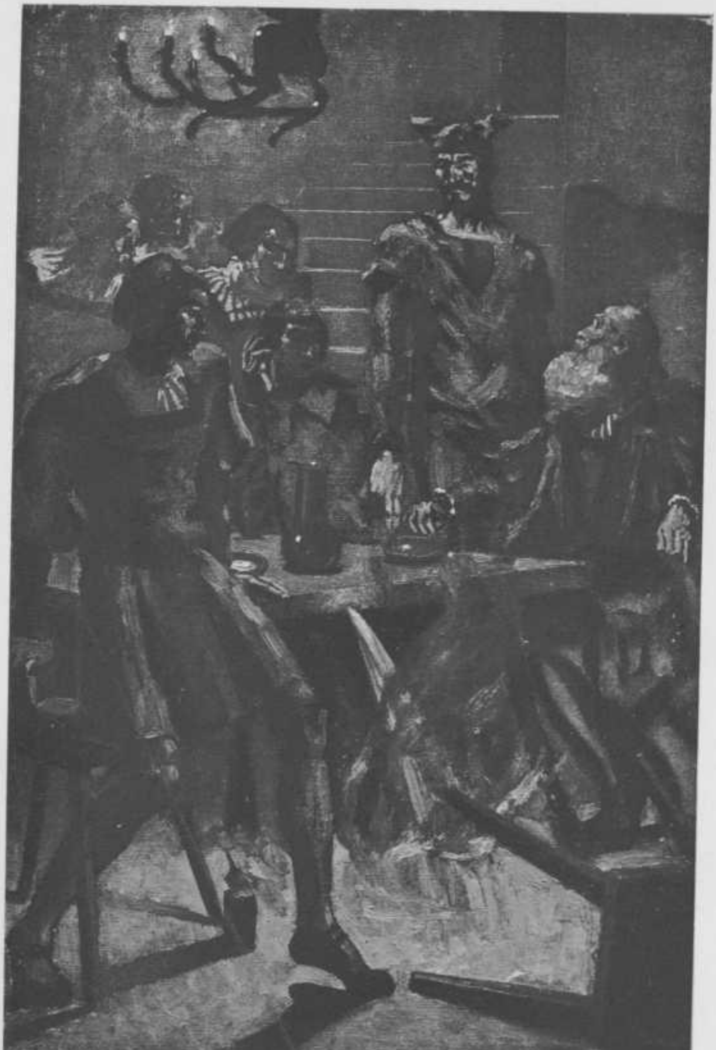
Valsche schijn en woord
Verandren zin en oord:
Weest nu hier, dan daar,
En toch bij elkaar!
(Zij staan verbaasd en kijken elkaar aan).

ALTMAYER.

Waar ben ik nu? wat heerlijk land?

FROSCH.

Wijnbergen! Zie ik 't goed?

VI.

SIEBEL.

En druiven bij de hand?

BRANDER.

Hier in dit heerlijk lustprieel
Wat druivenrijkdom, groen en geel!

(pakt Siebel bij den neus; de anderen doen 't ook om de beurt, en heffen de messen omhoog).

MEPHISTO.

(met ernstige gebaren:)

Nu hef 'k den blinddoek van de dwaling op:
Vergeet het niet, het was een duivelsmop!

(verdwijnt met Faust. De drinkebroers gaan uit elkaar).

SIEBEL.

Wat is er?

ALTMAYER.

Hoe?

FROSCH.

Was dat jou neus?

BRANDER *(tot Siebel).*

Het was jòu neus, niet voor de leus!

ALTMAYER.

Dat was m' een slag, die ging door alles henen,
Geef mij een stoel: ik sta niet op m'n beenen.

FROSCH.

Wat is in godsnaam hier gebeurd?

SIEBEL.

Die kerel wordt door mij verscheurd,
Wanneer hij ooit weer durft verschijnen!

ALTMAYER.

Ik zag hem door de kelderdeur verdwijnen,
En op een wijnvat reed hij weg,
Ik voel het loodzwaar aan mijn voeten, zeg.
(kijkt naar de tafel).
Wat dunkt jelui, vloeit hier altijd nog wijn?

SIEBEL.

Het was vervloekt bedrog, 't was alles leugenschijn.

FROSCH.

Toch scheen 't mij heerlijk druivenvocht te zijn.

BRANDER.

Ik zag toch duidlijk druiventrossen boven!

ALTMAYER.

Zeg, wie zou niet aan wonderen gelooven?

HEKSENKEUKEN.

Op een lagen haard staat een groote ketel boven het vuur te koken. In den rook, die van den ketel opstijgt, verschijnen allerlei gestalten. Bij den ketel zit een groote meerkat, zorgt voor het schuim, en tegelijkertijd zorgt zij er voor dat de ketel niet overloopt. De meerkater zit met z'n jongen daarbij, zich te warmen. De muren zoowel als de zoldering zijn bedekt met zonderlinge heksenbeelden.

Faust en Mephisto op.

FAUST.

Ik walg van al 't gegoochel en getoover!
Zeg, schiet er ooit genezing voor mij over
Bij al dit razend gek en woest bedrijf?
En moet ik raad erlangen van 'n oud wijf?
Kan al dat vuil gekook in weêr en wind
Mij dertig jaren jonger maken, vrind?

Wee mij, als je niets beters weet te ontdekken!
Ik durf geen hoop meer bij mij op te wekken
Of niet natuur, of niet een beetre geest
Mij door een balsem op m'n wond geneest?

MEPHISTO.

Mijn vriend, behalve al die bokkesprongen
Zijn er wel middelen om je te verjongen,
Aan mij bekend, mits ik maar even zoek,
In 'n heel gek hoofdstuk van een ander boek.

FAUST.

Ik wil ze weten.

MEPHISTO.

Daarvoor is geen geld,
Geen dokter noodig en geen artsenijen,
Begeef u met een spade naar het veld,
En hak en graaf daar maar naar alle zijen,
Beperk uw leven maar op alle wijs,
Voed u met weinig onvermengde spijs,
Leef met het vee als vee, wees niet te best
Om zelf te zorgen voor uw voêr en mest:
Dat is het beste middel, ongedwongen,
Om u wel tachtig jaren te verjongen!

FAUST.

Dat ben ik niet gewoon! — mijn arm, mijn hand
Is niet geschapen voor de spade op 't land,
Dat enge leventje is niets voor mij.

MEPHISTO.

Dan blijft niets over dan de hekserij!

FAUST.

Waarom moet ik toch zoo'n oud wijf beschouwen?
Kunt gij den tooverdrank niet zelve brouwen?

MEPHISTO.

Ik zou nog liever duizend bruggen maken
Dan mij bemoeien met die soort van zaken.
Niet door de kunst en wetenschap alleen,
Ook door geduld wordt menig werk volstreên.
Een stille geest is jaren lang aan 't werk,
De tijd alleen maakt 't fijne mengsel sterk.
Tot alles wat gij dus begeert
Kunt g' op een vreemde wijs geraken:
De duivel heeft de kunst geleerd,
Toch kan de duivel 't zelf niet maken.

(De dieren ziende).

Kijk, wat een paar vol sierlijkheid!
Dit is de knecht! Dat is de meid!

(Tot de dieren).

Waar is uw meesteresse, dier!

DE DIEREN.

Niet hier,
Maar aan de zwier,
Uit de schoorsteenkier!

MEPHISTO.

En hoe lang buiten zwiert je grootje?

DE DIEREN.

Zoolang als ik mij warm het pootje.

MEPHISTO *(tot Faust).*

Hoe dunken jou die beesten wel?

FAUST.

Een flauw, vervelend kattenstel.

MEPHISTO.

En toch spreek ik het liefste juist
Met zulke katten voor den vuist!

(Tot de dieren).

Vertelt mij eens, vervloekte poppen!
Wat mengt gij daar voor vreemde brij?

DE DIEREN.

We koken soep voor arme joppen.

MEPHISTO.

Kookt dan maar veel, gelooft me vrij.

DE KATER.

(nadert en streelt Mephistopheles).

Werp de steenen tegelijk,
  Maak me rijk,
    Laat me winnen!
Slecht is het met mij gesteld,
  Had ik geld,
    'k Was bij zinnen.

MEPHISTO.

Wat zou die aap mij heerlijk streelen,
Als hij in 't lotto mee kon spelen!

(Ondertusschen hebben de jonge katjes met een kogel gespeeld, en rollen hem te voorschijn).

DE KATER.

De wereldsfeer
Springt op, valt neer,
En rolt bestendig:
Zij is altoos
Als glas zoo broos,
En hol inwendig.
Hier glanst ze zeer,
En daar nog meer,
En toch is 't endig.
Mijn zoon, wees gij
Niet dicht daarbij,
Want gij moet sterven:
Zij is van klei,
Er vallen scherven.

MEPHISTO.

Wat moet die zeef?

DE KATER *(toont een zeef.)*

Waart gij een dief,
Ik zou, wat blief,
Niet blind zijn voor uw daden:

(loopt naar de kat, en laat haar door de zeef kijken).

Kijk hierdoor, lief,
Ziet gij den dief,
En moogt ge hem niet verraden?

MEPHISTO *(het vuur naderende).*

En deze pot?

KATER EN KAT.

De vent is een zot!
Hij kent niet den pot,
Hij kent niet den ketel!

MEPHISTO.

Jou onbeleefd dier!

DE KATER.

Pak 't schuiertje hier,
Neem plaats in den zetel!

(Hij noodigt Mephisto plaats te nemen).

FAUST.

(die ondertusschen vóór een spiegel heeft gestaan, nu eens dichtbij, en dan weer op een afstand).

Wat zie ik? Welk een beeld vol gloed
Vertoont zich in dit spiegelglas!
O liefde, schenk m' uw vleuglen ras,
Dat ik dat hemelsch beeld ontmoet!
Maar als 'k haar van dichtbij beschouw,
Als ik haar waag te naadren thans,
Verdwijnt zij als in nevelglans,
De schoonste beeltnis van een vrouw!
Is 't mooglijk, is een vrouw zoo schoon?
Bevatten deze slankgevormde leden
Het inbegrip van God's voortreflijkheden?
Spreidt d' aarde zulk een pracht ten toon?

MEPHISTO.

Natuurlijk! als een god zes dagen lang
Met scheppen altijd door blijft aan den gang,
En tot zichzelven „Bravo!" — zeggen mag,
Dan komt er iets fatsoenlijks voor den dag.
Kijk ditmaal maar zoolang je kunt,
Ik weet zoo'n schatje wel te vangen,
En zalig wien het is vergund
Als bruidegom zoo'n vrouw t' erlangen!

(Faust kijkt voortdurend in den spiegel. Mephisto strekt zich uit in den zetel, speelt met den schuier, en gaat voort)

Hier zit ik als een koning op mijn troon,
'k Heb reeds een schepter, nog ontbreekt de kroon.

DE DIEREN

(die tot dusver allerlei gekke bewegingen door elkaar hebben gemaakt, brengen nu onder groot geschreeuw een kroon aan Mephisto).

O, wees toch zoo goed
Om met zweet en met bloed
Dit kroontje te lijmen!

(Zij breken door onhandigheid de kroon in twee stukken, waarmee zij rondspringen).

Thans moest het geschiên,
Wij praten en zien,
Wij hooren en rijmen!

FAUST *(tot den spiegel).*

Ik ben geheel betooverd en verrukt.

MEPHISTO *(op de dieren wijzende).*

Ik duizel zelfs van al die wonderkrachten.

DE DIEREN.

En als het ons lukt,
En niet te veel drukt,
Dan worden 't gedachten.

FAUST *(als boven).*

Mijn oog kan aan dien gloed niet wennen,
Ik wil van hier; mij bonst het brein!

MEPHISTO *(als boven).*

Nu, ik voor mij moet toch bekennen
Dat het oprechte dichters zijn.

(De ketel, waarop de kat niet gelet heeft, begint over te loopen. Een groote vlam slaat uit den schoorsteen. De Heks komt door de vlam met geschreeuw naar beneden).

HEKS.

Ou, ou, ou, ou!
Verdoemde beesten, vervloekt miauw!
De ketel verwaarloosd, verbrand de vrouw!
Jou akelig dier!

(Faust en Mephisto ziende).

Wat doen bij 't vier
Die menschen hier?
Wat 's dat voor zin?
Wie sloop hier in?
Je straf zal zijn
De helsche pijn!

(Zij roert met den lepel in den ketel, en werpt vlammen naar Faust, Meph. en de dieren. De laatsten huilen).

MEPHISTO.

(keert den schuier om, dien hij in de hand houdt, en slaat daarmee onder de glazen, potten en pannen).

Kapot, kapot,
De soep en de pot,
En 't glas bovenop!
Het was maar een mop,
Ik sla maar de maat
Bij 't heksengepraat.

(terwijl de Heks vol woede en schrik terugdeinst)

Herkent ge mij, gebeente, oud stuk leêr?
Herkent gij uwen heer en meester weer?
Wat let mij of 'k verniel jou en de beesten.
Verpletter met één slag die kattengeesten?
Heb jij voor t' roode wambuis geen respect,
Zie je mijn haneveêr niet krullen,
Is mijn persoon door jou nog niet ontdekt,
Moet ik mijn naam soms hardop brullen?

HEKS.

Vergeef mij, heer, dien ruwen groet!
Ik zag bij u geen paardevoet,
En uw twee raven ook ontbreken.

MEPHISTO.

Voor ditmaal zal ik minzaam spreken,
Want 't is een langen tijd misschien
Dat gij uw heer niet hebt gezien.
Beschaving heeft zich, wijd en zijd,
Zelfs tot den duivel uitgespreid:
Het noordsche spooksel gaat verflauwen,
Waar ziet gij horens, staart en klauwen?
En wat nu mijnen voet betreft,
Dien 'k noodig heb, als gij beseft,
Dat zou mij kwaad doen bij 't publiek.
Ik draag dus maar, als jong komiek,
'n Paar valsche kuiten, keer op keer,
Zooals zoo menig jonge heer.

HEKS *(dansende)*.

'k Zie Jonkheer Satan weder hier,
En spring waanzinnig van pleizier.

MEPHISTO.

Noem mij niet zoo, oud leelijk dier!

HEKS.

Waarom, is dan die naam niet kloek?

MEPHISTO.

Hij staat reeds lang in 't fabelboek,
Toch heeft de menschheid niets gewonnen,
Zij heeft iets anders nu verzonnen:
Voor éénen booze, dien zij versloeg,
Heeft boozen zij thans nu genoeg.
Noem mij Baron — dat vind ik goed,
Een ridder ben ik van edel bloed;
Als jij daarover in twijfel zit,
Het wapen dat ik voer, is dit!

(maakt een onfatsoenlijk gebaar).

HEKS.

(brult van het lachen).

Daar ken ik weer mijn meester uit,
Je waart altijd een groot schavuit.

MEPHISTO *(tot Faust).*

Leer zóó mijn vriend, van mij voortaan,
Met oude heksen om te gaan.

HEKS.

Zegt, heeren! nu, wat gij hier zocht.

MEPHISTO.

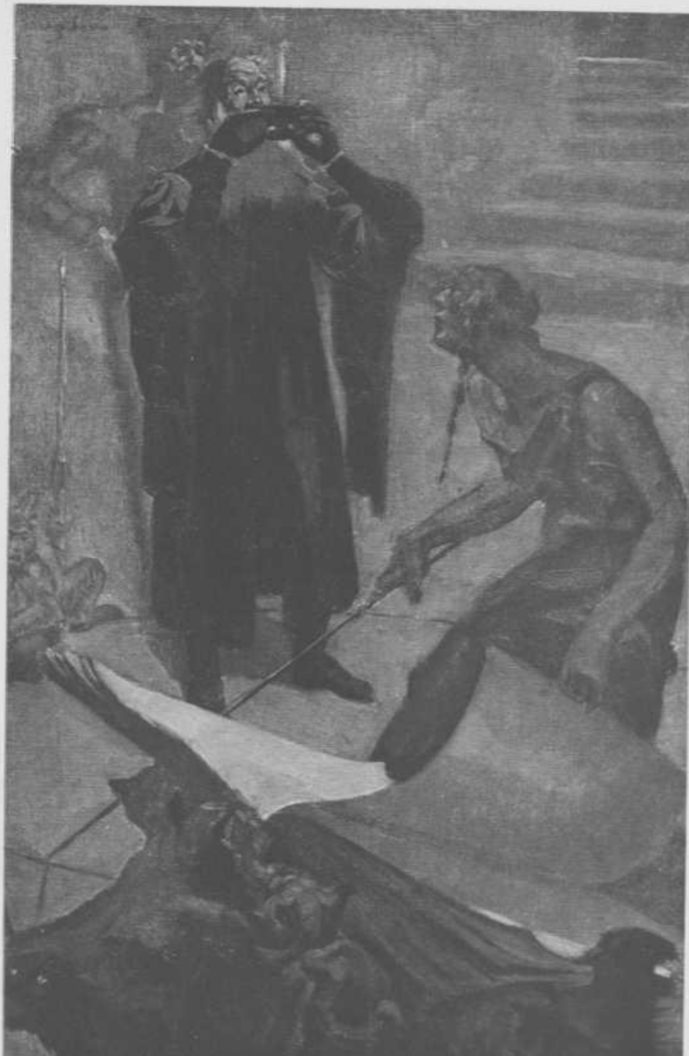
Een glas van het bekende vocht!
Maar 't oudste worde uitgestort,
Dat door de jaren sterker wordt.

HEKS.

Heel goed! hier staat een flesch gereed,
Waaruit ik zelf wel slokjes deed,
Ze stinkt niet meer, o groote man,
Ik geef u graag een glas er van.

(zachtjes:)

Maar als die andre man onvoorbereid het drinkt,
Dan blijft hij, dat weet ú, geen uurtje meer in
[leven.

VII.

MEPHISTO.

Ik wil hem 't beste van uw keuken geven,
En zorg wel dat het in zijn maag bezinkt.
Het is een goede vriend van mij,
Trek dus uw toovercirkels vrij,
En doe uw spreuken, tooverkol,
Geef hem gerust een glaasje vol!

HEKS

(met vreemde gebaren, trekt een cirkel en plaatst daarbinnen allerlei gekke dingen. De glazen beginnen te klinken, de ketels rammelen en maken muziek. Daarop haalt zij een groot boek, haalt de katten in den kring, gebruikt ze als lessenaars, en laat ze de fakkels vasthouden. Zij wenkt Faust om bij haar te komen).

FAUST *(tot Meph).*

Zeg, vriend, wat moet 'k nú weer ontwaren?
Die dolle, razende gebaren,
Dat laf gegoochel en de rest,
Je weet, ik haat het als de pest.

MEPHISTO.

't Zijn grapjes, waar je in moet raken,
Wees toch niet altijd zulk een strenge man,
Zij moet als arts wat hokuspokus maken,
Opdat de drank voor jou gedijen kan.

(hij noodigt Faust uit, binnen in den kring te komen).

HEKS

(leest met grooten nadruk uit het boek).

Nu goed gezien!
Uit één maak je tien,
Laat twee ontvliên,
Maak drie gelijk,
Dan word je rijk.
Verlies de vier!
Uit zes en vijf,
Zegt 't oude wijf,

Maak je zeven en acht,
Dan is 't volbracht!
En negen is een,
En tien is geen.
Dat is bij heksen éénmaal één!

FAUST.

Mij dunkt, alsof z' in koortsen droomt.

MEPHISTO.

Zij is nog lang niet afgeroomd,
Het heele boek, geloof me vrij,
Staat vol met zulke tooverij.
Het kostte tijd aan wie het lazen,
Want een volkomen tegenspraak
Nòg op te lossen, blijft een taak
Geheimzinnig, zoo voor knappen als voor dwazen.
Het is een kunstje dat al vroeg verscheen,
Men trachtte reeds in de oudste tijden
Door eenmaal drie, en driemaal een,
In plaats van wijsheid dwaling te verspreiden.
Men zwetste en leerde ongestoord,
Men liet de gekken meestal praten;
Gewoonlijk denkt de mensch, als hij veel woorden [hoort,
Dat hij het denken na mag laten.

HEKS *(gaat voort)*.

De steile trap
Der wetenschap
Blijft iedereen verborgen:
Denk liever niet,
Dan ziet, dan ziet
Gij 't trapje zonder zorgen.

FAUST.

Wat praat zij nu voor onzin door?
M'n arme kop gaat bijna breken,
Mij dunkt, ik hoor een reuzenkoor
Van honderdduizend gekken spreken.

MEPHISTO.

Dank, heerlijke Sibille, dank!
Geef nog een glaasje van uw drank,
En vul het glas tot aan den rand:
Mijn vriend zal drinken met verstand,
Het is een heel talentvol baasje,
En hij keek dikwijls in het glaasje.

(De Heks schenkt, met allerlei gebaren, den drank in een schaal, en reikt hem aan Faust over. Er ontstaat een kleine vlam).

Kom, drink maar toe en wees niet flauw,
Wees met den duivel jij en jou,
Jij, die zoo dikwijls slokjes nam,
Vreest toch niet voor een kleine vlam?

(De Heks maakt den kring open. Faust treedt er uit).

MEPHISTO.

Nu uit den kring! Geen talmen meer!

HEKS.

Die slok bekome u goed, mijnheer!

MEPHISTO *(tot de Heks.)*

Kan ik je soms pleizier doen, oude dame!
Wij komen in Walpurgisnacht weer samen.

HEKS.

Hier is een lied! als je dat somtijds zingt,
Ik wed dat je daarmee het noodlot dwingt.

MEPHISTO *(tot Faust.)*

Nu snel van hier, laat u geleiden,
Ge moet flink zweeten tusschenbeiden,
Opdat de kracht naar buiten dringt!
Daarna zal 'k een luilekkerleven
U heerlijk te genieten geven,
En spoedig zult gij ondervinden
Hoe u Cúpidó op kan winden.

FAUST.

Laat mij den spiegel wéér beschouwen,
Dat vrouwlijk beeld bewondren gaan!

MEPHISTO.

Neen, neen! De schoonste van de vrouwen
Zal spoedig levend voor je staan!

(ter zijde.)

Je ziet, met dezen drank in 't lijf,
Een Helena in ieder wijf!

EEN STRAAT.

FAUST. MARGARETE *(voorbijgaande).*

FAUST.

Zeg lief kind, mag ik eens even
Je mijn arm en geleide geven?

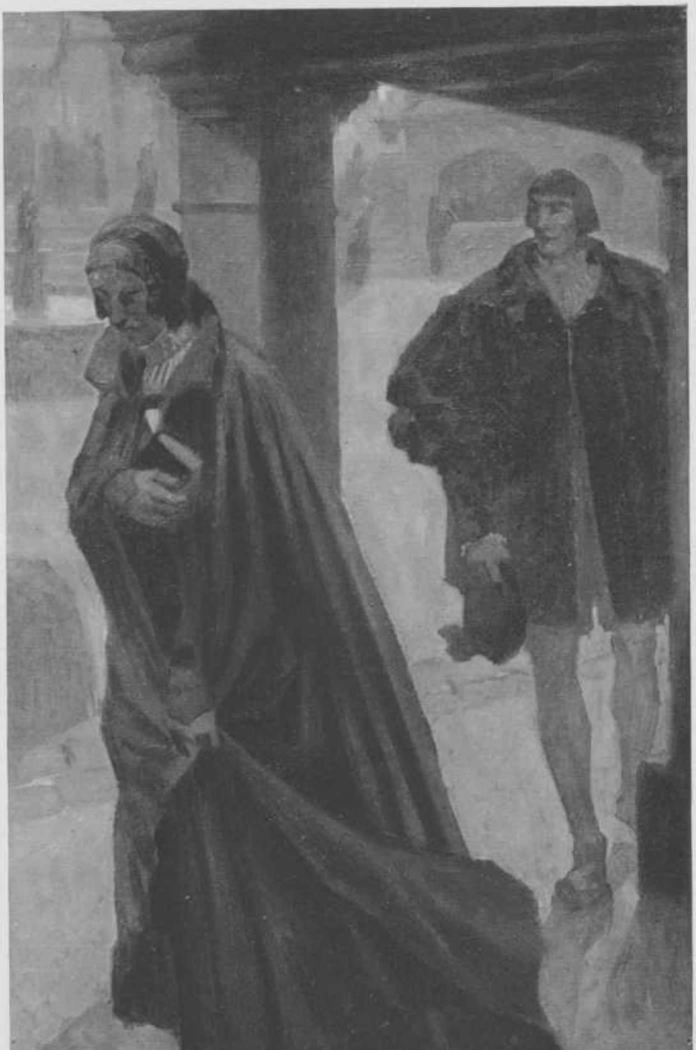
MARGARETE.

Lieve, kind? ik ben geen van beide!
'k Dank u wel voor uw geleide.

(Af).

FAUST.

God, wat een lief en beeldschoon kind!
Zoo iets heb ik nog nooit bemind;
Hoe keurig, zedig klinkt haar taal,
En tegelijk toch wat brutaal.
Die volle wangen, die roode lippen,
Zoo iets laat ik mij nooit ontglippen:
En dan die neergeslagen oogen,
Ik voel mij diep in 't hart bewogen —
En toen nog dat korte antwoord kwam,
Ik was verrukt, ik stond in vlam!

VIII.

MEPHISTO *(treedt op).*

FAUST.

Die vrouw verlang ik zonder schromen!

MEPHISTO.

Wie?

FAUST.

Zij ging zoo even hier voorbij.

MEPHISTO.

O, die is uit de biecht gekomen,
Daar sprak men haar van zonden vrij.
Ik sloop bij haren stoel, heel zacht,
Maar over dàt kind heb 'k geen macht;
Onschuldig ding, dat nimmer liegt,
En zonder reden gaat ter biecht.

FAUST.

Toch is zij ouder dan veertien jaar.

MEPHISTO.

Jij spreekt als Don Juan, voorwaar,
Die ieder roosje plukken wou,
Alsof 't een eer was voor de vrouw,
Een gunst, te krijgen zulk een man:
Maar, beste vrind, dat gaat niet an.

FAUST.

Zeg jij me niet, Mijnheer Fatsoen,
Wat 'k wel en wat ik niet kan doen!
Dit ééne zweer ik, ouwe vrind,
Wanneer dat heerlijk jonge kind
Van nacht niet meegaat voor een poos,
Zijn wij gescheiden voor altoos.

MEPHISTO.

Bedenk alwat je hebt gezeid!
'k Heb noodig veertien dagen tijd,
Voor 't zoeken van een gelegenheid.

FAUST.

Had 'k zeven uurtjes in 't verschiet,
Dan vroeg ik wis den duivel niet
Dat kind te lokken in het riet.

MEPHISTO.

Als ik je hoor, zoo met gemak,
Dan is 't alsof een Franschman sprak:
Heb toch een oogenblik geduld,
Dan wordt allengs je wensch vervuld.
Zóó maar terstond, is geen genot,
Je moet een beetje wachten, tot
Nu eens heel langzaam, en dan snel,
Door allerlei bombariespel
Het popje goed wordt gedresseerd,
Zooals de fransche roman het leert.

FAUST.

Ik lust haar wel, ook zonder dat.

MEPHISTO.

Jan Ongeduld! die lieve schat,
Al zou ik z' aan m'n vinger rijgen,
Is niet in 'n oogenblik te krijgen.
Met storm wordt alles hier verkwist,
Wij moeten ons verstaan op list.

FAUST.

Had 'k maar iets van haar opgeraapt!
Geleid me daarheen waar ze slaapt!
Geef mij een dasje, door haar gedragen,
Een doekje, om haar hals geslagen!

MEPHISTO.

'k Wil, beste vrind, geneesheer zijn
Van al je smart en liefdepijn;
Opdat je ziet hoe ik je dien:
Vandaag nog zal je haar kamer zien.

FAUST.

En zal ik haar bezitten?

MEPHISTO.

Neen!
Want zij gaat naar een buurvrouw heen.
Maar ondertusschen kunt g' alleen
In haar verblijfplaats u vermeiden,
Op 't hoogst genot u voorbereiden.

FAUST.

Dus gaan wij reeds?

MEPHISTO.

't Is nog te vroeg.

FAUST.

Zorg voor 'n geschenk, nooit fraai genoeg!
(Af).

MEPHISTO *(alleen).*

Bravo, dat pakt — terstond geschenken!
Ik weet door mijn bedrijf allicht,
Waar menig schat verborgen licht:
Daar moet ik mij eens op bedenken!
(Af).

AVOND.

Een klein, maar net kamertje.

MARGARETE
(haar haar in orde makende).

Hoe zou die heer wel mogen heeten!
Dat zou ik dolgraag willen weten.
't Is zeker een heel flinke man,
Van goed geslacht — dat zie je m'an.
Want anders zou hij, eer bedeesd,
Niet zoo vrijpostig zijn geweest.
(Af).

Mephisto met Faust op.

MEPHISTO.

Kom binnen, maar gezwegen nu!

FAUST *(na een poos).*

Laat mij alleen, ik smeek het u!

MEPHISTO *(rondziende).*

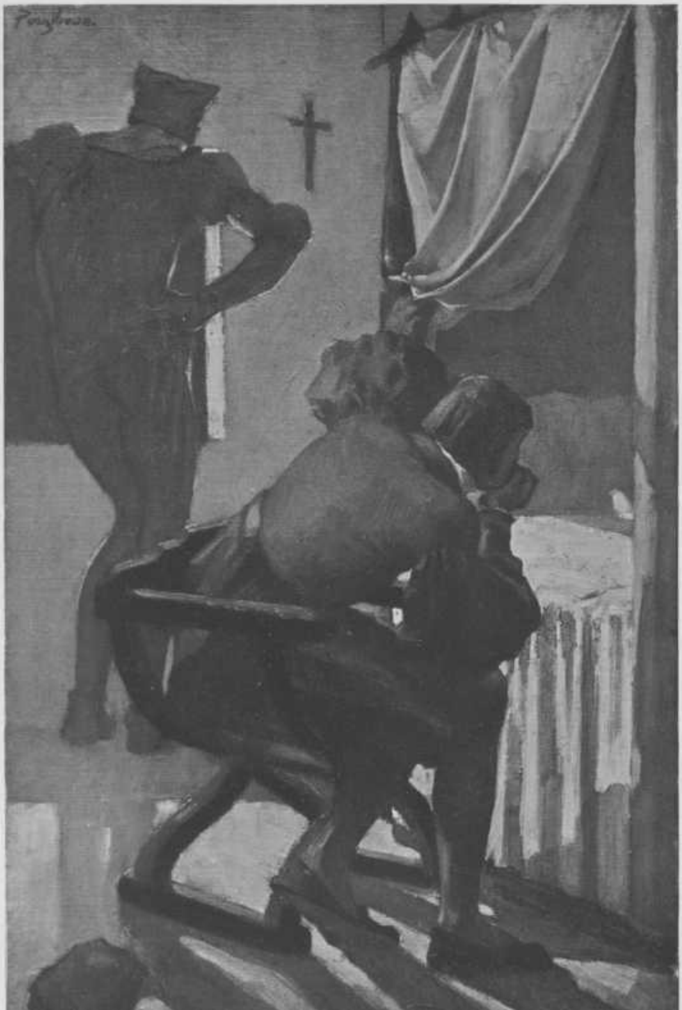
Zoo net is niet elk meisje licht.

FAUST *(evenzoo).*

Welkom, o dierbaar schemerlicht!
Vervul geheel mijn ziel en zin
In dezen tempel van de min!
Laat mij hier van begeerte smachten,
Hoe stil is alles, vol gedachten
Van orde, van tevredenheid,
Van heerlijke bescheidenheid:
Dit kamertje — hoe arm, hoe rijk!
Eenvoud en weelde tegelijk!

(Gaat op een stoel bij 't bed zitten).

O zetel, neem mij op, gij die reeds 't voorgeslacht
Bij vreugde en smart met open arm ontvingt,
Gij die aan menig vader ruste bracht,
Wanneer hij zat, door 't bloeiend kroost omringd!
Hier heeft mijn liefde reeds misschien
Aan grootvaâr's knieën uitgerust,
En spelend in een ommezien
Zijn reeds verstijfde hand gekust.
O vrouw, die in mijn harte leeft!
Een geest van orde en netheid zweeft
Hier lieflijk ruischend om mij heen;
Hoe zindlijk plaatst gij hier uw schreên,
Hoe ordlijk is hier het tapijt,
Ja zelfs alom het zand gespreid!
O liefste hand, aan God gelijk,
Gij maakt een hut tot hemelrijk!
En hier! —

IX.

(Tilt een bedgordijn op).

Ja, hier, met weelde en met schroom
  Zou 'k uren toeven, dagen, weken,
Hier droomt een engel, neergestreken,
  Den wonderzoetsten liefdedroom.

Hier lag gelijk een lentebloesem,
  Dat heerlijk kind, mijn zielsvriendin,
Hier klopte innig warm haar boezem,
  En sluimerde zij rustig in.

Maar ik? hoe voel ik mij bezwaarde,
  Van vreugde vol, en vol verdriet:
Wat zoek ik deze plek op aarde?
  O arme Faust, 'k herken u niet.

Wat zoete geur heeft mij veroverd,
  Wat doet mij slaken zucht op zucht?
Heeft mij een minnedroom betooverd,
  Zijn wij een spel van warmte en lucht?

O kwame thans mijn engel binnen,
  Geweldig ware de ommekeer,
De groote Faust, zoo trotsch van zinnen,
  Lag nietig voor een meisje neer.

MEPHISTO.

Ik hoor haar naadren. Gaan wij vlug!

FAUST.

Weg, weg! — ik keer hier nooit terug.

MEPHISTO.

Hier is een kistje, nog al zwaar,
Dat 'k elders wegnam. Neem het maar,
En plaats het stilletjes in haar kast:
Ik wed, zij wordt verrukt, verrast
Zoowel van oogen als van zinnen:
Om nog een andere te winnen
Heb ik 't gevuld met allerlei,
Een vrouwen-kinderspelerij.

FAUST.

Wat moet ik doen?

MEPHISTO.

Je vraagt naar den bekenden weg!
Moet ik misschien dat moois voor mij bewaren, zeg?
Ik hoop althans, dat je een vent,
En nu niet al te gierig bent,
Want anders is 't terstond gedaan
En kun je leeg naar huis toe gaan! —

(Hij legt het kistje in de kast, en sluit het slot dicht).

Nu gauw verdwenen,
Nu snelle beenen,
Opdat het jonge, mooie kind
Ons hier niet met ons beiden vindt! —
Betrapte zij ons hier, ha ha,
De physica, metaphysica
Zou ons hier lekker laten steken,
En ik, als derde, moest ontbreken. —
Ga mee, het is al vaak gezeid,
Vertrek van hier, 't is hoogste tijd!

(Beiden af).

GRETE *(met een lamp).*

Hoe warm is 't, als je binnenkomt,
't Is hier benauwd, 't is hier bedompt.

(Opent de ramen).

Toch is het buiten niet zoo heet,
Het is alsof ik mijzelf vergeet,
Ik weet niet, wat mij overkomt,
Het is hier frisch, en toch bedompt,
Ik voel me aaklig koud, en klam,
Ik wou dat moedertje maar kwam,
Kwam zij maar hier, maar hier gezwind:
Wat ben ik toch een angstig kind!

(Zij zingt, terwijl zij zich uitkleedt).

Er leefde een koning in Thule,
  Zijn liefje trouw tot aan 't graf,
Wien stervend zijn beminde
  Een gouden beker gaf.

Niets ging hem boven dien beker,
  Dien hem zijn liefde schonk,
Zijn oog werd gevuld met tranen,
  Zoo vaak hij daaruit dronk.

En toen hij kwam te sterven,
  Verdeelde hij zijn gebied,
Zijn nakroost mocht alles erven,
  Alleen den beker niet.

Een laatsten, schittrenden maaltijd
  Gaf hij nog weltevreê,
Aan edelen en hun vrouwen,
  Op 't hooge slot aan zee.

Daar stond de oude drinker,
  En dronk zijn laatsten droom,
Toen wierp hij den heilgen beker
  Beneden in den stroom.

Hij zag het kleinood zinken,
  Verdwijnen, meer en meer;
Toen zwoer hij, badend in tranen:
  'k Drink nooit een druppel meer!

(Zij doet de kast open, om haar kleêren weg te bergen, en ziet het kistje met kleinoodiën).

Waar komt dat mooie kistje vandaan?
Ik had de kast toch dicht gedaan! —
't Is wonderlijk, zoo'n edelgesteent'!
Is 't soms een pand, door moeder beleend?
Een heel klein sleuteltje hangt er bij,
Ik maak het open, dat staat me vrij!
Wat is dat? Groote hemel, kijk!
Nooit zag ik iets, zoo mooi, zoo rijk!
De mooiste dame zou trotsch nog gaan,
Met zulk een parelsnoer belaân!
Waar komt dat fraai geschenk vandaan,
En hoe zou mij zoo'n ketting staan?

(Doet het snoer aan, en gaat voor den spiegel staan).

Kon ik maar ooit zoo'n oorbel krijgen!
Men is terstond een ander mensch,
Wanneer men zoo iets noemt zijn eigen,
Gaat alles u terstond naar wensch.
Wat helpt ons schoonheid, jeugdig bloed?
Alleen de rijkdom maakt alles goed!
Een arme vrouw is niets op aard —
Alleen de rijke wordt beschouwd,
Want alles hangt aan goud, aan goud,
Wat zijn wij, arme meisjes, waard? —

WANDELPLAATS.

FAUST *(in gedachten op en neer gaande).* MEPHISTO.

MEPHISTO.

Bij alle versmade liefde! Bij de hel en 't helsch gerei!
Ik zou nog erger vloeken, als ik maar wist waarbij.

FAUST.

Waardoor zijt gij toch zoo geschrokken?
Gij hebt nog nooit zoo'n gezicht getrokken.

MEPHISTO.

Als ik niet zelf de duivel was, welaan,
Dan zou ik gaarne naar den duivel gaan.

FAUST.

Wat vreeslijks is er toch geschied?
Zoo gek te doen, dat kleedt u niet!

MEPHISTO.

Dat parelsnoer, dat ik voor 't kind deed komen,
Heeft me een paap waarachtig weggenomen! —
De moeder kreeg het ding te zien,
En was al angstig bovendien,

Ze snuffelt trouw in elken hoek,
Vooral in het gebedenboek,
En ieder meubel kijkt ze aan,
Of 't heilig is, dan wel profaan.
Dat op het snoer geen zegen rust,
Daarvan was zij zich vlug bewust,
Mijn kind! zoo riep ze — onrechtmatig goed
Bezwaart de ziel, en teert op 't bloed,
Wij wijden 't aan de Moedermaagd,
En zijn verheugd, als die het draagt! —
Margreetje trok een scheef gezicht,
't Is een geschenk, zoo dacht ze allicht,
Wie zulke steenen voor mij koos
Is zeker toch niet goddeloos! —
Toen liet de moeder een paapje komen,
Die had nauwelijks de grap vernomen,
Of hij had groot pleizier er in,
En sprak: Dat is een goede zin!
Wie anderen geeft, die wint gestaag. —
De kerk heeft een zeer goede maag,
Heeft heele landen opgevreten,
En heeft toch nooit zich ziek gegeten,
De kerk alleen, mijn beste vrouwen,
Kan onrechtmatig goed verdouwen.

FAUST.

Dat geldt toch niet alleen van de kerk,
Ook joden en vorsten zijn daarin sterk.

MEPHISTO.

Het snoer en slootje streek hij op,
Precies gelijk een doosje drop,
Bedankte toen met groot gemak,
Als ware 't een pepernotenzak:
Beloofde hun hemelsche belooning,
En ze waren gesticht van de vertooning.

FAUST.

En Greta?

MEPHISTO.

Die zit nu te treuren,
En weet niet wat er zal gebeuren,
Denkt aan het parelsnoer dag en nacht,
Nog meer aan hem die 't heeft gebracht.

FAUST.

Dat arme kind, in angst en nood!
Verschaf haar gauw een nieuw kleinood,
Het eerste, daar zat niet veel bij.

MEPHISTO.

't Is kinderspeelgoed, zoo denk jij.

FAUST.

Ik zweer je, doe nu toch mijn zin!
Pak met je kunst haar buurvrouw in!
Wees niet zoo'n flauwe duivel thans,
En toover nieuwen parelglans!

MEPHISTO.

Dat doe ik, reken daar maar op!
(Faust af).
Kijk, zoo'n verliefde apekop:
Zon, maan en sterren liet hij verschieten,
Om maar zijn liefde te genieten.
(Mephisto af).

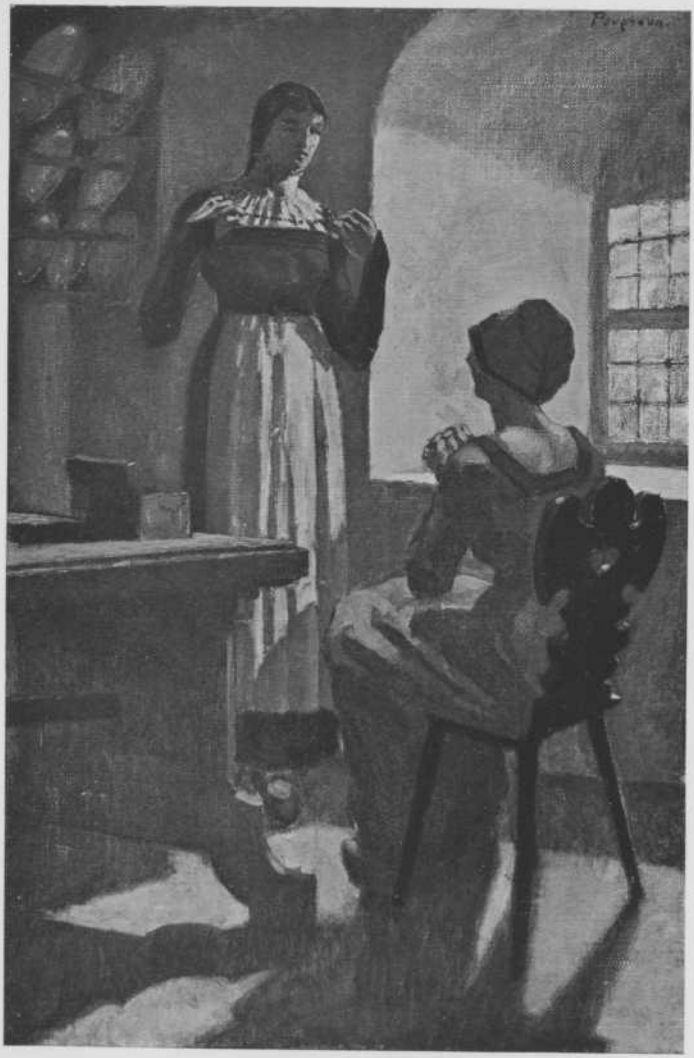
HET HUIS DER BUURVROUW.

MARTHA *(alleen).*

God late m'n lieven man bestaan!
Maar mij heeft hij niet welgedaan.
Hij trok naar de wijde wereld heen,
En liet mij hier op het stroo alleen,
Toch had hij bij mij geen moeilijk lot,
En hield ik van hem, dat weet God.

(zij weent).

Zou hij gestorven zijn, wellicht?
O had ik maar een doodsbericht!

X.

Margareta komt.

MARGARETA.

Dag, buurvrouw.

MARTHA.

Gretalief, wat is 't?

MARGARETA.

O lieve buurvrouw, als je 't wist!
Daar vind ik juist zoo'n kistje weer,
Hier in mijn kast, als d' eerste keer,
Van ebbenhout, en de inhoud is
Nog rijker dan de eerste wis.

MARTHA.

Niet aan je moeder zeggen, hoor!
Dan gaat het weer naar den pastoor.

MARGARETA.

O kijk toch eens! zeg hoe je 't vindt!

MARTHA *(doet het haar aan).*

Je bent een echt gelukkig kind.

MARGARETA.

Maar ik moet zorgen dat niemand 't merk',
Noch op de straat, noch in de kerk.

MARTHA.

Bij mij alleen kan je dikwijls gaan,
Doe in 't geheim het snoer maar aan,
Loop langs den spiegel nu en dan,
Wij beiden hebben pleizier er van.
Komt er dan later een feest misschien,
Dan laat je het bij stukjes zien,
De ketting eerst, dan de parels in 't oor,
En moedertje praten wij wat voor.

MARGARETA.

Wie bracht hier tweemaal een kistje in huis?
Neen, neen, die zaak is vast niet pluis!
(Er wordt geklopt).

MARGARETA.

Mijn moeder, o wat moet 'k beginnen!

MARTHA.
(door 't gordijn kijkende).

Het is een vreemde heer. — Kom binnen!

MEPHISTO *(komt binnen).*

De dames zijn toch niet boos, omdat
Ik zoo vrijmoedig hier binnen trad:
(buigt voor Margareta).
Juffrouw Martha Zwaardman, vergis 'k mij niet?

MARTHA.

Dezelfde, die U voor U ziet!

MEPHISTO *(zacht tot Martha).*

Ik ken u, dat 's voldoende nu,
Voornaam gezelschap is bij u,
Vergeef mij dat ik zoo binnentrad,
Van middag ben ik weer op 't pad.

MARTHA *(hardop).*

Die heer denkt waarlijk, lieve meid,
Dat jij van hooge geboorte zijt.

MARGARETA.

O God! die heer is veel te goed,
Ik ben een arm, een piepjong bloed,
Dit mooie snoer is niet mijn eigen .....

MEPHISTO.

Ik zal van deze parels zwijgen,
Maar uw lieve verschijning, uw oogopslag —
Hoe vriendelijk dat ik hier blijven mag .....

MARTHA.

Waarmee kan ik u dienen, heer?

MEPHISTO.

'k Breng slechte tijding, 't doet me zeer,
Laat mij in God's naam niet daarvoor boeten:
Uw man is dood, en laat u groeten.

MARTHA.

Hij 's dood, mijn goede, brave gade!
Mijn man gestorven, o genade!

MARGARETA.

Mijn lieve juffrouw, ik troost u graag!

MEPHISTO.

Maar hoor de boodschap, die 'k bij me draag!

MARGARETA.

O God, als mij zoo iets gebeurde,
'k Geloof, dat ik er mij dood om treurde!

MEPHISTO.

Op smart volgt vreugde, op vreugd verdriet.

MARTHA.

Vertel mij, wat er is geschied!

MEPHISTO.

Hij is bijgezet, uw brave gâ,
Bij den Heiligen Antonius van Padua,
Hij is, met oliesel belaân,
De eeuw'ge ruste ingegaan.

MARTHA.

Hebt U niets voor mij meegebracht?

MEPHISTO.

Ja, één verzoek nog, in zijn laatsten nacht:
Driehonderd missen voor mijnheer,
Doch verder breng ik u niets meer.

MARTHA.

Wat? Geen herinnering? Niets bewaren?
Dat zou een werkman nog besparen!
'k Dacht dat hij liever beedlen zou
Dan niets te laten aan zijn vrouw!

MEPHISTO.

Juffrouw, ik beef en ril er van —
Toch was hij een fatsoenlijk man,
En hij heeft veel aan u gedacht,
Voordat de dood hem 't einde bracht.

MARGARETA.

Wat baart de wereld toch een wee!
Ik bid veel zielemissen mee.

MEPHISTO.

U is een parel onder de vrouwen,
U moest terstond maar kunnen trouwen.

MARGARETA.

Dat gaat zoo vlug niet in ons land.

MEPHISTO.

Is het geen man, dan een galant!
Bestaan op aarde grooter gelukken
Dan zoo'n lief kind in d' arm te drukken?

MARGARETA.

Dat is bij ons zoo geen gewoont'!

MEPHISTO.

Gewoont' of niet, 't wordt toch vertoond!

MARTHA.

Vertel mij toch!

MEPHISTO.

Zijn sterfbed woonde ik bij,
Hij lag op stroo, slechts ik stond hem ter zij,
Hij voelde zich van menig schuld belaân,
Maar als goed Christen is hij heengegaan.
Hoe, riep hij uit, moet ik mijzelf wel haten,
Om zóó mijn vrouw, mijn nering te verlaten:
Vergaf mijn vrouw mij nog maar bij mijn leven!

MARTHA *(weenende)*.

Die goede man, 'k heb hem al lang vergeven.

MEPHISTO.

Maar, sprak hij, grootste schuld had Martha toch!

MARTHA.

Wat? bij zijn sterven toch nog zulk bedrog?

MEPHISTO.

Dat heeft hij zeker ijlende gedaan,
Voorzoover ik zijn woorden kon verstaan!
Ik moest, zoo sprak hij, zorgen voor m'n brood,
En voor m'n kinderen, altijd haast in nood;
Maar met m'n vrouw — besloot hij — bij m'n weten,
Heb ik nog nooit m'n brood in vreê gegeten.

MARTHA.

Wat? dacht hij heelemaal niet aan z'n vrouw,
De liefde die ik hem bewees, de huwlijkstrouw?

MEPHISTO.

Toch wel. Ook daaraan heeft hij meegedaan!
Hij sprak: Toen ik van Malta weg moest gaan,
Bad ik voor vrouw en kinderen altijd voort.
En ziet! de hemel heeft 't gebed verhoord,
Want een Turksch vaartuig kaapten wij alras,
Waarop een schat des grooten Sultans was.
Toen heeft elk loon voor dapperheid gekregen,
Ook ik ontving een stoffelijken zegen.

MARTHA.

Ei, ei! en heeft hij soms dien schat verstopt?

MEPHISTO.

Wie weet, bij wie hij 'r mee heeft aangeklopt?
Toen hij in Napels rondzwierf, met een vriend,
Heeft een mooi meisje hem tot gids gediend,
Zij heeft, totdat de dood hem heeft verrast,
Met liefde en zorg hem altijd opgepast.

MARTHA.

De schelm! pleegt diefstal aan z'n eigen kinderen!
Nood kon z'n schandelijk leven niet verhinderen!

MEPHISTO.

Nu is hij in het graf gedragen!
Had ik zoo'n echtgenoot gehad,
Ik zou hem één vol jaar beklagen,
En zocht dan weer een nieuwen schat.

MARTHA.

O God! toch vind ik niet zoo ras
Er een, zooals die eerste was.
Met goud zou men zoo'n man betalen! —
Alleen hield hij te veel van 't dwalen,
Hem boeide Trijntje en Wijntje snel,
En het vervloekte dobbelspel.

MEPHISTO.

Kom, kom, waarom daarop gelet?
Hij gunde ù ook wel de pret!
Op zulke voorwaarden wil ik
Je trouwen in een oogenblik! —

MARTHA.

Meneer steekt vast den draak met mij!

MEPHISTO *(ter zijde).*

Nu moet ik heengaan, vrank en vrij! —
Dat pronkjuweel der oude vrouwen
Zou zelfs den duivel willen trouwen.

(tot Margareta).

Zeg, hoe is 't met ùw hartje, meid?

MARGARETA.

Hoe meent u?

MEPHISTO *(ter zijde).*

Welke onschuldigheid!

(Hardop).

Dames, vaartwel.

MARGARETA.

Vaarwel, meneer!

MARTHA.

O, zeg me toch, waar en wanneer,
Al is het zonder zielemis,
Mijn arme man begraven is!
Ik hield van orde steeds en plicht,
Zoo gaarne las ik zijn doodsbericht.

MEPHISTO.

Door twee getuigen, beste vrouw,
Blijft men de waarheid steeds getrouw.
'k Heb nog een vriend die 't kan vertellen,
En dien 'k u gaarne voor wil stellen.
Dien breng ik mee.

MARTHA.

Breng hem tot mij!

MEPHISTO.

En deze juffrouw is vast er bij? —
't Is een brave jongen, veel bereisd,
Die dames gaarne eer bewijst.

MARGARETA.

'k Zou moeten blozen voor zoo'n heer.

MEPHISTO.

Zelfs voor geen koning! — bij mijn eer.

MARTHA.

Daar in dat tuintje, hier op zij,
Wacht 'k u van avond allebei.

EEN STRAAT.

FAUST. MEPHISTOPHELES.

FAUST.

Zal 't nu gebeuren? En op welk uur?

MEPHISTO.

Bravo! dus gij staat reeds in vuur!
Margrete zal u niet ontvliên,
Van avond reeds zult gij haar zien
Bij buurvrouw Martha, dat 's een wezen,
Voor koppelaarster uitgelezen!

FAUST.

Goed zoo!

MEPHISTO.

Maar wij moete' ook wat doen.

FAUST.

Zoo'n tegendienst eischt het fatsoen.

MEPHISTO.

Wij zweren als getuigen fijn,
(Zij houdt ons voor een eerlijk spannetje),
Dat de gebeenten van haar mannetje
Te Padua begraven zijn.

FAUST.

Dan is eerst een reis naar Padua noodig!

MEPHISTO.

Sancta Simplicitas, overbodig!
Je zweert maar toe, als wist je er van!

FAUST.

Geef 'n beter plannetje, beste man!

MEPHISTO.

Onschuldig heertje, heb je nooit te voren
Een valsche getuigenis bezworen?
Heb je dan van God en het heelal,
Van wat daarin draait en draaien zal,
Van den mensch en wat de menschheid raakt,
Niet definities steeds gemaakt,
En overmoedig en onvermoeid
Getuigenissen uitgebroeid?
En weet je soms meer van den wereldkloot
Dan je weet van meneer Zwaardman's dood?

FAUST.

Je bent een leugenaar, een sofist!

MEPHISTO.

Ja, als ik 't niet wat beter wist!
En zul je morgen, bij God den Heere,
Aan d' arme Greta niet alles zweeren?

FAUST.

En 't meenen ook!

MEPHISTO.

Heel mooi en goed!
Dan komt de eeuwige liefdegloed,
En de liefdesmart, en het minnekozen:
Bezweer je dat alles, zonder blozen?

FAUST.

Houd op, houd op! — 'k Ben niet bekwaam
Om aan die gevoelens ooit een naam
Te geven, die met vreugde en smart
Mij overladen 't arme hart:
Zoek 'k dan de hoogste woorden op,
Noem 'k dat gevoel, dien harteklop,
Oneindig — eeuwig — onverzaad,
Is dat dan duivelsleugenpraat?

MEPHISTO.

'k Heb tòch gelijk!

FAUST.

Praat jij maar door!
Daar ben je ook de duivel voor! —
Wie eigenwijs is en goed kan praten,
Voor dien moet ik het slagveld laten;
Jij praat heel goed, en je bent begonnen,
Ik geef me gaarne aan jou gewonnen! —

EEN TUIN.

GRETA *aan den arm van* FAUST. MARTHA *wandelt heen en weer met* MEPHISTOPHELES.

GRETA.

Ik voel, meneer is niet gewend
Met meisjes, als ik ben, om te gaan:
Ik ben een meisje, dat niemand kent,
Ter nauwernood ziet men mij aan,
Ik weet niet hoe ik het verdien,
Dat een groot heer mij aan wil zien!

FAUST.

Eén blik van jou is toch meer waard
Dan alle wijsheid hier op aard.
(Kust haar hand).

XI.

GRETA.

Kust U mijn hand! wat doet U nu?
Zij is zoo onbeschaafd en ruw!
Z' is heelemaal niet in fatsoen:
Mijn moeder laat mij alles doen.

(*Zij gaan voorbij*).

MARTHA.

En U, meneer, reist altijd door?

MEPHISTO.

O God! daar ben ik reiziger voor,
Mijn vak is moeilijk te beschrijven,
Men zou zoo gaarne ergens blijven.

MARTHA.

Ja, ja, een frissche jonge man
Gaat door de wereld, zooals hij kan;
Maar als de rijpe leeftijd komt
En d' ouwe heer te dikwijls bromt,
Dan is zelfs een oud vrouwtje goed
Om hem te troosten, als het moet.

MEPHISTO.

O God! — ik beef, als U dat zeit!

MARTHA.

Bedenk u dus: nog is het tijd!

(*Zij gaan voorbij*).

GRETA.

Ja, uit de oogen, uit het hart!
U is verstandig, en ik verward —
U hebt natuurlijk vele vrinden,
En moet mij wel onnoozel vinden?

FAUST.

Je noemt mij een verstandig man,
Dat 's alles ijdelheid!

GRETA.

Hoe dan?

FAUST.

Onschuldig kind, je weet niet hoe
Ik dom ben, als ik verstandig doe:
De needrigheid is hier op aard,
De onschuld 't allerhoogste waard . . . .

GRETA.

Geef mij een paar minuten tijd
Om te overdenken, wat U hebt gezeid . . . . .

FAUST.

Lief kind, je bent wel véél alleen?

GRETA.

Ja! onze huishouding is kleen,
Ik veeg en kook, ik strik en strijk,
'k Moet naaien, alles tegelijk,
Want anders zou het slordig worden,
En moeder houdt den boel in orde;
Zij wil graag werken, dat 's haar aard,
En toch heeft vader wat bespaard.
Een huisje en een tuintje er bij,
Dat bleef voor moeder en voor mij.
Mijn zusje is dood, mijn broêr soldaat,
Ik zorg voor 't kind, het gaat hoe 't gaat,
Het vrouwtje stierf, 't was pas getrouwd,
Ik heb het als mijn kind beschouwd.

FAUST.

Een engel, als het lijkt op jou!

GRETA.

Ik voedde 't op, ik bleef het trouw!
Het is na vader's dood geboren,
De moeder gaven wij verloren,
Zij zag er uit, als ten dood gewijd!
Toch leefde zij nog een korten tijd.

Maar ach, zij kon er niet aan denken,
Om 't kind haar eigen zog te schenken,
En dus heb ik het kleine bloed
Met melk en water opgevoed.
In mijne armen, en in mijn schoot
Heeft het gesparteld, en werd het groot.

FAUST.

Dat gaf je zeker groot genot!

GRETA.

Maar ook veel moeite, dat weet God!
Het wiegje stond 's nachts bij mijn bed,
Ik had het vlak er vóór gezet,
En kon 't niet slapen, 't arme ding,
Dan wiegde ik 't, tot het slapen ging.
En 's morgens, uit het bed gegaan,
Moest ik weer bij de tobbe staan!
Voor den kachel, voor het eten zorgen,
En altijd door, zooals van morgen.
Zóó wordt je vaak doodmoe, meneer,
En toch smaakt best dan 't eten weer.

(*Zij gaan voorbij*).

MARTHA.

Een oude vrouw is diep te beklagen,
Geen ouden vrijer kan ze behagen.

MEPHISTO.

'k, Verzeker U, dat het mij behaagt
Wanneer een vrouwtje als U het vraagt!

MARTHA.

Meneer, is U nog altijd vrij?
Spreek ronduit tegenover mij!

MEPHISTO.

Het spreekwoord zegt: Een eigen haard
En een eigen vrouw zijn schatten waard!

MARTHA.

'k Bedoel, hebt U nooit willen trouwen?

MEPHISTO.

Ik val steeds in den smaak van vrouwen.

MARTHA.

Heeft U wel eens in ernst bemind?

MEPHISTO.

Men moet nooit schertsen, beste kind!

MARTHA.

U vat mij niet!

MEPHISTO.

Dat doet mij leed,
U is de liefste vrouw die 'k weet.

(*Zij gaan voorbij*).

FAUST.

Lief schatje, kende je mij terstond,
Toen jij me hier in 't tuintje vondt?

GRETA.

Ik sloeg terstond de oogen neer!

FAUST.

En mij vergeef je nu alweer
De vrijheid, die ik heb genomen,
Toen ik je uit de kerk zag komen!

GRETA.

Ik schrok er van, ik heb gekleurd,
Want zoo iets was me nog nooit gebeurd:
En 'k dacht: Heeft die meneer misschien
In mijn gedrag iets geks gezien?
Zoo plotseling sprak hij mij aan,
En ik moest de oogen nederslaan:

Dan dacht ik weer: Het is wel goed,
Dat ik hem hier op straat ontmoet . . . . .
En dan weer vond 'k mij flauw en klein,
Omdat 'k op u niet boos kon zijn . . . . .

FAUST.

Zoet liefje!

GRETA.

Laat dat!

(Zij plukt een bloem, en begint één voor één de blaadjes uit te trekken).

FAUST.

Wat dàt beduidt?

GRETA.

Een spelletje!

FAUST.

Hoe?

GRETA.

U lacht mij uit —

(*Zij gaat door en murmelt wat*).

FAUST.

Wat zeg je?

GRETA *(halfluid).*

Hij mint mij — Mint mij niet —

FAUST.

O liefste vrouw, die de aarde ziet!

GRETA *(gaat voort).*

Bemint mij — Niet — Bemint mij — niet —
(*het laatste blad afplukkende, juichend:*)
Hij bemint me!

FAUST.

Laat dat heerlijk woord
De uitspraak blijven, zooals 't hoort:
Begrijp je wat minnen zeggen wil?

(*Grijpt hare handen*).

GRETA.

Ik sidder!

FAUST.

Kind, het is geen gril!
Wat ik met woorden niet uit kan leggen,
Moet deze handdruk je maar zeggen:
Zich geven, voor altijd zich geven,
Het heerlijkste genot van 't leven,
En onbegrensd; mijn lieveling,
Het einde zou zijn vertwijfeling!

(*Greta drukt z'n handen, maakt zich los en loopt weg. Faust staat een oogenblik in gedachten, en daarop volgt hij haar*).

MARTHA (*komt*).

De nacht breekt aan.

MEPHISTO.

Wij moeten heen!

MARTHA.

Ik laat niet gaarne u alleen,
Maar laat ons denken aan 't fatsoen!
De menschen hebben hier niets te doen
Dan maar te kijken en maar te praten
Over andermans doen en laten.
Had men ons beiden hier waargenomen,
Wij zouden terstond in opspraak komen.
En ons paartje? —

MEPHISTO.

Dat ging dèzen kant!
't Zijn jonge vogels —

MARTHA.

Soms hand in hand?

MEPHISTO.

Natuur wil zulk een liefdeband!

EEN TUINHUISJE.

(GRETA *loopt binnen, gaat achter de deur staan, houdt den vingertop aan de lippen, en kijkt door een kier.)*

GRETA.

Hij komt!

FAUST *(komt).*

Lief kind, zoo plaag je me dan!
Ik heb je!

(*Hij kust haar*).

GRETA (*kust terug).*

Allerliefste man!

MEPHISTO *(klopt aan).*

FAUST *(stampt met den voet)*

Wie daar?

MEPHISTO.

Goed vriend!

FAUST.

Een dier!

MEPHISTO.

't Wordt tijd!

MARTHA *(komt).*

't Is laat!

FAUST.

Is 't goed, dat 'k je geleid?

GRETA.

Mijn moeder zou . . . .

FAUST.

Moet ik gaan misschien?

Vaarwel!

MARTHA.

Vaarwel!

GRETA.

Tot wederzien!

(*Faust en Mephisto af*).

GRETA.

M'n lieve God, wat zulk een man
Toch alles, alles denken kan!
Ik sta bedremmeld, waar ik ga,
Op alle dingen zeg ik ja,
Toch ben ik maar een arm, dom kind,
'k Begrijp niet wat hij aan mij vindt.

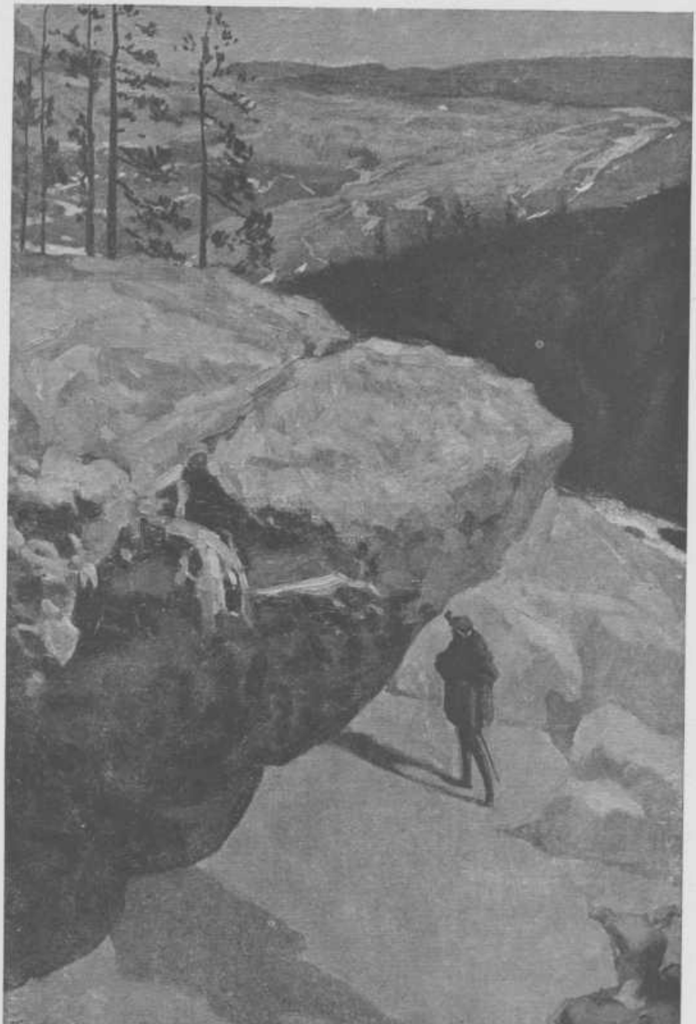
(*Af*).

EEN BOSCH, MET EEN GROT.

FAUST (*alleen*).

Verheven geest! gij gaaft mij, gaaft mij alles
Waarom ik bad. Gij hebt niet te vergeefs
Uw aanblik in het vuur mij toegewend.
Gij schonkt mij de natuur tot koninkrijk,
Kracht om haar volop te genieten. Niet
Een killen, kouden blik in haar alleen,
Hebt gij mij toegestaan, neen! als een vriend
Liet gij mij in haar vollen boezem zien.
Gij laat geheel een reeks van levenden
Aan mij voorbijgaan, leert mij broers en zusters
Te kennen, in het bosch, in lucht en water.
En als de storm het stille bosch doorgloeit,
En reuzendenneboomen nedervelt,

XII.

Zoodat de aarde davert van hun val,
Dan voert gij m' in een zeekre grot, en toont
Mij aan mij zelf, en daarna opent zich
Het wonderleven van mijn eigen borst.
Dan gaat voor mijn gezicht de stille maan
Kalmeerend op, dan zweven mij voorbij
Gestalten uit het verre voorgeslacht,
Dan zie ik geesten zwevend in de vert',
Alsof mijn leven nieuw geschapen werd!

* * *

O dat er niets volmaakt is op deze aard,
Bemerk ik thans. Gij gaaft, bij dat gevoel,
Dat mij verheft ten hoogsten hemeltrans,
M' een metgezel, dien ik reeds nu niet meer
Ontberen kan, ofschoon hij sluw en koud
Mij voor mijzelf vernedert, en uw gaven
In niets herschept door éénen ademtocht!
Hij wakkert steeds het vuur aan in mijn borst,
Dat mij verteert, als ik dat beeld gedenk,
Steeds wenschen, steeds genieten is mijn lot,
En dan weer smachten naar een nieuw genot.

MEPHISTO (*treedt op*).

Hoe is het? zijt gij nu nog niet voldaan,
Staat op den duur dit leventje u aan?
Het is wel goed wanneer men 't eens probeert,
Maar noodig ook dat men iets nieuws begeert.

FAUST.

Is 't steeds je doel om grijnzend met een lach
Mij juist te plagen op een goeden dag?

MEPHISTO.

Nu, nu! ik laat je graag met rust,
Als ik je plaag, was 't onbewust.
Iemand als jij, zoo barsch en dwaas,
Verdient niet veel ontzag, helaas,

Je bent zoo koppig en zoo dol,
Men heeft de handen aan je vol:
Wat je begeert, of niet begeert,
Is mij als duivel te geleerd!

FAUST.

Dát is de rechte toon nu aangeslagen!
Je eischt nog dank voor je vervelend plagen.

MEPHISTO.

O arme aardmensch, wat zou jij
Begonnen hebben zonder mij?
Je gekken ingebeelden waan
Heb ik voor altijd weg doen gaan,
En zonder mij was je terstond
Verdwenen van het wereldrond.
Waarom toch zoek je de bosschen, zeg,
En schuilt hier als een nachtuil weg,
Waarom toch slurp je uit mos en kruid
Gelijk een schildpad voedsel uit?
Wat heerlijk tijdverdrijf is dit! —
't Is steeds de doctor, die in je zit.

FAUST.

In bosch en grot, bij dag, bij nacht
Zoek ik naar nieuwe levenskracht:
Gesteld dat je dat begrijpen kunt,
'k Wed, dat je 't toch niet aan mij gunt.

MEPHISTO.

Een bovenaardsche pret, gewis!
Te liggen in de wildernis,
En zwelgend in natuurgenot
Zich zelf te voelen als een god,
De heele aarde en haar schatten
Met liefde werkend te omvatten,
Nog meer dan 'k weet-niet-wat genieten,
In geestdrift bijna weg te schieten,
Totdat men oprijst ongestoord
En d' aarde niet meer toebehoort . . . . .

FAUST.

Foei, spreek zoo niet!

MEPHISTO.

't Staat je niet aan,
Zeg jij maar: foei, ik laat 't begaan,
Want een kuisch oor kan nimmer leeren
Wat een kuisch harte durft begeeren.
Bedrieg, bedot je zelven maar!
Die pret gun ik je zonneklaar,
Lang houdt je lichaam dat niet uit,
Want eindelijk val je wis ten buit
Aan dollen waanzin, angst of schrik,
In één ondeelbaar oogenblik.
Je liefje is er al in gevlogen,
En alles draait haar voor de oogen,
Ze heeft je lief, ze is je trouw,
Ze denkt den heelen dag aan jou.
Eerst heb je liefde over haar gegoten,
Zooals een bergstroom bruist in de hoogt',
Je hebt haar pijlen in 't hart geschoten,
En nu is je beekje weer verdroogd?
In plaats van hier in bosschen te troonen
Moest jij, groote meneer, gezwind
Dat piepjonge en lieve kind
Voor al haar liefde gaan beloonen!
Want de tijd duurt haar zoo akelig lang,
Was 'k maar een vogel! — luidt haar gezang,
Men kan haar steeds bij 't venster ontdekken,
Waar zij de wolken heen ziet trekken
Over de muren van de stad.
Nu is ze vroolijk, dan afgemat,
Nu eens tevreden, dan weer gegriefd,
Steeds tot over de ooren verliefd.

FAUST.

Slang! Slang!

MEPHISTO *(ter zijde)*.

Ik ben zeker dat ik je vang!

FAUST.

Vervloekte man! laat mij alleen,
Noem niet die vrouw en haar bekoorlijkheên,
Gij maakt mij half krankzinnig in één wenk,
Als 'k aan dat meisje en haar lichaam denk ....

MEPHISTO.

Wat moet dat, en wat zit je toch te praten?
Ze denkt terecht, dat jij haar hebt verlaten.

FAUST.

Al ben ik ver, toch ben ik haar nabij,
'k Verlies haar niet, want zij behoort aan mij:
De beker is te benijden, gewis,
Die door haar lippen bevochtigd is.

MEPHISTO.

Als een tweelingpaar, begraven in rozen,
Zoo benijd ik u en uw minnekozen.

FAUST.

Verdwijn, koppelaar!

MEPHISTO.

Lach vrij mij maar uit!
Scheld jij den duivel gerust een guit.
Natuur, die jongens en meisjes schiep,
De edele paring te voorschijn riep,
Schonk jou ook, het is meer dan tijd,
De veelgezochte gelegenheid.
Maak thans een einde aan smart en grief,
Je moet naar de kamer van je lief,
Ze wacht je reeds in haren schoot! —
Is dat niet beter dan de dood?

FAUST.

Wat is hemelvreugde in hare armen?
Laat ik mij aan haar borst verwarmen!
En voel ik niet telkens door mijne schuld,
De liefdekwelling, die haar vervult?
Ben 'k niet een onmensch, een vluchteling,
Die doelloos dwalen in bosschen ging,

En als een bergstroom, ik weet niet hoe,
Van de rotsen stort, naar d' afgrond toe?
En zij, met kinderlijke zinnen,
Daar in het hutje en niets meer,
Wat kan haar eenvoud meer beginnen,
Dan leven in die kleine sfeer?
Ik, de van God verzaakte,
Was 't mij dan niet genoeg,
Dat ik de rotsen genaakte,
En ze tot gruizel sloeg?
Ontnam ik haar voor goed den vrede wel,
Is dit het offer dat gij eischt, o hel?
Help dan, o duivel, mij den tijd verkorten! —
Moet het gedaan, in Gods naam, 't zij gedaan,
Laat ons dan saam in 't noodlot storten,
En samen ook te gronde gaan!

MEPHISTO.

Wat kookt alweer zijn ziel en zin! —
Ga heen, en troost je hartvriendin,
Als zulk een stumperd geen uitkomst ziet,
Dan is het eindeloos verdriet.
Schep moed, en denk: Wie waagt, die wint,
Mijn ingeduivelde boezemvrind!
Geloof je dat er iets laffers leeft
Dan een duivel, die geen courage heeft?

GRETA'S KAMER.

GRETA

(*alleen aan 't spinnewiel*).

Mijn rust is henen,
  Mijn hart bezwaard,
Ik vind geen rust meer
  Hier op deze aard.

Geen leven meer
  Als ik hem ontbeer:
Tot bittre gal
  Wordt mij 't heelal.

Hoe loodzwaar drukt mij
  Het arme hoofd,
Mijn zwakke zinnen,
  't Is al verdoofd.

Mijn rust is henen,
  Mijn hart bezwaard,
Ik vind geen rust meer
  Hier op deze aard.

Hoor ik geluiden,
  't Is zijne stem,
Zie ik uit 't venster,
  't Is steeds naar hem.

Zijn eedle trekken,
  Zijn wenkbrauwboog,
Zijn zielvolle glimlach,
  Zijn sprekend oog,

Zijn tooverwoorden
  Vol zingenot,
En dan, zijn handdruk,
  Zijn kus — o God!

Mijn rust is henen,
  Mijn hart bezwaard,
Ik vind geen rust meer
  Hier op deze aard.

Geheel mijn wezen
  Smacht naar hem heen,
Kon 'k hem omarmen,
  Ja, hem alleen:

En kussend om hem
  Mijn armen slaan,
Met duizend kussen
  In 't niet vergaan!

XIII.

MARTHA'S TUIN.

GRETA. FAUST.

GRETA.

Beloof me, Hendrik!

FAUST.

Al wat ik kan!

GRETA.

Hoe staat het met je godsdienst dan?
'k Geloof niet dat je er veel aan doet,
Toch ben je hartelijk en goed.

FAUST.

Kind, zwijg daarover, want je gevoelt,
Ik heb het goed met je bedoeld:
Nooit laat mij de stem van vrienden doof,
En niemand ontneem ik zijn geloof.

GRETA.

Dat is niet goed: je moet gelooven!

FAUST.

Men moet?

GRETA.

O kwam ik 't maar te boven!
Je eert de sacramenten niet . . . . .

FAUST.

Ik eer ze . . . . .

GRETA.

Die je nimmer ziet?
Je bent nooit naar de mis gegaan.
Geloof je aan God?

FAUST.

Mijn lief, welaan,
Wie kan die woorden goed verstaan:
'k Geloof aan God! —
Vraag je een priester of een wijze,
Ze zeggen het u telken reize,
En 't klinkt als spot.

GRETA.

Dus je gelooft niet, neen?

FAUST.

Begrijp mij goed, o liefste aangebeên!
Wie mag hem noemen?
En wie zich roemen:
'k Geloof in hem?
Wie durft bedoelen,
Bij diep gevoelen,
Te zeggen: ik hoor nooit zijn stem!
De Alomvatter,
De Albehouder,
Vat en behoudt hij niet
U, mij, zichzelven?
Ziet ge niet den hemel omhoog zich welven?
En wentelt niet, gelijk een wonder,
De liefelijke aarde er onder?
En ziet ge niet opgaan aan den hemel
Der sterren vriendelijk lichtgewemel?
En als ik u aanzie, van oog tot oog,
Stijgt dan het bloed niet in u omhoog,
En klopt u heimlijk het harte niet
Onzichtbaar, zichtbaar, in vèr verschiet?
Vervul u van die oneindigheid,
En als gij daarin dan zalig zijt,
Geef het een naam! En spreek dan tot
Geluk! of Hart! of Liefde! of God! . . . .
Ik voel 't, maar ik ben onbekwaam
Daarvoor te vinden den rechten naam;
Naam is een klank slechts, een geluid,
Dat hemelgloed in neevlen sluit.

GRETA.

Ik had graag alles uitgelegd,
't Is mooi en goed, alwat je zegt,
Hetzelfde, bijna, zegt de pastoor,
Maar gebruikt er andere woorden voor.

FAUST.

Datzelfde zegt u van dag tot dag
Bij alle menschen de harteslag:
't Zijn duizend talen, en toch één lied:
Ik spreek de mijne, waarom ook niet?

GRETA.

Als men 't zoo hoort, bevalt het wel,
Maar is het niet een woordenspel?
Het staat met uw geloof wat krom,
Want gij hebt toch geen Christendom!

FAUST.

Lief kind!

GRETA.

Dan ergert me lang reeds die,
Dien 'k altijd in uw gezelschap zie.

FAUST.

Hoe zoo?

GRETA.

Die man, die steeds mèt u gaat,
Is mij tot diep in de ziel gehaat,
Als ik hem aanzie, dan word ik bleek,
Het is als geeft hij m' een hartesteek:
Valsch, onbetrouwbaar, alwat je ziet!

FAUST.

Lief popje, vrees toch zijn aanblik niet!

GRETA.

Als ik hem zie, dan stolt m'n bloed,
Toch ben ik voor alle menschen goed.

Naar u verlang ik, en smacht ik lang,
Maar voor dien vreemde ben 'k heimelijk bang,
Als schurk beschouw 'k hem, ik weet niet hoe,
God helpe mij, als ik hem onrecht doe!

FAUST.

Er zijn nu eenmaal ook zulke paljassen!

GRETA.

Vriend! ik bezweer u om op te passen!
Als hij verschijnt, dan speelt terstond
Een spottende grijnslach om zijn mond,
Half vriendelijk kijkt hij, en half kwaad,
Alsof alles hem onverschillig laat;
Ik lees op het voorhoofd van dien man,
Dat hij geen ziel beminnen kan.
Maar jij, maar jij, ik word zoo warm,
Wanneer ik uitrust in je arm,
Ik haat dien man en zijn bedoelens!

FAUST.

Jou engel, vol van voorgevoelens!

GRETA.

Die voorgevoelens zijn zóó sterk,
Dat als ik maar dien man bemerk,
Mijn liefde voor ù gaat verflauwen;
Ik bid niet, als 'k hem moet aanschouwen,
Ik beef en sidder, keer op keer —
Zeg, Hendrik, houdt gij van dien heer?

FAUST.

Gij hebt een rijke fantasie,
Dat noemen wij . . . . antipathie!

GRETA.

Nu moet ik weg.

FAUST.

O liefste vrouw,
Waarom vertrek je toch zoo gauw,
Kan ik geen uurtje, vol van lusten,
Vol geestdrift aan je boezem rusten?

GRETA.

Sliep ik alleen, mijn vriend, welaan!
De deur zou voor u openstaan,
Maar moedertje slaapt heel niet vast,
En werden wij door haar verrast,
O God, ik waar nog liever dood!

FAUST.

O Engel! vrees niet, dat 's geen nood.
Hier is een fleschje, neem dat mee,
Drie druppels daarvan zijn alreê
Genoeg om diepen slaap te maken.

GRETA.

'k Zou alles, alles, voor ù verzaken!
't Kan toch geen kwaad, m'n beste vrind?

FAUST.

Gaf ik 't je anders, heerlijk kind?

GRETA.

Als ik ù aanzie, mijn beste man,
Dan weet ik dat ik niets anders kan:
Ik gaf u half mijn ziel, mijn leven,
Wat kan ik u nog verder geven?

Af.

MEPHISTOPHELES (*treedt op*).

MEPHISTO.

Is d' aap verdwenen?

FAUST.

Wat? alweer gespioneerd?

MEPHISTO.

Ja zeker! 'k weet precies alwat je heb' beweerd.
De doctor was bijna op de flesch,
Hij kreeg een cathechisatieles! —
De dames raden zelden mis,
Ze vragen of men goedgeloovig is,
En als men dat is, dan trekt men gauw
Gehoorzaam aan het wiegetouw.

FAUST.

Zie jij, o ondier, dan niet in,
Dat mijne liefste hartvriendin,
Van minne vol, voor ontrouw doof,
En vol van 't heilige geloof,
Dat bij geen jaren wordt geteld,
Zich voor mij pijnlijk heeft gekweld,
En beefde, vol bekommering,
Of soms mijn ziele verloren ging?

MEPHISTO.

Jij minnaar, vol bovenzinlijkheid!
Een meisje heeft je gauw verleid!

FAUST.

O spotgeboorte van drek en vuur!

MEPHISTO.

't Is bij haar gave der natuur
Zich niet zoo gauw te laten leiden,
En valsche tronies te onderscheiden!
Z' is aan mijn masker niet gewend,
Zij voelt, ik ben een groot talent,
Ziet mij misschien voor duivel aan!
Nu, heden nacht?

FAUST.

Wat gaat het j' aan?

MEPHISTO.

Ik wil toch ook eens lachen gaan!

IN HET STADJE, BIJ EEN BRON.

GRETA *en* LISE *op, beiden met een kruik in de hand.*

LISE.

Wel, hoorde je 't niet van Bartje, zeg?

GRETA.

Neen, ik loop zelden bij den weg.

LISE.

Sibille zei 't me, vóórdat 'k het wist:
Die heeft zich eindelijk ook vergist.
Waarom pronkte zij zoo?

GRETA.

Hoe dan?

LISE.

Wel ja!
Met twee mag ze pronken achterna!

GRETA.

O God!

LISE.

Welzeker, dat is haar loon,
Wat liep ze ook met dien vent ten toon!
Zij wandelde met hem overal,
En bracht hem mee naar ieder bal!
Ze moest overal de eerste zijn,
Trakteerde op pasteitjes en wijn,
Ze vond zich mooi en goedgetooid,
Ze schaamde zich voor de menschen nooit,
Ze zat te vrijen op de baan,
En nam maar altijd geschenkjes aan!
Haar bloempje is geplukt in 't vrijen!

GRETA.

Helaas!

LISE.

Heb jij nog medelijen?
Als jij en ik aan 't spinwiel zat,
En 't oude moedertje niet vergat,
Dan liep zij met haar vrijer rond:
Ja, overal waar z' een schuilhoek vond,
Daar was geen uur voor haar te lang,
't Verliefde dier ging steeds haar gang!
Nu mag ze denken aan haar fatsoen,
In 't zondaarshempje boete doen!

GRETA.

Hij zal haar toch wel trouwen gaan!

LISE.

Dan zou hij gek zijn, goed verstaan!
Zoo'n man vindt overal zijn prooi.
Hij is er van door! . . . . .

GRETA.

Dat is niet mooi!

LISE.

En krijgt ze hem, met schande en schâ,
Dan volgen de jongens haar achterna,
En schreeuwen en spotten, naar hun aard,
Geen ketelmuziek wordt haar gespaard.

(*Af*).

GRETA

(*naar huis gaande*).

Wat schold en smaalde ik vroeger mee,
Wanneer een arm meisje een zonde deê!
Wat was ik vroeger kort aangebonden,
Als 'k hoorde van anderer meisjes' zonden!
'k Schold 's avonds laat, en 's morgens vroeg,
En 't scheen mij nimmer erg genoeg,
Ik sloeg een kruis, hoog in den wind!
En nù ben 'k zelf een zondekind:
Maar de zaak zelve, waarvoor ik boet,
Wat was zij heerlijk, wat was zij goed!

XIV.

STADSWAL.

In een nis van een muur een beeldje van de Mater Dolorosa, met bloempotten er voor. Greta brengt er versche bloemen in, en bidt:

Gebenedijde,
Sta mij ter zijde,
En schenk genade aan al mijn nood!
U breekt het harte,
Gij sterft van smarte,
Want ook uw lievling, uw zoon is dood.
Uw zucht dringt nader
Tot God den Vader,
Als tolk van uwen, van zijnen nood!

Wie kan 't voelen,
Hoe ze woelen,
Al die smarten door mijn leên?
Wat mijn boezem nauw doet prangen,
Mij doet siddren en verlangen,
Dat weet gij, en gij alleen.

Waarheen ik mij ook wende,
    Ellende en ellende
        Is al wat tot mij spreekt,
Als ieder is verdwenen,
    Dan moet ik weenen, weenen,
        Alsof mij 't harte breekt.

De scherven voor mijn venster
  Bedauwde ik met tranenvocht,
Toen 'k in den vroegen morgen
  Voor ú deze bloemen zocht.

Zoodra de zonne stralend
  Mijn kamer weer bescheen,
Zat 'k angstig ademhalend
  Reeds op mijn bed alleen.

Help! red mij toch van smaad en dood,
            Sta mij ter zijde,
            Gebenedijde,
En schenk genade aan al mijn nood!

NACHT.

Een straat vóór Greta's huis.

VALENTIJN.

soldaat, Greta's broêr.

Als ik zoo zat bij een drinkgelag,
Waar wel ieder eens pochen mag,
En als de bloem van de meisjes dan
Werd geprezen door iederen man,
Met een vol glas voor elke vrouw,
D' ellebogen uit den mouw —
Dan zat ik altijd kalm en vrij
Te luistren naar de opsnijderij,
Streek dan lachende langs mijn baard,
En zei: Iedereen naar zijn aard!
Maar is er één in 't heele land,
Die de kroon boven Greta spant,
Is er wel één die jelui weet,
Als mijn lievelingszusje Greet?
Top, top, top! dat vond men rijk,
De eene riep: Hij heeft gelijk,
Zij is het puik van 't vrouwendom! —
En de anderen zaten stom.
Maar nu, wat moest ik nù ontdekken?
't Is om de haren je uit te trekken,
Of met je hoofd van uur tot uur
Te pletter te loopen tegen den muur.
Iedere ploert kan mij nu honen,
Ieder met den vinger mij toonen,
'k Sta als beklaagde voor 't gerecht,
'k Zweet bij elk woord dat men zegt —
'k Ransel iedereen door elkaar,
En toch — al wat men zegt is waar! —
Wie komt daar aan, en wie loopt daar mee?
Zie ik goed, dan zijn het er twee:
Als hij het is, ik pak hem aan,
Levend komt hij hier niet vandaan!

Faust, Mephisto op.

FAUST.

Zoo als ik dáár voor 't raam der sakristie
Het eeuwig lampje zwakjes branden zie,
En schijnen met voortdurend flauwer glans,
Terwijl de nacht daalt van den hemeltrans,
Zóó voel ik in mijn borst mij moê en mat.

MEPHISTO.

En ik, ik voel mij lekker als een kat,
Die vreeselijk miauwend, poot voor poot,
Zich handig neer laat glijden langs den goot.
Een beetje boemelen, een beetje stelen,
'k Heb trek om weer een mooien rol te spelen;
Ik voel van binnen alreeds de kracht
Van den heerlijken Walpurgisnacht,
Die overmorgen weer moet komen;
Dan gaan wij waken, en niet meer droomen.

FAUST.

En zal ik gauw dan den schat veroveren,
Dien gij zooeven mij voor kwaamt tooveren?

MEPHISTO.

Gij kunt dadelijk reeds misschien
Het wonderfraaie kistje zien,
Ik keek nog onlangs door het slot,
Het is met daalders volgepot.

FAUST.

Is er geen ring, geen sieraad mooi,
Waarmede ik mijn liefste tooi?

MEPHISTO.

Ja, er is ook iets van waardij,
Er is een parelen halssnoer bij.

FAUST.

Zoo is het goed, 'k ben nooit tevreé,
Of 'k breng haar een geschenkje mee.

MEPHISTO.

Zeker zal 't je ook niet verdrieten,
Om voor niets eens wat te genieten.
De sterren blinken aan 't firmament,
Hoor dus een liedje, nog onbekend,
Een zedelijk liedje, m'n beste man,
Waardoor 'k haar beter bedotten kan.

(*Zingt bij de guitaar:*)

Wat sta je hier
Vóór liefjes' kier,
Met groot pleizier,
Nu 't licht blinkt in de straten?
Hij heeft als maagd
Je hier gevraagd,
En zeer behaagd,
Maar niet als maagd verlaten.

Neem je in acht,
Is 't eens volbracht,
Dan goeden nacht,
O arme, arme dingen!
Heeft hij je lief,
Past op den dief:
Mijdt ongerief,
Vóór 't wisslen van de ringen!

VALENTIJN (*treedt te voorschijn*).

Houd op en bulder hier niet langer,
Vervloekte kale rattenvanger,
Naar den drommel met het instrument,
En dan naar den duivel met den vent!

MEPHISTO.

Gebroken is de guitaar, o wee.

VALENTIJN.

En nu gaat ook je kop in twee.

MEPHISTO (*tot Faust*).

Meneer de doctor, niet op zij,
Wees maar niet bang, ik sta je bij,

Ga met je degenstok te keer:
Stoot maar raak, want ik pareer.

VALENTIJN.

Pareer dan dezen.

MEPHISTO.

'k Doe wat je zegt.

VALENTIJN.

En dezen.

MEPHISTO.

Zeker.

VALENTIJN.

De duivel vecht!
Wat 's dat? Mijn hand wordt nu reeds lam.

MEPHISTO (*tot Faust*).

Stoot op!

VALENTIJN.

O wee!

MEPHISTO.

De lummel is tam,
Maar nu ook weg in een ommezien,
Want spoedig zal je een oploop zien,
Met de politie sta ik goed,
Maar minder met het beulenbloed.

(*Af*).

MARTHA (*aan het raam*).

Help, help!

GRETA (*aan het raam*).

Help, breng dan toch een licht!

MARTHA.

Men roept, men vecht, o welk gezicht!

VOLK.

Eén is al dood.

MARTHA (*komt binnen*).

En de moordenaar?

GRETA (*komt buiten*).

Wie ligt hier?

VOLK.

't Is je broer, zoowaar.

GRETA.

God in den hemel, wat 's gebeurd?

VALENTIJN.

Ik sterf, maar daarom niet getreurd! —
Het gaat heel gauw, staat allen stil,
En luistert wat ik zeggen wil,
Schreeuwt niet zoo, vrouwen, spaart je tong!
(*Men vormt een kring*).
Mijn Greta, kijk, je bent nog jong,
Je bent een onervaren wicht,
En hebt je zaken slecht verricht.
Ik zeg 't je zacht: hadt opgelet:
Nu ben je eenmaal toch een slet,
En krijgt je loon, zooals je ziet.

GRETA.

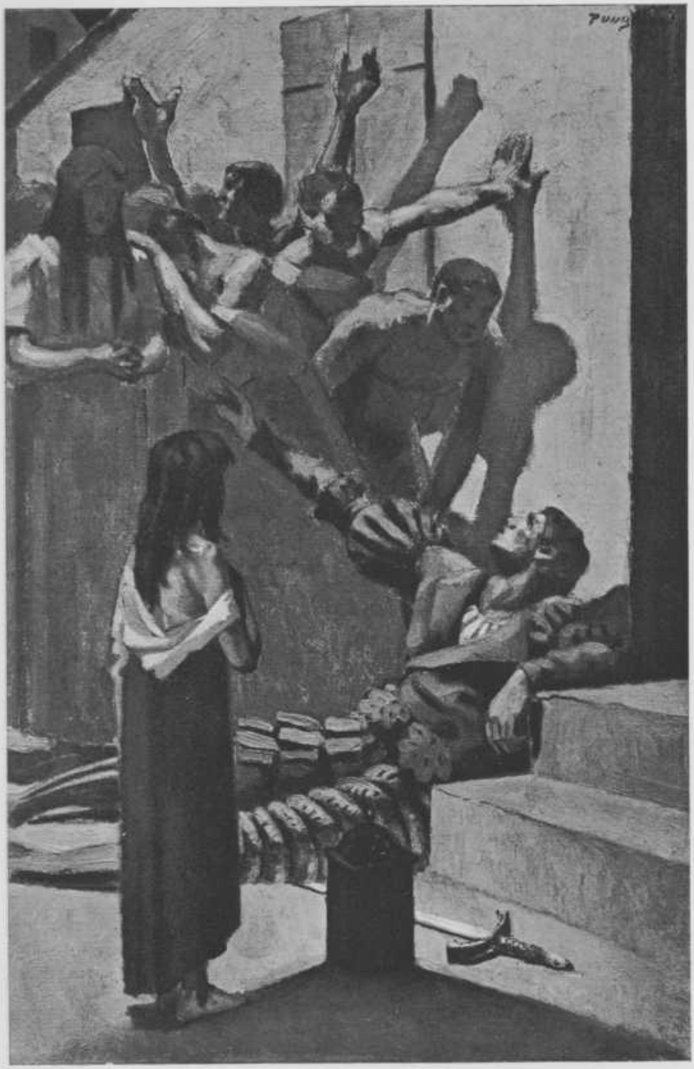
Mijn broer, o God, wat is geschied?

VALENTIJN.

Laat God er buiten, op mijn raad!
Het is gebeurd, het ga hoe 't gaat.
Met één heb je het aangeleid,
Dan komt een tweede, beste meid,
En heb je een derde ook gehad,
Dan heb je gauw de heele stad.

* * *

Alles gaat stil, en alles verstomt,
Als het schandekind dan komt,
Met den sluier van den nacht
Wordt het gauw ter wereld gebracht;

XV.

Als de menschen 't maar niet hoorden,
Gaarne zou men het vermoorden!
Groeit de schande en wordt zij groot,
Draagt zij ook het voorhoofd bloot,
Des te leelijker wordt haar gezicht,
Hoe meer zij komt in 't volle licht.
Moet ik waarachtig den tijd aanschouwen,
Dat alle brave burgervrouwen
Jou al kennen door en door,
En je ontwijken als een sloor?
't Hart zal draaien in je lijf,
Als men je noemt: onfatsoenlijk wijf;
Draag dan geen gulden ketting meer,
Bid in de kerk niet tot den Heer,
Ga dan niet meer met bloem en krans
Met je vriendinnen mee ten dans!
Neen, met kreuplen en bedelvrouwen
Zul je je stil in een hoekje houen,
Op aarde blijf je met schuld belaân —
Al wil God je gebed verstaan!

MARTHA.

Smeek met je ziel om God's genade,
Wil je godslastering op je laden?

VALENTIJN.

Kon ik maar aan je mager lijf,
Leelijk, koppelachtig wijf! —
Dan zou ik zeker voor al m'n zonden
Gauw vergeving hebben gevonden!

GRETA.

Broeder, wat een helsche pijn!

VALENTIJN.

Laat die tranen voor wat ze zijn!
Dat jij ook al de eer verloort,
Heeft je broeder het hart doorboord:
Ik ga in tot de eeuwige rust,
Als een soldaat, van plicht bewust.

(*Sterft*).

DOM.

Mis, orgelmuziek en gezang.

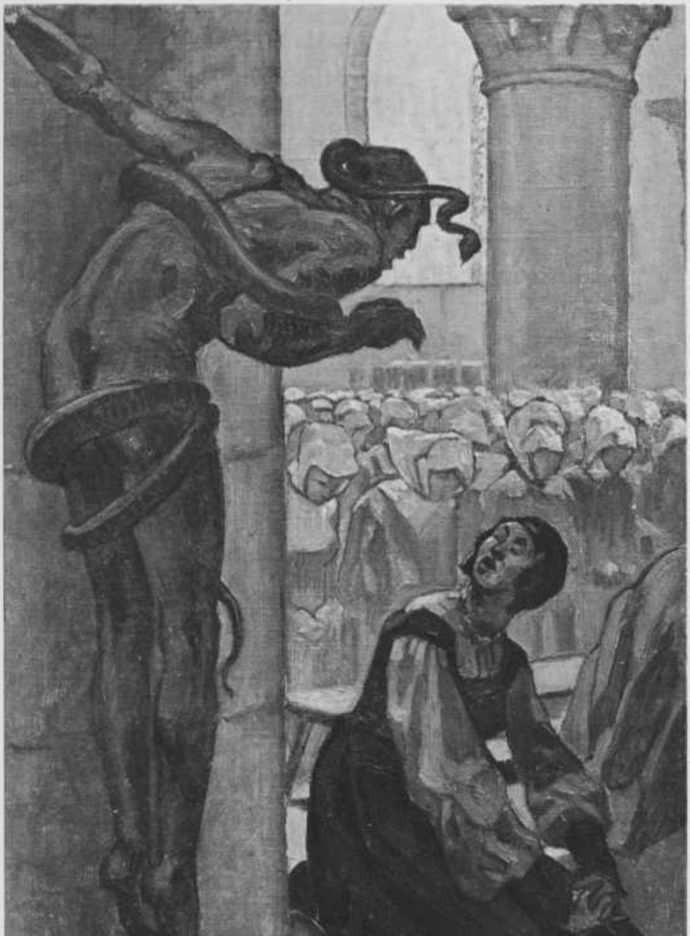
Greta, onder veel volk. Een Booze Geest achter haar.

BOOZE GEEST.

Hoe anders, Grete,
Was eens uw leven,
Toen gij vol onschuld
Hier traadt voor 't altaar,
Uit 't oude boekje
Gebeden preevlend,
Half kinderspelen,
Half God in 't harte!
Wat is u, Greta,
Door 't hoofd gegaan?
En wat heeft plotsling
Uw hart misdaan?
Bidt gij voor de ziele
Van moederkijn,
Die door u insliep
Tot eeuw'ge pijn?
Wiens bloed verschijnt daar
Op uwen drempel,
In dezen tempel, waar ieder boet?
En klopt het niet reeds
Onder uw harte,
De booze vrucht,
Verwacht met smarte,
En pijn en zucht?

GRETA.

Wee, wee, gaat van mij heen!
Kon ik verliezen die gedachten,
Die bij dagen en bij nachten
Mij vervolgen op mijn schreên!

XVI.

KOOR.

Dies irae, dies illa [1])
Solvet saeclum in favilla.

(*Orgelspel*).

BOOZE GEEST.

Schrik en ontzetting
Bevangt uw leven,
Bazuinen klinken,
De graven beven.
Uit rust der assche
Ontwaakt uw ziele,
Uw schuldig hart,
Tot helsche pijnen
Eñ eeuw'ge smart!

GRETA.

Kon 'k maar verdwijnen!
't Is m' of door 't orgel
Mijn adem stokte,
En of reeds lang
Mijn boezem beefde,
Het hart m' ontzweefde
Door 't koorgezang.

KOOR.

Judex ergo cum sedebit, [2])
Quidquid latet, apparebit,
Nil inultum remanebit.

GRETA.

Ik word zoo angstig,
Ik houd 't niet uit:

---

[1]) Dag der wrake, Dag des Heeren,
Zal deze eeuw in asch verkeeren,
Als Sibil en David leeren.

[2]) Als de Rechter, neergezeten,
Wat verborgen is doet weten,
En geen zonden zal vergeten.

't Is of 't gemuurte
Mij in zich sluit:
Geef lucht, geef adem,
Ik moet er uit!

BOOZE GEEST.

Verberg u, Grete!
Dat niemand wete
Uw schande en zonde:
Gij gaat te gronde.

KOOR.

Quid sum miser tunc dicturus,
Quem patronum rogaturus,
Cum vix justus sit securus? [1])

BOOZE GEEST.

De heil'gen wenden
Van u hun aanblik
Met afschuw af.
De reinen weigren
Uw hand te drukken:
O ongelukken,
O eeuw'ge straf!

KOOR.

Quid sum miser tunc dicturus? [2])

GRETA.

Buurvrouw! — Uw fleschje! —
(*Zij valt in zwijm*).

---

1) Wat moet, arme, ik dan spreken,
Welken schutsheer moet ik smeeken,
Als rechtvaard'gen zelfs verbleeken?
2) Wat moet, arme, ik dan spreken?

WALPURGISNACHT.

HARTSGEBERGTE.

FAUST. MEPHISTOPHELES.

MEPHISTO.

Verlangt gij nog niet naar een bezemsteel?
Langs dezen weg toch vordren wij niet veel,
'k Wensch voor mijzelf den allerruwsten bok.

FAUST.

Ik ben tevree met dezen alpenstok,
Zoolang ik krachtig op mijn beenen sta,
Wat helpt het, of 'k een korter paadje ga?
Te sluipen door den doolhof van de dalen,
Daarna op deze rotsen te gaan dwalen,
Waar eeuwig frisch een bronnetje uit ontspringt,
Dat is 't genot, waardoor de wandlaar zingt!
De lenteadem schuilt al in de berken,
De denneboom kan al zijn kracht bemerken,
En zou dat ook niet werken op een man?

MEPHISTO.

M'n beste jongen, ik merk niets er van,
Ik voel echt winterachtig in mijn borst,
En snak naar sneeuw, naar ijzel en naar vorst.
Hoe treurig toont de roode gloed der maan
Haar onvolkomen schijf aan 's hemels baan,
En licht zoo flauwtjes dat 'k bij al mijn schreên
Haast struikel over boom en over steen.
Dus neem ik graag een dwaallicht in de hand!
Daar zie 'k er een, dat juist heel vurig brandt:
Heidaar, m'n vrind! mag ik u bij ons vragen?
Waarom voor niets uw flikkerlicht gedragen?
Wees toch zoo goed, en licht ons boven voor!

DWAALLICHT.

Uit eerbied licht ik gaarne op uw spoor,
Hoe ook beweeglijk, zal ik met u gaan:
In zikzak gaat gewoonlijk onze baan.

MEPHISTO.

Wel, wel! hij doet de menschen na, bekwaam!
Maar handel liever in des duivels naam!
Of 'k blaas je flakkerleven daadlijk uit.

DWAALLICHT.

Jij bent mijn heer, ik weet wat dàt beduidt,
En gaarne geef ik m' over aan ùw macht.
Bedenk alleen: 't gebergte is van nacht
Geheel betooverd, het zij vroeg of laat;
Vergeef me dus, als ik u dwalen laat.

KOORZANG

van FAUST, MEPHISTO en DWAALLICHT.

In de droom- en tooversferen
Zijn wij drieën thans verdwaald:
Laat een geest ons nu geleiden,
Dat door een van drie, of beiden,
Nog het einde wordt behaald.

Kijk hier! — boomen achter boomen,
Niemand ziet het eind' er van;
Rotsen, met een punt geschapen,
Klippen, die van verre gapen,
Dat men d' adem hooren kan!

Langs de rotsen, langs de steenen
Kabbelt murmelend een beek:
Zijn het wulpsche minnezangen,
Is 't een adem van verlangen,
Die daar zachtkens langs mij streek?

Wat wij hopen en verbeiden
Krijgt meer kracht, en krijgt meer klem:
En de overoude tijden
Vinden weerklank, vinden stem!

* * *

Oehoe, Schoehoe! hoort de scharen
Meerkol, gaai en kakelaren
Piepen en geluiden geven:
Zijn zij allen opgebleven?
Salamanders, dik van buiken,
Zie ik duiken langs de struiken,
En de wortels van de boomen
Als een slang te voorschijn komen,
Als een wonderlijke bende
Die ons aangrijpt in het ende;
Als poliepen die zich rekken,
En de armen om ons strekken!
Zie daar verder 't koor van muizen
Duizendkleurig om ons kruisen,
In het mos en langs de heide
Al die glinsterende wormpjes,
Die in zwermen hunne vormpjes
Aan ons bieden ten geleide.

* * *

Moeten w' ons tot hier bepalen,
Of nog verder ommedwalen?
Alles schijnt te zwieren, zwaaien,
Rots en boomen zie ik draaien,
Leelijke gezichten trekken,
Overal kan men ontdekken
Duizendduizend dwarrellichten,
Die hun glansen op ons richten!

MEPHISTO.

Grijp m'n steel maar vol vertrouwen,
Hier kunt gij een rots aanschouwen,
Waar verwonderd men ontwaart
Hoe de Mammon gloeit in d' aard.

FAUST.

Hoe blinkt het door der aarde voren,
Gelijk een schijn van 't morgenrood,
Tot 't in de diepte gaat verloren,
Waar de afgrond opent zijnen schoot.

En reuken, dampen, misten stijgen
Naar boven, waar een vlam uit dringt,
Om straks als draadje neer te zijgen,
Of als een bron, die d' aarde ontspringt.
Hier kronkelt zij met honderd aderen,
In lange lijnen door het dal,
En daar ziet men haar langzaam naderen
Of barst zij uit in waterval.
Er spatten vonken in de hoogte
Als korlen stofgoud uitgespreid:
De heele rotsmuur, vol van droogte,
Is thans één vlam, één vurigheid.

MEPHISTO.

Heeft Koning Mammon nu niet prachtig
Heel zijn paleis in vuur getooid?
Gelukkige, dàt zaagt gij nooit!
Ik hoor de gasten al, waarachtig!

FAUST.

Een woeste storm is losgebroken,
Ik voel hem reeds mijn nek bestoken!

MEPHISTO.

Wilt gij niet naar beneden glippen,
Houd u dan vast aan deze klippen,
Een nevel kwam, de nacht genaakt,
Hoor hoe het in de bosschen kraakt!
Rondom ons fladderen de uilen,
Ik hoor het splinteren der zuilen
Van rotspaleizen, groen van dak,
Van verre knapt er tak op tak,
De machtige denneboom en ceder
Valt als een reus verpletterd neder,
En boomen knetteren overal,
Tot gruis versplinterd in hun val.
Langs kloven en langs plantengroei
Verneemt men dondrend stormgeloei,

En van verre en van nabij
Hoor ik stemmen om u en mij,
't Is het heksenkoor dat zingt
En den heelen berg omringt.

HEKSENKOOR.

Zie de heksen naar den Bloksberg gaan,
De halm is geel, en rijp het graan,
De heele bende klimt er op,
En Uriaan zit op den top,
Zoo vliegen wij over steen en stok,
De stinkende heks en de stinkende bok.

STEM.

De oude Baubo kan men bemerken,
Gezeten op een moedervarken.

KOOR.

Zij heeft het waardigste beroep!
Vrouw Baubo, geleid den heksentroep,
Een flinke zeug en de moeder er op,
De heksen volgen in galop.

STEM.

Waarlangs kwam jij?

STEM.

Langs d'Ilsensteen.
Over uilennesten vloog ik heen,
Hoe staarden d' uilen?

STEM.

Loop naar de hel,
Je bezemsteel vliegt veel te snel.

STEM.

Kijk hoe ze mij heeft durven slaan,
Zie deze open wonden aan.

KOOR.

De weg is breed, de weg is lang,
Wat is dat voor een dol gedrang?
De vork steekt door, de bezem prikt,
De moeder barst, het kindje stikt.

HEKSENMEESTERS (*halfkoor*).

Wij moeten als de slakken gaan,
De oude wijven gaan vooraan,
Naar 't huis van Satan gaan wij door,
De vrouw heeft duizend schreden voor.

TWEEDE HALFKOOR.

Wij komen er toch even gauw,
Met duizend schreden doet 't de vrouw,
Maar hoe zij zich ook haasten kan,
Met één sprong doet het straks de man.

STEM (*van boven*).

Komt mee, komt mee, uit de rotsenzee!

STEM (*van beneden*).

Wij zouden gaarne met u mee,
Wij wasschen ons als sneeuw zoo rein,
En moeten toch eeuwig onvruchtbaar zijn.

BEIDE KOREN.

De wind moet zwijgen, de ster verschiet,
Het droeve maanlicht vertoont zich niet,
Het heksenkoor vliegt gonzend voorbij,
Omspat door een glinstrende vonkenrij.

STEM (*van beneden*).

Halt, halt!

STEM (*van boven*).

Wat stem, die tot ons schalt?

STEM (*van beneden*).

Ik bid u, neem mij mee in galop,
Reeds driehonderd jaren klim ik op,
En kan het toppunt niet bereiken,
Graag zou ik wezen bij mijnsgelijken.

BEIDE KOREN.

De bezem draagt ons, ons draagt de stok,
Ons draagt de vork en ons draagt de bok,
En wie vandaag niet klimmen kan
Is eeuwig een verloren man.

HALVE HEKS (*beneden*).

Ik trippel nu van 's morgens vroeg,
De anderen zijn al vèr genoeg,
Ik vind tehuis geen vrede of rust,
En hier toch ook niet wat mij lust.

HEKSENKOOR.

De zalf brengt alle heksen heil,
Een lap is goed genoeg voor zeil,
Een waschtobbe is als schip getooid,
Wie vandaag niet vliegt die doet het nooit,

BEIDE KOREN.

Eerst om den top nu heen en weer,
Dan strijken w' op den bodem neer,
En vullen de heide wijd en zijd
Met onzen zwerm van hekserigheid.

(*Zij laten zich neer*).

MEPHISTO.

Dat dringt en stoot, dat zwaait en zwiept,
Dat ratelt en reutelt, dat praat en piept,
Vlamt, vonkelt, brandt, en stinkt er bij,
Een echte heksenfeestpartij!
Houd u maar vast aan mij, want anders raakt gij weg,
Waar zijt ge?

FAUST (*in de verte*).

Hier!

MEPHISTO.

Zoo ver verwijderd, zeg?
Ik zal mijn huisrecht nu moeten benutten
Om tegen heksen je te beschutten.
Plaats! Jonkheer Bolland komt. Plaats, zoete
[heksenwijk!
Meneer de doctor, pak me en laat ons tegelijk
Verdwijnen uit dit bezemparlement:
't Is al te dol, zelfs voor een concurrent.
'k Zie daar in de verte een lichtje sluipen,
Kom, laat ons daar door 'n gaatje kruipen.

FAUST.

Jou negatieve geest! ik laat je kommandeeren,
Met jou als leidsman wordt de tocht allicht volbracht,
Wij gingen den Brocken op in den Walpurgisnacht,
Om ons, wanneer het past, hier eens te isoleeren.

MEPHISTO.

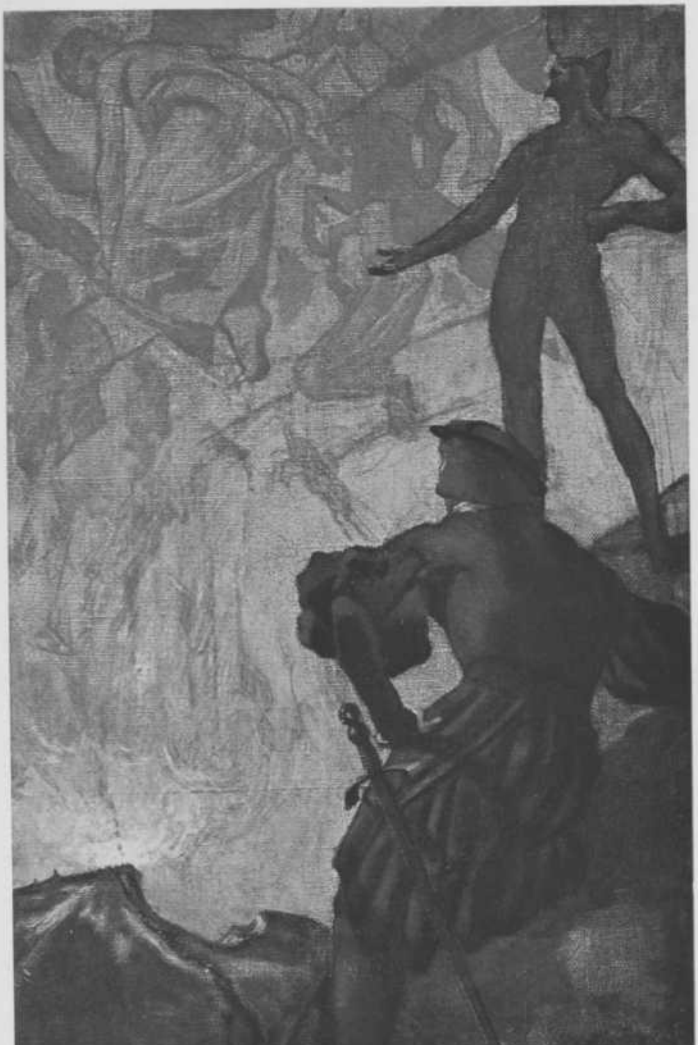
Ziedaar, wat bonte vlammen laaien!
Daar zit een klubje, 't zijn geen saaien,
Men maakt te zamen pret in 't klein.

FAUST.

Maar *ik* zou liever boven zijn!
Daar zie ik rook en smook en gloed,
Men stroomt tot Satan en zijn stoet,
Waar menig raadsel verdwijnt in rook.

MEPHISTO.

Doch nieuwe raadslen verschijnen ook!
Laat de groote wereld en haar gegalm,
Hier blijven w' in de stilte kalm.
Uit een groote wereld maakt men een kleine,
Dat oude voorbeeld breng ik in 't reine.
Wat een jonge heksjes, leelijk naakt,
En oude, die men verlegen maakt,

XVII.

Zie ik daar saam, 't lijkt wel een gril:
Wees vriendlijk maar om mijnentwil.
De pret is groot, de moeite klein,
'k Hoor zelfs muziek, wat zou dat zijn?
Vervloekt gekras, men moet er aan gewend zijn.
Kom mee, kom mee, want hier moet je een vent zijn!
Ik voer u binnen in de rij,
En verbind u weer aan de tooverij.
Wat zegt gij, vriend? Is dit geen ruim gebied?
Hoe ver gij kijkt, gij ziet het einde niet.
Een rij van honderd vuren blinkt,
Men danst en kletst, men kookt en drinkt,
Kunt g' ergens in de buurt misschien
Een meer gezellig leven zien?

FAUST.

Treedt gij bij deze heksenschaar
Als duivel op, of als toovenaar?

MEPHISTO.

Meest zijn incognito mijn reizen en mijn gangen,
Maar op een galadag laat men zijn ordes hangen,
Aan menig hooger heer staat wis de kouseband goed
Maar hier word ik ontzien om mijnen paardevoet.
Ziet gij die slak daar, die ons beiden
Al kruipend schijnt te begeleiden?
De reukzin heeft hem niet ontbroken,
Hij heeft al lang mijn komst geroken.
Al wil ik 't ook, in dit gebied
Verloochen ik mijn afkomst niet.
Kom mee nu! en loop langs de vurenrij,
Ik ben de werver, en de vrijer ben jij.

(Tot eenigen, die zitten bij dove kolen:)

Zoo, ouweheeren, wat zit gij hier?
In 't midden hebt gij veel meer pleizier,
Daar zit de jeugd en maakt men pret,
Maar hier is men apart gezet.

GENERAAL.

Wie kan op naties nog vertrouwen?
Al stond ik moedig op de bres,
Bij 't volk en bij de schoone vrouwen
Heeft toch alleen de jeugd succes.

MINISTER.

Thans heerscht het onrecht in de staten,
Maar in den goeden ouden tijd,
Toen wij nog op het kussen zaten,
Toen heerschte slechts rechtvaardigheid.

PARVENU.

Wij waren ook niet zeer geleerd,
En deden ook niet altijd lief:
Maar nu wordt alles omgekeerd,
En dus word ik conservatief.

AUTEUR.

Wie is er thans, die 't schoon beseft,
Die één verstandig boekje leest?
En wat het jonge volk betreft,
Nog nooit is 't zóó pedant geweest.

MEPHISTO
(*die plotseling als zeer oud voor den dag komt*).

Nu ik voor 't laatst de heksen groeten mag,
Nu is het volk rijp voor den jongsten dag:
Ik voel mij bijna hier niet meer gewend,
En 't loopt dus met de wereld op zijn end.

EEN OUWELAPPENHEKS.

Meneeren, gaat niet zoo voorbij,
Laat de gelegenheid niet varen,
Bekijkt oplettend mijne waren,
Ik wed, hier vindt gij allerlei.
De zaken die u hier omringen,
Deez winkel, die geen weerga heeft,
Biedt de verderfelijkste dingen,
Voor alles wat op aarde leeft.

Men ziet hier dolken, bloedbedropen,
Der moordenaren tijdverdrijf,
En fraaie kelken doen zich open,
Waar gif uit neerdroop in het lijf.
Sieraden van de schoone vrouwen,
Waar menigeen door is verleid,
En zwaarden, nimmer te vertrouwen,
Als zinbeeld van misdadigheid.

MEPHISTO.

Neen, ouwe tante, 'k koop niet meer!
Gedane zaken nemen geen keer:
Vernieuw je heele winkelvleesch,
Wij zoeken hier naar nouveauté's.

FAUST.

Haast zou 'k mij zelven hier vergeten,
Moet dat hier nu een kermis heeten?

MEPHISTO.

De heele zwerm gaat scharrelend naar boven:
Men schijnt te schuiven, maar men wordt geschoven.

FAUST.

Kijk, wie is dat?

MEPHISTO.

Die ken je, kijk maar trouw,
't Is Lilith.

FAUST.

Wie?

MEPHISTO.

Wel, Adam's eerste vrouw.
Maar neem j' in acht voor hare mooie haren,
Die lijnenpracht die naar beneden hangt:
Als zij daardoor een jeugdig man erlangt,
Ik wed dat zij hem nimmer meer laat varen.

MEPHISTO.

Hij zal gauw in een poddersloot verzakken,
Dat is 't terrein dat hij het minste vreest,
Als bloedzuigers hem dan van ondren pakken,
Wordt hij bevrijd van geesten, en van geest.
(*tot Faust, die uit den danskring getreden is:*)
Waarom liet gij die schoone alleen terstond,
Die bij den dans zooeven lieflijk zong?

FAUST.

Terwijl ik met haar was aan 't dansen, sprong
Een roode muis haar plotsling uit den mond!

MEPHISTO.

Daar let men niet op, ben je wijs?
Genoeg, die muis was toch niet grijs;
Daar kijkt men niet naar, als men vrijt!

FAUST.

Ook zag ik —

MEPHISTO.

Wat?

FAUST.

Met angstigheid
Staar ik mij in de verte blind:
Ziet gij daar niet een bleek, schoon kind?
Zij strompelt zoo langzaam, zoo doodswit,
Alsof er een koord om haar voeten zit.
Het heeft er veel van, ja gewis,
Dat dàt de goede Greta is.

MEPHISTO.

Houd op, want gij wordt ziek allicht!
Dat is een levenloos toovergezicht,
Zoo iets te ontmoeten is niet goed,
Dan stolt allengs het menschlijk bloed,
Zoo'n blik doet den mensch in steen verkeeren,
Medusa heeft u dat kunnen leeren.

FAUST.

Haar oogen schijnen ijskoud en dood,
Omdat geen minnende hand ze sloot;
Dat 's Greta's borst, waaraan ik rustte,
Het schoone lichaam, dat ik kuste!

MEPHISTO.

't Is goochelspel, je bent niet slim!
Elk ziet zijn liefste in zulk een schim.

FAUST.

O welk een weelde, o welk een lijden!
Ik kan van dat gezicht niet scheiden.
Een klein rood snoertje zit alleen
Heel zonderling om haar halsje heen,
Zoo dun als een mes, als ik goed kijk!

MEPHISTO.

Wij zien het beiden tegelijk!
Zij kan haar hoofd ook onder d'arm wel dragen,
Want Perseus heeft het haar al afgeslagen.
Blijf niet verdiept in goochelmingekeuvel!
Ga liever met mij mee op dezen heuvel,
Hier is 't zoo prettig, alsof 't Weenen is,
Geen droomgezicht geeft iemand ergernis,
Hier is 't een schouwburg, waar men zich nooit
[verveelt,
Zeg eens, welk stuk wordt heden hier gespeeld?

TOONEELKNECHT (Servibilis).

Men zal terstond beginnen, waarde heer!
Het laatste stuk gaf men hier honderd keer,
Want honderd is het minste wat men doet.
't Is dilettantenwerk, dus altijd goed,
En dilettanten zijn het ook, die spelen:
Je zult je vast geen oogenblik vervelen.
Neem me niet kwalijk als ik wegga, want
Ik, schermophaler, ben óók dilettant.

MEPHISTO.

Ga naar den Bloksberg mee, daar vind je vast
Een goed publiek, dat bij je stukken past;
Een dilettant met dilettantenwaan,
Waarheen kan hij, dan naar den duivel, gaan?

WALPURGISNACHTDROOM

OF

DE GOUDEN BRUILOFT VAN OBERON EN TITANIA.

Tusschenspel.

(Intermezzo).

TOONEELDIRECTEUR.

Heden eind'lijk rusten wij
Van coulissensjouwen:
Hier een berg, daar een vallei,
Meer is niet t'aanschouwen.

HERAUT.

Dat de bruiloft gouden is,
Tuigen vijftig jaren:
Heden rust de strijd gewis,
Tweedracht is vervaren.

OBERON.

Zijt gij, geesten, één van zin,
Toont het in deez' stonden,
Want de vorst en de vorstin
Blijven nauw verbonden.

PUCK (aardgeest).

Hier is Puck, verneemt zijn stem,
Hij danst vlug en oolijk,
Honderd dansen achter hem,
En zijn met hem vroolijk.

ARIEL (aardgeest).

Ariel baart zanggenot,
Door verheven tonen,
Met zijn lied vol dartlen spot
Lokt hij alle schoonen.

OBERON.

Paartjes, neemt dit lesje aan,
Nimmer overbodig:
Wil de liefde lang bestaan,
Dan is scheiding noodig.

TITANIA.

Bromt de vrouw, en klaagt de man,
Stemmen niet d' akkoorden,
Voert haar naar het Zuiden dan,
En brengt hem naar 't Noorden.

VOL ORKEST (fortissimo).

Muggenneus en vliegensnuit,
Met hun aanverwanten,
Krekels, hupplend in het kruid,
Zijn de muzikanten!

SOLO.

Kijk, daar komt de doedelzak!
't Is de zeepbel, stralend,
Hoor hem rikketikketak,
Kunstig ademhalend.

EEN JONGE GEEST.

Schildpadbuik en spinnevoet,
Vleugels voor het wichtje:
Als men alles samendoet
Komt er een gedichtje.

EEN PAARTJE.

Spring maar laat en spring maar vroeg
Langs de bloemendreven,
Want al trippelt gij genoeg,
Gij moet hooger zweven.

NIEUWSGIERIG REIZIGER (Nicolai).

Is dat maskeradespot?
  Moet ik 't oog vertrouwen?
Oberon, dien schoonen god,
  Heden hier te aanschouwen!

EEN ORTHODOXE.

'k Zie geen klauwen, 'k zie geen staart!
  Maar toch, zou ik vreezen,
Heeft hij Griekschen godenaard,
  Moet een duivel wezen.

KUNSTENAAR UIT HET NOORDEN (Goethe).

Wat ik schets en werk heeft niet
  Veel nog te beduiden,
Ik bereid mij in 't verschiet
  Op een reis naar 't Zuiden.

EEN PURIST (Campe).

Ach, wat word ik hier gewaar,
  Vuilheid onzer dagen!
Van de heele heksenschaar
  Twee, die poeier dragen!

EEN JONGE HEKS.

De poeier past, zooals de rok,
  Bij 'n oud en tanig wijfje,
Maar ik zit spiernaakt op mijn bok,
  En toon een weeldrig lijfje.

EEN MATRONE.

Wij nette dames twisten niet
  Met u, o jonge zotten,
Maar 'k hoop je zult, tot eind van 't lied,
  Nog in je jeugd verrotten.

DE KAPELMEESTER.

Mug en krekel, kameraad!
  Kikvorsch, die zoo kwaakte!
Past toch allen op de maat,
  Kijkt niet zoo naar 't naakte!

EEN WINDWIJZER (Stolberg).

Wat men niet beter wenschen kan,
Waarachtig niets dan bruidjes
En jonggezellen — man voor man
De meest geschikte luidjes!

EEN ANDERE WINDWIJZER (Stolberg).

Als niet de grond zich opensplijt,
En hen verslindt bij paren,
Dan wil ik uit balsturigheid
Terstond ter helle varen.

XENIËN (Spotverzen).

Als insekten springen wij,
Prikken, steken, stooten,
Satan en zijn duivlenrij,
Daaraan zijn w' ontsproten.

VON HENNINGS (tegen de Spotverzen).

Zie, hoe zij op klassieke wijs
En rhythmisch samenrotten,
Zij willen schijnbaar (dat's de eisch)
Goedhartig mij bedotten.

MUSAGEET (Aanvoerder der Musen).

'k Treed gaarne, heksen, aan uw spits,
En wil uw gunst wel winnen;
Voor heksen ben ik beter gids
Dan voor de zanggodinnen.

DE OUDE TIJDGEEST.

Houd u aan mij, dan leert gij ras
Uw liedje goed te spelen:
De Bloksberg en de Duitsche Parnas
Heeft ruimte nog voor velen.

EEN NIEUWSGIERIG REIZIGER (Nicolai).

Wie is daar toch die stijve man,
Eén van de groote pieten?
Hij ruikt alwat hij ruiken kan,
Zoekt overal Jezuieten.

EEN KRAANVOGEL (Lavater).

Ik visch graag in de heldre zee,
  Maar ook in troebel water:
De vrome heeren gaan zelfs mee
  Met duivels, vroeg of later.

EEN WERELDKIND (Goethe).

Een vrome weet, gelooft mij toch,
  Alom zich in te dringen,
Zelfs op den Bloksberg houdt hij nog
  Zijn kringvergaderingen.

EEN DANSER.

Daar komt alweer een heel nieuw koor,
  Ik hoor van verre een trommel:
Het klinkt vervelend in het oor,
  't Is unisoon gestommel!

EEN DANSMEESTER.

De heele boel danst lang en breed,
  't Is of men slechts één kuit ziet,
De kromme springt, de bochel zweet,
  En vraagt niet, hoe 't er uitziet.

EEN LEUKE VENT.

Wat zijn zij in den haat bekwaam,
  Hoe haatlijk zijn de meesten!
De doedelzak, die houdt hen saam,
  Als Orfeus' lier de beesten!

EEN DOGMATICUS.

Door twijfel noch door onderzoek
  Laat ik mij meer genezen,
Zoo lang er is een duivelshoek
  Moet 'r ook een duivel wezen.

EEN IDEALIST.

Ik heb in mijn verbeelding schik,
  Ik min mij zelven innig,
De wijsbegeerte van het Ik
  Maakt mij nog haast krankzinnig.

EEN REALIST.

Het Wezen is mijn groote kwaal,
'k Moet voor mijn denken boeten,
Ik sta hier voor de eerste maal
Niet vast meer op mijn voeten.

EEN BOVENNATUURKUNDIGE.

Ik voel mij altijd eensgezind
Met spoken, en hun feesten:
Alomme waar men duivels vindt,
Vindt men ook goede geesten.

EEN TWIJFELAAR.

Zij denken, als z' een vonkje zien,
Terstond den schat te vinden,
De duivel en de twijfelaar
Zijn altijd goede vrinden.

DE KAPELMEESTER.

Muggenneus en vliegensnuit,
Lamme dilettanten!
Krekels hupplend in het kruid,
Weest toch muzikanten!

EEN TROEP SLIMME KERELS.

„Zonder Zorg" zoo heeten thans
De menschen, naar 'k wil hopen,
Op je voeten gaat 't niet meer:
Je moet op je kop gaan loopen!

EEN TROEP ONHANDIGE LUI.

Wij hebben vroeger erg geschranst,
Nu doen wij het heel fatsoentjes,
Want onze schoenen zijn doorgedanst,
En wij dansen zonder schoentjes.

DWAALLICHTEN.

Wij komen uit het aardsch moeras
Den stinkpoel die ons baarde,
Maar nù zijn wij de eersten ras,
De besten, op deze aarde.

EEN VALLENDE STER.

Uit den hemel zijn wij hier
Schitterend verschenen!
Als een bundel van hemelvuur —
Wie helpt ons op de beenen?

DE MASSIEVEN (Revolutionairen).

Plaats voor ons! wij zijn altijd
De brutale knapen,
Want in onzen slappen tijd
Zijn wij breed geschapen.

PUCK (aardgeest).

Weest niet onbeschoft en dik,
Als de olifantjes!
Want de dikste ben toch ik,
Ik en mijn trawantjes!

ARIEL (aardgeest).

Vliegt nu allen, klein en groot,
Onder mingekeuvel,
Langs het pad, dat ik ontsloot,
Mee ten roozenheuvel!

ORKEST (Pianissimo).

Ziet de heemlen splijten, ziet
Weer de zon verschenen:
Wind blaast door het dunne riet,
Alles is verdwenen. [1])

---

[1]) Om alle toespelingen van dit Intermezzo en ook van den daaraan voorafgaanden Walpurgisnacht beter te begrijpen, leze men een kommentaar op Goethe's Faust, b. v. dien van Düntzer (1857).

EEN OPEN VELD.

Donkere dag.

FAUST. MEPHISTOPHELES.

FAUST.

Ellende! Ik wanhoop! Vreesselijk verdwaald op de aarde, en nu gevangen! Als misdadigster in de gevangenis opgesloten tot een lange kwelling, dat heerlijke, ongelukkige schepsel! O Hemel! — En gij, verraderlijke, nietswaardige geest, dat hebt gij alles voor mij verborgen gehouden! — Sta daar maar, sta daar maar vóór mij! — Draai uwe duivelsche oogen boos rond in uw kop! — Sta daar en kwel mij door uwe onverdragelijke tegenwoordigheid! Gevangen! In ellende die niet te keeren is! Overgegeven aan booze geesten en aan de veroordeelende gevoellooze menschheid! En ondertusschen wiegt gij mij in slaap door laffe genietingen, houdt haar telkens toenemend ongeluk voor mij verborgen, en laat haar hulpeloos omkomen!

MEPHISTO.

Zij is de eerste niet.

FAUST.

Hond! Afschuwelijk ondier! Verander hem, o oneindige geest! Verander den worm weer in zijn hondsvorm, zooals hij dikwijls in den nacht zich aan mij voordeed, zooals hij mij onschuldig wandelaar in de voeten trachtte te bijten, en als ik mocht vallen op mij neer trachtte te storten! — Verander hem in zijne lievelingsgestalte, opdat hij voor mij in 't zand op zijn buik kan kruipen, opdat ik hem kan trappen, den ellendeling! — De eerste niet! — O ongeluk, ongeluk, door geen menschenziel te begrijpen, dat er méér dan één schepsel in dezen poel van ellende wegzonk, dat de allereerste niet genoeg deed voor de schuld van alle overblijvenden, in haar kruipenden doodsnood niet genoeg geboet heeft in de oogen van Hem die alles vergeeft! — Mij smart het tot in merg en gebeente, dit ongeluk van één mensch; gij grinnikt kalm over het noodlot van duizenden!

MEPHISTO.

Nu zijn wij alweer genaderd tot de grens van onze aardigheid, juist dáár op de plaats waar jelui menschen al te wijs wordt. Waarom hebt gij u bij mij aangesloten, daar gij toch niet tot het einde mee kunt gaan? Gij wilt vliegen, en zijt niet bestand tegen duizeligheid? Heb ik mij bij u ingedrongen, of omgekeerd?

FAUST.

Knars niet zoo tegen mij met je vraatzieke tanden! Ik walg van je! — O groote, heerlijke geest, die mij waardig vondt om ten tooneele te verschijnen, gij die mijn hart kendet en mijn ziel, waarom hebt gij mij vastgesmeed aan dien ellendeling, die zich in nadeel verheugt en die groeit in onheil?

MEPHISTO.

Zijt gij uitgepraat?

FAUST.

Red haar, of wee met u! Den vreesselijksten vloek over u, duizendduizend jaar lang.

MEPHISTO.

Ik kan de boeien van den straffer niet losmaken, de grendels niet afschuiven. — Red haar, zegt gij. — Wie was 't, die haar in het verderf stortte? — Ik of gij? — (*Faust ziet wanhopig om zich heen*). — Grijpt gij naar den donder? — Het is maar goed dat deze aan u, ellendige stervelingen, niet gegeven is! — Iemand die u ongelukkigerwijze tegenkomt te vernietigen, dat is de manier van een dwingeland, die zich uit de verlegenheid wil redden.

FAUST.

Breng mij tot haar! Zij moet bevrijd worden!

MEPHISTO.

En 't gevaar dan, waaraan gij u blootstelt! Weet wel dat er nog een bloedschuld, van uwentwege, op de stad rust. Wrekende geesten zweven boven de plaats waar de moord is gepleegd, en loeren op den moordenaar zoodra hij terugkomt.

FAUST.

Dat ook nog? Moord en dood over u, ondier! Geleid mij tot haar, zeg ik u, en bevrijd haar!

MEPHISTO.

Ik zal u geleiden. Hoor wat ik doen kan! Heb 'k soms alle macht in hemel en op aarde? — Ik wil den gevangenbewaarder benevelen, neem gij dan de sleutels, en breng haar met menschelijke hand naar buiten! Ik blijf waken. De tooverpaarden staan klaar. Ik zal u beiden wegrijden. Daartoe ben ik in staat.

FAUST.

Goed zoo. Wij gaan!

NACHT.

FAUST, MEPHISTO *rijdende op zwarte paarden.*

FAUST.

Wat doen die daar bij den Ravensteen?

MEPHISTO.

Wat ze koken en bakken weet ik niet, neen!

FAUST.

Zij zweven en buigen en groeten mij.

MEPHISTO.

Het is ongetwijfeld een heksenrij.

FAUST.

Zij strooien een vreeslijke strooipartij!

MEPHISTO.

Gaan wij voorbij, gaan wij voorbij!

GEVANGENIS.

FAUST

(*met een sleutelbos en een lamp, voor een ijzeren deur staande*).

Ik ril en beef, het is niet te verduren,
Het ongeluk der menschheid grijpt mij aan,
Hier woont zij, achter deze kille muren,
En heel haar misdaad was een eedle waan!
Wat talm ik dan, haar hulp te biên?
Wat aarzel ik, haar weer te zien?
Als ik lang wacht, dan is 't met haar gedaan.

(*Hij grijpt het slot; er wordt van binnen gezongen*).

Mijn moeder, die hoer,
Heeft mij omgebracht,
Mijn vader, die schurk,
Heeft mij versch geslacht:
Mijn zusje toen
Heeft de beentjes gaan doen
In een zak, op een koele plaats;
En ikzelf werd een vogeltje in het groen,
Ik vlieg op, ik vlieg op met geraas.

FAUST

(*opent de deur*).

O z' is zich onbewust dat 'k hier, als liefdeboô,
Haar ketens rammlen hoor, en 't knettren van haar stroo.

(*hij treedt binnen*).

GRETA

(*verstopt zich op hare legerstede*).

Wee, wee! Zij komen. Bittere dood!

FAUST (*zacht*).

Stil, stil, ik kom om uw boeien te slaken.

GRETA

(*kruipende voor hem*)

Zijt gij een mensch, o gevoel dan mijn nood!

FAUST.

Door uw geschreeuw zal de wachter ontwaken!
(*hij grijpt de boeien om ze te ontsluiten*).

GRETA

(*op hare knieën voor hem*).

Wie gaf u, o beul, deze macht,
Waarom haalt ge mij reeds in den nacht?
Erbarm u, verhoor wat ik vroeg!
Is het morgen niet tijdig genoeg?

(*staat op*)

Moet ik nù reeds ter eeuwige rust?
'k Ben zoo jong en zoo onbewust,
Ook noemde men mij zoo schoon,
Daarom is verderf nu mijn loon.
Mijn vriend is nu verre, maar vroeger nooit,
Gebroke' is de krans, de bloemen verstrooid,
O grijp niet met geweld mij aan,
Vergeving, 'k heb u niets gedaan!
Heb meelij dan,
O wreede man,
Wiens blik ik niet ken,
Ziet gij niet dat ik onschuldig ben?

FAUST.

Krankzinnig is haar waan!
Is dat leed te doorstaan?

GRETA.

Ik ben geheel nu in uw macht,
Maar laat mij eerst het kind nog zogen!
Ik liefkoosde 't den heelen nacht,
Zij grepen 't zonder mededoogen:
Thans zeggen zij, dat ik 't heb omgebracht!
Ik sterf in smarten op dit stroo,
Terwijl zij liedjes op mij zingen;
Een heel oud sprookje eindigt zoo,
Wie meldt dat aan de stervelingen?

FAUST

(*knielt voor haar*).

Een minnaar knielt hier op den grond,
En opent uwen boei terstond.

GRETA

(*werpt zich bij hem neer*).

Laat ons tot de heiligen bidden!
Onder dezen steen, in 't midden,
Ik zie, ik begrijp het wel,
Daar blaast en daar raast de hel!
In het donkere eindelooze
Daar schatert en klatert de Booze!

FAUST (*hardop*).

Greta! Greta!

GRETA (*opmerkzaam*).

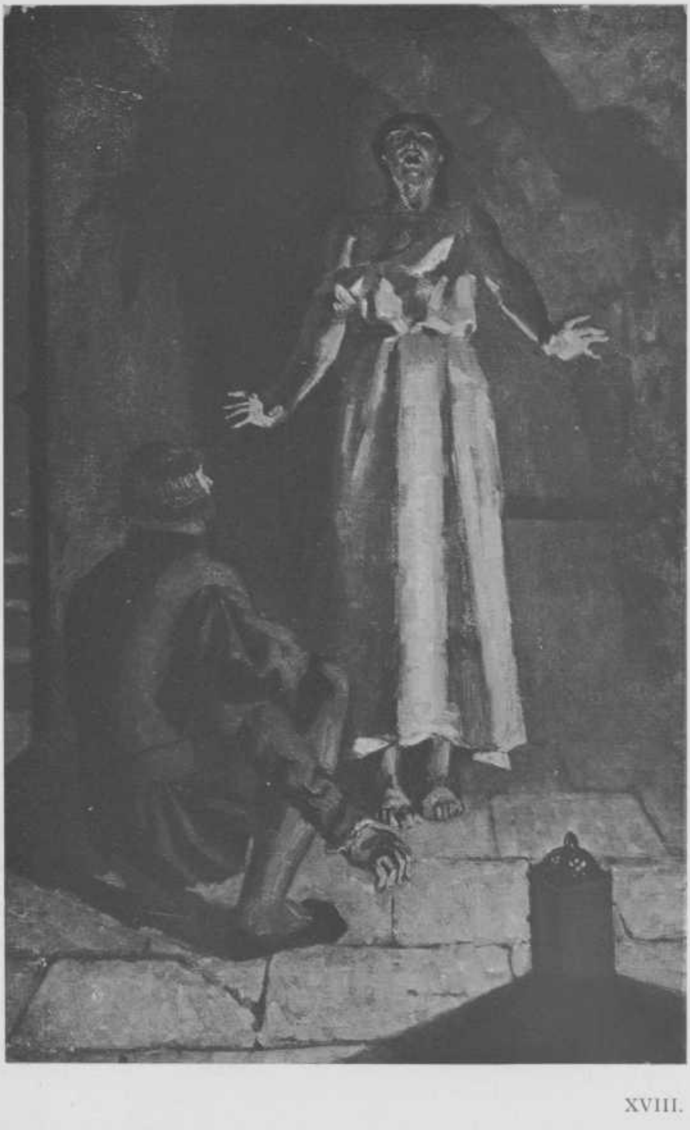
Des minnaars stem,
Ik hoor naar hem . . . .
(*Zij springt op, de boeien vallen af*)
Waar is hij? Zijn stemme weerklonk,
'k Ben bevrijd uit deze spelonk,
Ik wil rusten in zijn armen,
Hij zal zich over mij ontfermen.
Hij riep Greta, ik hoorde het snel,
Bij het zieden van de hel,
En het spottende duivlengehoon
Hoorde ik toch dien lieflijken toon.

FAUST.

Ik ben 't!

GRETA.

Gij zijt het. Zeg 't tweemaal!
(*hem omvattende*)
Hij is 't — Verdwenen alle kwaal,
Voorbij zijn alle ellendigheên,
Om mij te redden kwam hij hierheen,

XVIII.

Ik ben gered. Reeds zie ik de straat,
Waar 't eerste blonk uw lief gelaat,
Reeds ligt de tuin weer aan mijn voet,
Waar Martha en ik u heb ontmoet:

FAUST (*haastig*).

Kom mee! Kom mee!

GRETA.

Blijf nog een tijd,
Ik rust zoo gaarne waar gij ook zijt.
(*Liefkoost hem*)

FAUST.

Kom haastig mee, verlaat dit graf,
Getalm baart eindelooze straf!

GRETA.

Wat, gij kunt niet meer kussen,
En uw hartstocht niet blusschen,
Vriend, zoo vlak mij nabij,
Hebt geen kus meer voor mij?
Waarom ben 'k nu vreesachtig?
Ik die vroeger onmachtig
En onmatig gekust heb,
In uw armen gerust heb,
En naar ù alleen blikte
In liefkozingen stikte —
Kus mij weer even goed,
Of ik doe 't, of ik doe 't!
(*Zij omarmt hem*).
O wee, uw lippen zijn stom en koud,
Waar is uw liefde, mij toevertrouwd?
(*Zij wendt zich af*).

FAUST.

Volg mij, geliefde, en vat weer moed,
Ik liefkoos u met mijn minnegloed,
In Godsnaam! — volg den geliefden man!

GRETA (*zich tot hem keerende*).

En is het zeker? Zijt gij het dan?

FAUST.

Ik ben 't, kom mee.

GRETA.

Gij verbreekt mijn band,
En drukt met liefde mij weer de hand.
Maar weet gij wel, wie gij bevrijdt,
En vervloekt ge mij niet vol bitterheid?

FAUST.

Kom mee, kom mee! Reeds wijkt de nacht.

GRETA.

Mijne moeder heb ik omgebracht,
Mijn kind verdronken — als 'k daaraan denk —
Was 't niet ons beiden tot geschenk?
Ook u! — Ik druk uw hand met schroom,
Geef mij uw hand! Is 't dan geen droom?
Uw lieve hand! — Z' is vochtig nu,
Dus wasch ze af, 'k bezweer het u,
Een grooten bloedvlek zie 'k er aan!
O God, wat hebt gij toch gedaan?
Ik smeek het u, o wee, o wee,
Steek toch uw degen in de scheê!

FAUST.

O zwijg over alwat er is geschied,
Ik sterf van smarte: spreek toch zoo niet!

GRETA.

Neen ge moet blijven, neen ge moet blijven,
Want ik zal u de graven beschrijven,
Daarvoor moet ge zorgen
Reeds dezen morgen:
De beste plaats aan mijn moeder,
En vlak daarnaast aan mijn broeder,

En dan mijn graf,
Niet te ver daarvan af,
En aan mijn borst het kleintje dan,
Zoodat niemand verder daar rusten kan! —
Welk een geluk was 't vroeger voor mij
Mij te vleien aan uwe zij,
Maar thans dunkt het mij alles schijn,
'k Kan niet minnende bij u zijn,
U niet koesteren in mijn schoot:
't Is alsof ge mij vàn u stoot,
En toch, toch . . . nu ik ù ontmoet,
Ziet ge zoo vriendelijk weer en goed.

FAUST.

Voelt gij dat ik 't ben, kom dan meê!

GRETA.

Waarheen?

FAUST.

Naar buiten.

GRETA.

Laat mij met vreê,
Het graf is buiten, 't is al ontbloot,
Reeds loert op mij de wisse dood,
Van hier ga ik naar 't stervensbed,
En verderop geen stap gezet!
Gij gaat nu heen, Vertrek, welaan!
O Hendrik, kon ik met u gaan!

FAUST.

Gij kunt, gij kunt het, de deur staat open.

GRETA.

Ik mag niet; voor mij is niets te hopen.
Waarom te vluchten, waarom bedrog?
Men loert toch op mij, men grijpt mij toch.
Ellendig bedelen, van God vergeten,
En dan nog wel met een kwaad geweten,
Ellendig dwalen in 't verre land,
Want altijd grijpt mij des wreker's hand!

FAUST.

O ik blijf bij u, ik dek uw schand'!

GRETA.

Gezwind toch, gezwind!
Red uw arm kind!
Volg maar het spoor
Van 't beekje altijd door,
Dan verder de baan
Door het bosch gegaan,
Bij den vijver daar
Ligt 't plankje klaar! —
Het wil er nog uit,
't Geeft nog geluid,
Stuiptrekkend gezicht:
O red het wicht!

FAUST.

Bezin u toch, en luister naar mij,
Slechts éóne schrede, en gij zijt vrij.

GRETA.

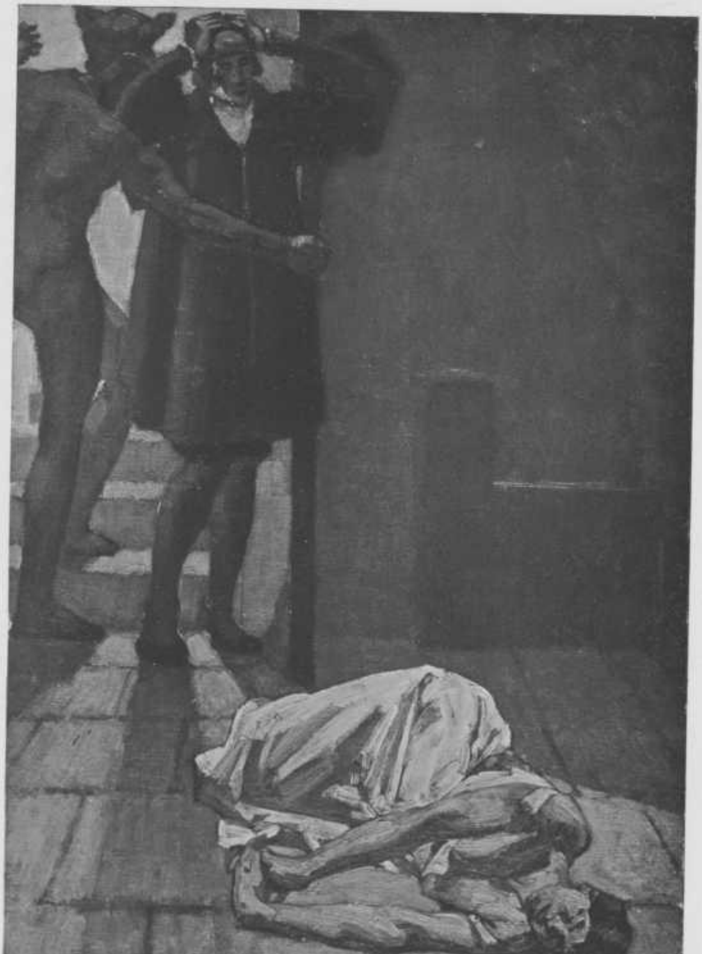
Waren we over den berg maar heen!
Daar zit mijn moeder op een steen,
Ik voel mijn bloed haast stollen,
Daar zit mijn moeder op een steen,
Men ziet haar knikkebollen.
Ze wenkt ons niet, het hoofd doet haar zeer,
Ze sliep zoo lang, ze ontwaakt niet meer,
Ze sluimerde, òns tot verblijden:
Dat waren gelukkige tijden!

FAUST.

Geen smeeken helpt hier, ik moet het wagen,
Ik moet beproeven haar weg te dragen.

GRETA.

Neen, neen, 't is haast geschied,
Neen, geen geweld, ik duld het niet,
O grijp mij niet zoo moorddadig aan,
'k Heb zooveel uit liefde voor ù gedaan.

XIX.

FAUST.

O liefje, liefje, de zonneschijn! . . . .

GRETA.

De laatste dag zal het weldra zijn,
Mijn huwlijksdag is mij toch gespaard,
Zeg niemand dat gij bij Greta waart!
Wee mijn krans, maar het moest geschiên,
En we zullen elkander wederzien!
Niet bij 't dansen, en 't mingenot,
Dáár bij de menschen, dicht bij 't schavot.
Zie hoe de menigte woelt en dringt,
En met geschreeuw het schavot omringt.
Daar luidt de klok met dof geschal,
En men grijpt mij en bindt mij al,
'k Zie wanhopig den beul al staan,
En daar grijnst mij de valbijl aan,
Heel de wereld is stil en koud . . . .

FAUST.

O had ik nooit het licht aanschouwd!

MEPHISTO.

(*verschijnt aan de deur*).

Voort, gij beiden, of 't is te laat!
Wat helpt al dat onnut gepraat,
Kijk, het zonlicht verschijnt reeds daar,
Rillende staan mijn paarden klaar.

GRETA.

Wie verschijnt daar van uit den grond?
Stuur hem weg, hij verdwijn' terstond!
Ver van mij, gij man des kwaads,
O verlaat deze heil'ge plaats!

FAUST.

Liefje, liefje, gij moet juist leven!

GRETA.

'k Hem m' aan God's gericht overgegeven!

MEPHISTO (*tot Faust*).

Kom, kom, kom! — ik verlaat u bei!

GRETA.

Vader, u roep ik, wees redder van mij!
En gij engelen, heilige scharen,
Ruischt om mij heen, om mij te bewaren,
Hendrik, ik ril voor u, laat m' in vreê!

MEPHISTO.

Gevonnist!

STEM (*van boven*).

Gered!

MEPHISTO (*tot Faust*).

Oogenblikkelijk mee!

(*Verdwijnt met Faust*).

STEM.

(*van binnen, wegklinkende:*).

Hendrik, Hendrik!

EINDE VAN HET EERSTE DEEL.

BROKSTUKKEN

UIT

GOETHE's FAUST

TWEEDE DEEL.

VERTAALD

DOOR

Dr. H. C. MULLER.

UIT GOETHE's FAUST, TWEEDE DEEL.

INLEIDING [1]).

EERSTE BEDRIJF.

EEN LIEFELIJKE STREEK.

FAUST, *op een rozenbed, moe, onrustig, slaapzoekend.*

Schemering.

GEESTENKRING, *kleine lieve zwevende gestalten.*

ARIEL.

(*Gezang bij een Aeolosharp*).

Als de vruchtbre lenteregen
  Op den zwangren bodem zinkt,
Als de oogst met heel zijn zegen
  Weer voor ieder stervling blinkt,
Zweeft het geestenkoor der kleinen
  Om te helpen waar het kan:
Maar verloren in zijn pijnen
  Treurt altijd de onheilsman.

Gij, die dit peinzend mannenhoofd omzweeft.
Toont hoe de geest slechts voor het eedle leeft,
Verzacht het bittre kloppen van zijn hart,
Verwijdert elk berouw en alle smart,
En loutert hem van 't knagende verdriet!
In vieren is de nacht verdeeld, dus ziet
Hoe gij hem zachtkens tot nieuw leven wekt.
Eerst moet zijn hoofd op 't leger uitgestrekt,
En dan moet hij bedauwd met Lethe's vloed.
Zijn halfverstijfde lichaam vat dan moed,
En krachtig zal hij, tot een nieuw bestaan,
Weer wandlen 't gloeiend pad der levensbaan.
Volbrengt, o Elfen, dan uw schoonste plicht,
Geeft dezen mensch terug aan 't heilig licht!

---

[1]) vs. 4613—4727.

KOOR

(*nu eens solo, dan te zamen*).

Als de koele, lauwe luchten,
  Over d' aarde heengespreid,
Vreedzaam mensch en dier doen zuchten,
  Smachten naar vergetelheid,
En men kind zich voelt geboren
  Bij het dalen van het licht,
Sluit de stervling, als verloren,
  Ook het wakensmoe gezicht.

Donker is de nacht gezonken,
  Boven flonkert ster aan ster,
Groote lichten, kleine vonken
  Blinken van nabij en ver.
't Bootje dat op zee zich wiegelt,
  Dommelt mede met den nacht,
En het vreedzaam hart weerspiegelt
  Zilvren maan, in volle pracht.

D'uren zijn voorbij gekropen,
  Smart, geluk zijn weer gesmaakt:
Voel 't, een nieuwe dag gaat open,
  Wacht het zonlicht dat genaakt.
Slanke heuvlen, groene dalen
  Rijzen voor het oog alom,
Zie de korenvelden stralen
  Daar het licht in 't oosten glom.

Om uw wenschen te erlangen,
  Koester u aan nieuwen glans,
Laat geen sluier om u hangen,
  Slaap niet meer, wees waakzaam thans!
Laat uw mannenmoed weer blijken,
  Sta niet, als de massa, stil:
Alles kan de man bereiken
  Die begrijpt, en handlen wil.

(*Hevig gedonder verkondigt het naderen der zon*).

ARIEL.

Hoort! Verneemt den storm der Horen,
Dondrend wordt voor geestesooren
Reeds de nieuwe dag geboren.
Poorten hoor ik openpersen,
Febus' rijtuig hoor ik knarsen,
Als een klankzee komt het licht!
Hoort hoe het bazuint en dondert,
Oor en oogen zijn verwonderd
Bij dien klank, waar 't al voor zwicht.
Sluipt nu in de bloemenkronen,
Geesten, om daar stil te wonen,
Onder rotsen, onder loof:
Treft u 't licht, dan zijt gij doof.

FAUST.

Den vollen levensadem voel 'k inwendig,
Om weer vol lust de scheemring te begroeten,
Gij aarde! waart ook dezen nacht bestendig,
En ademt nieuw verkwikt weer aan mijn voeten,
Begint mij weer met nieuwe lust t' omgeven,
En wekt mij weder door uw rijkdom op
Om, als de aadlaar tot der bergen top,
Alweer ten toppunt van het Zijn te streven.
In 't halve licht zie ik de wereld blinken,
Ik hoor in 't woud reeds duizend boschkoralen,
Ik zie den dauw bevruchtend nederzinken,
Totdat allengs de gulden zonnestralen
Den sluimerenden omtrek doen ontwaken,
En alles leven doen, van stond tot stonde:
Dan zullen bloem en blad van warmte blaken,
Een paradijs verschijnt om mij in 't ronde.

* * *

Omhoog den blik! De top der eeuwige Alpen
Schijnt reeds voor de oogen als een lichtgegons,
Reeds mag het koestrend zonlicht ze omzwalpen,
Dat later zich ook wenden zal tot ons.

Nu daalt het licht reeds op de groene weiden,
En overal verspreidt zich morgenglans,
Ik sluit mijn oogen voor dien stralenkrans,
Die allerwege leven komt verspreiden.

* * *

Zoo is het ook, wanneer de mensch gaat hopen,
En smachten naar het eeuwige onbekende;
Schijnt dan de poort der toekomst voor hem open,
Dan daagt er als een zonlicht in het ende
Een gloed van vlammen op, die hem verblinden,
Een vuurzee, waarin hij geen weg kan vinden.
Is 't liefde of haat, die wislend ons omgeven?
Is 't vreugde of verdriet, dat ons bedreigt?
Beschaamd ziet dan de mensch ter aarde, en zwijgt,
En voelt zich worm bij 't nietig aardsche streven.

* * *

Blijf achter mij, o zon, met duizend stralen!
'k Zie van de rotsen daar den waterval
Al bruisend en al klaatrend nederdalen,
Ontelbre golfjes wentlend naar het dal;
'k Zie 't water over steen en klippen vluchten,
Een wolk van schuim die opstijgt in de luchten.
Hoe heerlijk zie ik tegelijk van boven,
Nu vastgeketend, dan weer dof van lijnen,
Gelijk een brug, in 't wolkenheir geschoven,
Zachtglinsterend den regenboog verschijnen!
Zooals die boog is heel ons aardsche streven,
Een spel van oog, en kleur, en licht, en winden;
Denk vrij daarover na, en gij zult vinden:
Een spiegelbeeld is 't ondermaansche leven.

UIT GOETHE's FAUST, TWEEDE DEEL.

LIEDJE
VAN DE MOEDER EN DE DOCHTER [1]).

MOEDER.

Meisje! toen jij kwaamt aan 't licht,
  Dat was m' een bedrijfje,
Och, je hadt zoo'n lief gezicht,
  En zoo'n aardig lijfje;
'k Heb je opgesierd, beschouwd,
  Met den rijksten man getrouwd,
Als begeerlijk wijfje.

  Ach! — hoevele jaren zijn
Thans onnut vervlogen,
  Hoeveel vrijers, groot en klein,
Zijn voorbijgetogen:
  Met den een ging je naar 't bal,
Tegen d' ander deedt je mal
  Met je ellebogen.

Spelletjes zijn uitgedacht,
  Feesten en veel drukte;
Slofje onder, dag en nacht,
  Zwarte Piet mislukte;
Maar vandaag is 't feest — wie weet?
  Kind, houd thans je bloem gereed,
Als 'reis één ze plukte!

[1]) vs. 5178—5198.

UIT GOETHE's FAUST, TWEEDE DEEL.

DE SCHEPPING VAN HET MENSCHJE HOMUNCULUS [1]).

Een laboratorium, middeneeuwsch ingericht, groote onbeholpen toestellen met fantastische doeleinden.

WAGNER (*bij het vuur*).

De tonen van de klok doordringen
Deze oude en verroeste muren,
De komst van onverwachte dingen
Zal zeker nu niet lang meer duren;
Zie deze flesch! hier in mijn handen
Begint het reeds als kool te branden,
Een helder licht rijst voor mijn blik!
O moge 't zich niet meer verstoppen —
Wien hoor ik aan de deur daar kloppen?

MEPHISTO (*komt binnen*).

Wees hartlijk welkom! dat ben ik.

WAGNER (*angstig*).

Gegroet! laat nu de ster maar blinken!

(*zachtjes*)

Maar laat uw stem niet luide klinken:
Een prachtig werk wordt straks gedaan!

MEPHISTO (*fluisterend*).

Wat dan?

WAGNER (*fluisterend*).

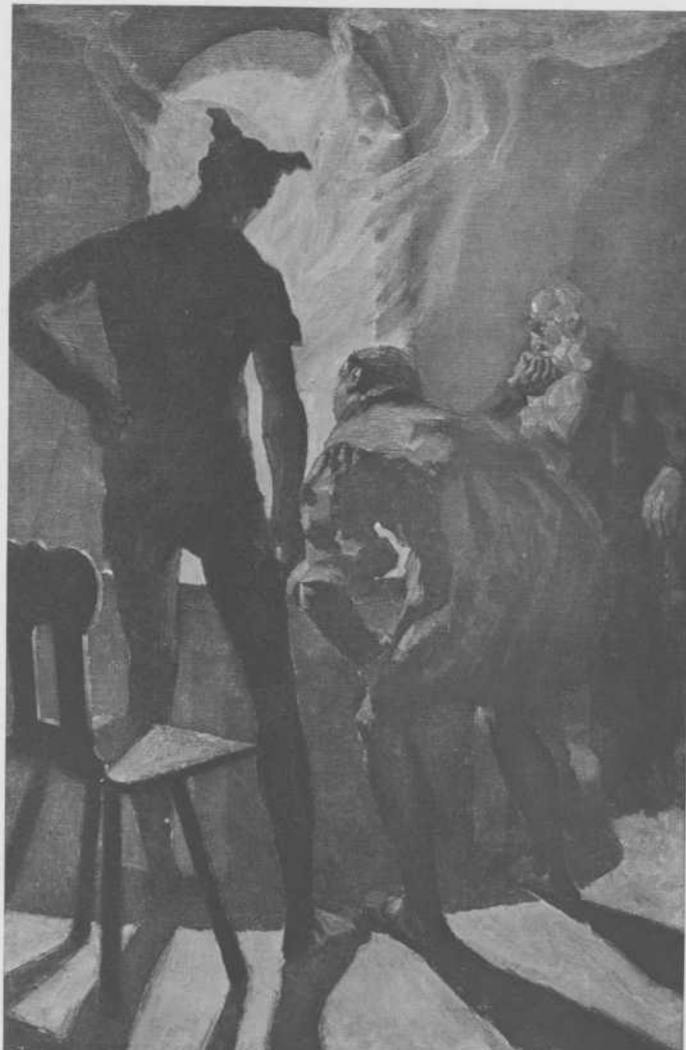
Gij ziet een mensch ontstaan!

MEPHISTO.

Een mensch? Welk paar hebt g' onverdroten
Hier in het rookhol ingesloten?

---

[1]) vs. 6819—7004.

XX.

WAGNER.

O neen! zoo als men vroeger paarde,
Dat's louter spel, en heeft geen waarde,
Het fijne middenpunt, waaruit het leven sprong,
De eedle levenskracht, die uit het binnenst' drong,
En nam, en gaf, om eenmaal, naar berekenen,
Zichzelf in nieuwe vormen uit te teekenen,
Die is van haren zetel thans beroofd!
Misschien — dat nog het dier daaraan gelooft,
Maar menschen, met hun gaven, met hun streven,
Dien wordt toch hooger oorsprong toegeschreven!

(*kijkt naar den haard*)

Het flikkert al! nu heb ik 't goed getroffen,
Wanneer wij nu uit vele honderd stoffen,
Door menging — want op menging komt het aan —
De menschenstof gemakk'lijk componeeren,
Haar in een fleschje hooggeleerd mixeeren,
En zonder coïteeren cohobeeren,
Dan is het werk in stilte reeds gedaan.

(*kijkt weer naar het vuur*)

't Ontstaat! de massa wordt steeds klaarder!
Mijn overtuiging altijd waarder!
Het grootst geheim'nis der natuur,
Dat wagen wij hier te probeeren,
Wij laten hier krystalliseeren
Een menschelijke creatuur.

MEPHISTO.

Hij die lang leeft, heeft veel ervaren,
  Voor hem kan haast niets nieuws geschiên,
'k Heb reeds in mijne zwerversjaren
  Den mensch gekrystalliseerd gezien.

WAGNER (*kijkt naar de flesch*).

Het stijgt, het is met vuur belaân,
't Is in een oogwenk nu gedaan!

Wat grootsch is, schijnt in d' aanvang gek:
Maar lachen wij om die toevalligheden,
Ik heb alleen wat hersenen te kneden,
En straks staat hier een denker in 't vertrek.

(*met verrukking*):

Het glas schudt van een aangenamen storm,
't Wordt helder, door de vele levensstroomen!
Ik zie heel langzaam, sierlijk toch van vorm,
Een aardig mannetje naar boven komen.
Wat willen wij, wat wil de wereld meer?
Het groot geheim is hier op eens verraden,
Als gij oplettend luistert, keer op keer,
Dan is 't geluid met menschentaal beladen.

HOMUNCULUS

(*in de flesch tot Wagner*).

Nu, vadertje, geen tijd vermorst,
Druk mij eens hartlijk aan de borst!
Maar zachtjes, laat het glas niet springen!
Dat is de eigenschap der dingen:
Terwijl 't natuurlijke zich overal verspreidt,
Wil het kunstmatige een soort geslotenheid.

(*tot Mephisto*)

Jij grappenmaker, neef, ook hier?
En net bijtijds! dat geeft pleizier!
Een goed gesternte heeft u uitgelezen,
Nu ik er ben, moet ik ook werkzaam wezen,
Dus schort ik mij terstond ten arbeid aan,
Jij, slimmert, wijst mij hoe het werk moet gaan.

WAGNER.

Slechts één verzoek! Ik moet mij altijd plagen,
Want oud en jong verbittert mij met vragen.
Bij voorbeeld, laat m' u met één vraag verrassen:
Hoe kunnen ziel en lijf zóó samenpassen,
Zóó samensmelten, als om nooit te sterven,
En toch elkaar het daagsch genot bederven?
En ook —

MEPHISTO

Houd op! ù wil ik liever vragen,
Waarom toch man en vrouw elkaar zoo slecht verdragen?
Gij komt, m'n beste vrind, hierover nooit in 't reine,
Hier is er wat te doen! en dat wil juist deez' kleine.

HOMUNCULUS

Wat moet ik doen?

MEPHISTO (*op een zijdeur wijzende*).

Probeer of 't u hier lukt!

WAGNER

(*steeds in de flesch kijkende*).

Voorwaar, gij zijt een allerliefst produkt!

(*De zijdeur opent zich, men ziet Faust liggende op een rustbed*).

HOMUNCULUS (*verbaasd*).

Belangrijk!

(*De flesch glipt uit de handen van Wagner, zweeft boven Faust, en verlicht hem*).

Mooi omgeven! — Klare beken
In 't dichte bosch, ik zie ontkleede vrouwen,
Hoe allerliefst! — haast zou m'n oog ontsteken,
En één er van kan 'k nooit genoeg beschouwen:
Uit helden-, wel uit godenstam ontsproten,
Zij plaatst den voet in het doorzichtig water,
En heel haar lichaam, rijzend opgeschoten,
Verkoelt zich in het blinkend golfgeklater.
Ook zie ik vleugels in het golfgewiegel,
Wat plast daar in den gladden waterspiegel?
De meisjes vlieden schuchter, maar alleen
De koningin ziet rustig oov'ral heen,
Z' aanschouwt, met trotsche vrouwensympathie,
Een koning-zwaan zich buigen voor haar knie,
Tam, en toch dringend, schijnt hij haar te streelen —
Daar stijgt op eens een walm, een damp omhoog,
En hij bedekt als met een wolkenboog
Het liefelijkste der tooneelen.

MEPHISTO.

Wat zijt gij steeds tot fantasie gereed!
Zoo klein ge zijt, zoo groot zijt gij poeët,
Want ik zie niets —

HOMUNCULUS.

Natuurlijk, gij uit 't Noorden,
En opgegroeid bij nevelacht'ge boorden,
Bij ridderschap en domme paperij,
Dat spreekt vanzelf, uw oog is niet meer vrij!
Gij zijt alleen te huis nog in het duister.
(*hij ziet om zich heen*)
O vuile omgeving, zonder luister,
Als deze ontwaakt, is 't zeker mis,
Dan sterft hij op de plaats gewis!
Hij kon zichzelf, al droomend, toonen
Èn beek, èn bron, èn naakte schoonen,
Maar nimmer went hij aan deez' kluis,
Ik voel mij hier niet eens te huis,
Dus weg met hem!

MEPHISTO.

Dat's gauw besteld.

HOMUNCULUS.

De krijgsman hoort op 't oorlogsveld,
En aan de jonkvrouw past een dansje,
Want zoo krijgt iedereen zijn kansje.
Het is vandaag (zoo heb 'k bedacht)
Klassieke Mei-, Walpurgisnacht,
Het beste dat dien man bekoort,
Breng hem dus juist waar hij behoort!

MEPHISTO.

Zoo iets heb ik nog nooit vernomen.

HOMUNCULUS.

Hoe zou het ù ter oore komen?
Een spooksel kan bij ù slechts romantiek zijn,
Maar echte spoken moeten ook klassiek zijn.

MEPHISTO.

En waarheen moet mijn duivelsweg dan gaan?
Antieke collega's staan mij niet erg aan.

HOMUNCULUS.

Gij moest u vroeger met 't Noordwesten troosten,
Nu echter vliegen wij naar het Zuidoosten.
Waar de Peneios door de vlakte blauwt,
Door bergen en door bosschen rijk omgeven,
En men het windje door het dal hoort zweven,
Daarboven ligt Pharsalos, jong en oud.

MEPHISTO.

Wee! weg daarmee! dat ik den strijd niet zie
Van slavernij en vorstentirannie!
't Verveelt mij ook, want nauwlijks is 't gedaan,
Of zij beginnen weer van voren aan.
En niemand merkt het; 't is een spel, ontdekt
Door Asmodee, die aan het touwtje trekt.
Ze vechten steeds, naar 't heet om vrijheidsrechten,
Maar goed bezien, zijn 't knechten tegen knechten.

HOMUNCULUS.

Laat toch den menschen hun opstandig wezen!
Een ieder moet zich weren, naar hij kan,
Zoo wordt het strijdend knaapje allengs een man.
Dit is alleen de vraag: hoe 't te genezen?
Hebt gij een middel, dan probeer het vrij,
Maar kunt gij 't niet, laat dan de keus aan mij!

MEPHISTO.

Wij moete' als door den Brocken, en zijn kloven,
Maar heidengrendels vind ik vóórgeschoven.
Het Grieksche volk, dat deugde nimmer wel,
Maar 't boeit u toch door 't vrije zinnenspel,
Het lokt den mensch tot vroolijke zonde aan,
Bij ons moet alles in het donker gaan.
Wat verder nu?

HOMUNCULUS.

Gij zijt toch nooit van streek,
En als ik van Thessalische heksen spreek,
Dan is dat wel een zaak om ù te boeien.

MEPHISTO (*wellustig*).

Thessalische heksen? 'k voel mij haast ontgloeien,
Ik heb allang naar zulk een kost gesmacht.
Moest ik bij zoo iets wonen nacht aan nacht,
Dan zou het mij waarschijnlijk gauw vervelen,
Maar 'n kort bezoek —

HOMUNULUS.

Laat mij je mantel stelen,
Dan stellen wij te zaam een ridder voor!
Met zulk een lap houdt men het rechte spoor,
Wij gaan te zamen naar Pharsalos' velden,
Ik geef u licht.

WAGNER (*angstig*).

En ik?

HOMUNCULUS.

Dat's maar voor helden,
Dus gij blijft thuis, voor andre bezigheid.
Gij scharrelt maar in oude perkamenten,
En zoekt naar voorschrift levenselementen,
Dan hebt gij weldra uwe taak bereid.
Bedenk goed *Wat*, bedenk nog beter *Hoe*,
Terwijl ik een stuk wereld ga doorzweven,
Dan wordt het doel bereikt van heel ons leven,
Als ik de punten op de I-tjes doe.
Ja, ik zal roem verdienen met zulk streven,
Goud, eer en roem, en een gezond lang leven,
En wetenschap — wie weet? misschien ook deugd.
Vaarwel!

WAGNER (*bedroefd*).

Gegroet! ik voel mij onverheugd,
En vrees dat ik u nooit meer zal aanschouwen.

MEPHISTO.

Nu ten Peneios! Griekenlands landouwen!
Op mijn klein neefje kan ik best vertrouwen.

(*tot de toeschouwers*):

Wij hangen, dat is soms een straf,
Van onze eigen schepsels af!

UIT GOETHE's FAUST, TWEEDE DEEL.

KLASSIEKE WALPURGISNACHT [1]).

Eén der hoofdbegeerten van Faust is nù, de beroemde Helena te zien, sinds de tijden van Homeros het model van vrouwelijke schoonheid. Om hem het beeld van Helena te toonen, heeft Mephisto hem naar een soort van Klassieken Sabbat heengebracht, overeenkomende met die bijeenkomst van heksen, die in den oudgermaanschen Walpurgisnacht plaats heeft. De plaats van dezen „klassieken" Walpurgisnacht is de vlakte van Pharsalos, beroemd door den beslissenden veldslag tusschen Pompejus en Caesar (48 v. Chr.) Grijpvogels, Sirenen, Sfinxen enzoovoort vertoonen onderling allerlei grappen, of spreken met Mephistopheles.

FAUST (*naderende*).

Hoe ongewoon! wat is hier veel t' ontdekken,
'k Zie onnatuurlijke groote, flinke trekken,
Een schoone toekomst opent zich op aarde,
Waarheen verplaatst mij deze blik, vol waarde?

(*hij wijst op de Sfinxen*).

Dit is de Sfinx, aan Edipus verschenen.

(*hij wijst op de Sirenen*).

Odysseus kromde zich voor deez' Sirenen.

(*hij wijst op de Mieren*).

Door dezen wordt de hoogste schat gespaard,

(*hij wijst op de Grijpvogels*)

Door dezen trouw en zonder fout bewaard.
Ik voel een nieuwen geest mij hier doordringen:
Groote gestalten, groote herinneringen.

MEPHISTO.

Die wezens hadt gij vroeger weggevloekt,
  Nù schijnt het wel of zij u tegenlachten,
Want als een man naar zijn geliefde zoekt,
  Dan schijnt hij zelfs van monsters hulp te wachten.

---

[1]) vs. 7181—7248.

FAUST (*tot de Sfinxen*).

Gij vrouwenbeelden weet den weg misschien,
Heeft één van u ook Helena gezien?

SFINXEN.

Onze ouderdom reikt niet tot hare dagen,
De laatste is door Herakles verslagen,
Den Centaur Chiron zoudt gij 't kunnen vragen,
Die rijdt hier rond in dezen geestennacht,
Ontmoet gij hem, dan hebt gij 't ver gebracht.

SIRENEN.

Kunt gij het met òns niet stellen?
Toen Ulysses bij ons toefde,
Scheldend onze hulp behoefde,
Wist hij heel veel te vertellen.
Alles zouden w' u vertrouwen,
Als gij kwaamt in onze gouwen,
Naar de groene zee kwaamt vliegen . . . . .

SFINXEN.

Laat, o brave, u niet bedriegen!
Want Ulysses liet zich binden,
Bij ons kunt gij hulpe vinden,
Zoek maar Chiron op z'n reizen,
Hij zal Helena u wijzen.

(*Faust verwijdert zich*).

MEPHISTO (*verdrietig*).

Wat krast hier toch met vleugelslag?
Zoo snel dat 't oog niet volgen mag,
Men tracht elkaar voorbij te spoeien,
Een jager zouden zij zelfs vermoeien.

SFINX.

Met winterstormen vergelijkbaar,
Voor Alcides' pijlen nauw bereikbaar,
Dat zijn de snelle Stymphaliden,
Die krassend her- en derwaarts vlieden,

XXI.

Met gierensnavel en ganzenvoet,
Zij zouden graag in onze kringen
Als stamverwanten binnendringen.

MEPHISTO (*als banggemaakt*).

Wat sist daar verder? wijs 't mij goed!

SFINX.

Voor dezen zijt gij toch niet bang?
De koppen der Lernaeische slang,
Maar alle van den romp gescheiden . . . . .
Zeg, komt gij hier niet tusschenbeide?
Uw aangezicht is als van steen,
Waartoe die onrust? Gaat gij heen?
Dat koor, dat nadert uit de verte,
Het baart u toch geen angst en smarte?
Kom, ga er heen, en ga z' aanschouwen,
Het zijn de Lamiën, lichte vrouwen,
Lachwekkend, tegelijk brutaal,
Der wulpsche saters ideaal,
Wat kunnen zij die lui behagen!
Een bokspoot kan toch alles wagen.

MEPHISTO.

Gij blijft toch hier, gij blijft toch steeds bij mij?

SFINXEN.

Ja! meng u in die losse vrouwenrij,
Wij uit Egypte zijn 't al lang gewoon,
Wij zitten duizend jaren op één troon;
Wanneer gij onzen aanblik kunt verdragen,
Dan regelen wij de maan- en zonnedagen.
Zittend vóór de Pyramiden
Zien wij alles komen, vlieden,
Wij zijn 't eeuwige gericht,
Alles zien wij hier beneden,
Overstrooming, oorlog, vrede,
En vertrekken geen gezicht.

UIT GOETHE's FAUST, TWEEDE DEEL.

LIED VAN LYNKEUS, DEN TORENWACHTER

(op Helena) [1]).

Laat mij knielen en aanschouwen,
  Laat mij sterven, en toch leven,
  Want ik heb mijn ziel gegeven
Aan de schoonste aller vrouwen.

Toen ik wachtte op den morgen,
  Rees op eens als warmtebronne
  Voor mij op het licht der zonne,
Dat in 't Zuiden was verborgen.

En in plaats van berg en dalen,
  En in plaats van zon en luchten,
  Zag ik slechts, met innig zuchten,
Haar, zoo schoon als zonnestralen.

Starend zie ik om mij henen,
  Als een droombeeld langvervlogen,
  Als gesternte voor mijn oogen
Is die vrouw mij thans verschenen.

Waar verschuil ik m'? — Achter tinne,
  Achter poorten, achter muren,
  Om dien lichtgloed te verduren
Die er straalt van de godinne?

Tot haar wend ik borst en oogen,
  Als verdwaasde, als ontzinde,
  Dan weer voel ik mij verblinde
Door dat vrouwbeeld uit den hoogen.

Voor die wonderhemelgift
  Heb 'k mijn plicht verzuimd, misdreven;
  Maar ik bid u, wilt vergeven:
Schoonheid tempert alle drift.

[1]) vs. 9218—9245.

UIT GOETHE's FAUST, TWEEDE DEEL.

HET ONTSTAAN VAN HET RIJM [1]).

HELENA. FAUST.

HELENA.

Ik zie en hoor tallooze wondren aan,
En sta verbaasd, zou gaarne heel veel vragen.
Ik wensch te weten, waarom toch de taal
Diens mans mij zeldzaam klonk, zeldzaam en vriendlijk;
Eén toon schijnt zich bij d'andren toon te paren,
En als één woord gedrongen is in 't oor,
Komt weer een tweede, om 't eerste zacht te streelen.

FAUST.

Bevalt u reeds de spreekwijs onzer volken,
Dan wordt ge wis verrukt door ons gezang,
Dat 't oor vervult en diepsten zin bevredigt.
Laat ons 't beproeven, dit is 't zekerste:
Het groeit terstond uit wisselend gesprek.

HELENA.

O leer mij dan, hoe spreek ik ook zoo schoon?

FAUST.

Dat valt u licht, tref slechts den hartetoon!
Als men de borst van weelde hijgen ziet,
Dan staart men rond en vraagt —

HELENA.

Wie mee geniet!

FAUST.

Noch toekomst noch verleden baart ons druk,
Alleen het heden —

HELENA.

Schenkt ons vol geluk!

FAUST.

Aan 't rijke heden voelen w' ons verpand,
Wie kan dien bond bezeeglen? —

HELENA.

Mijne hand!

[1]) vs. 9365—9384.

UIT GOETHE's FAUST, TWEEDE DEEL.

KOORLIED

TREURZANG OP BYRON (EUPHORION) [1].

Toen wij, held! u zagen zwerven,
Kenden w' u reeds uit de verte,
Ach! en toen w' u zagen sterven,
Klopte menig menschenharte.
Nauwlijks durfden wij te klagen,
En uw dood werd haast benijd,
Want in blijde en droeve dagen
Kroonde u zang en dapperheid.

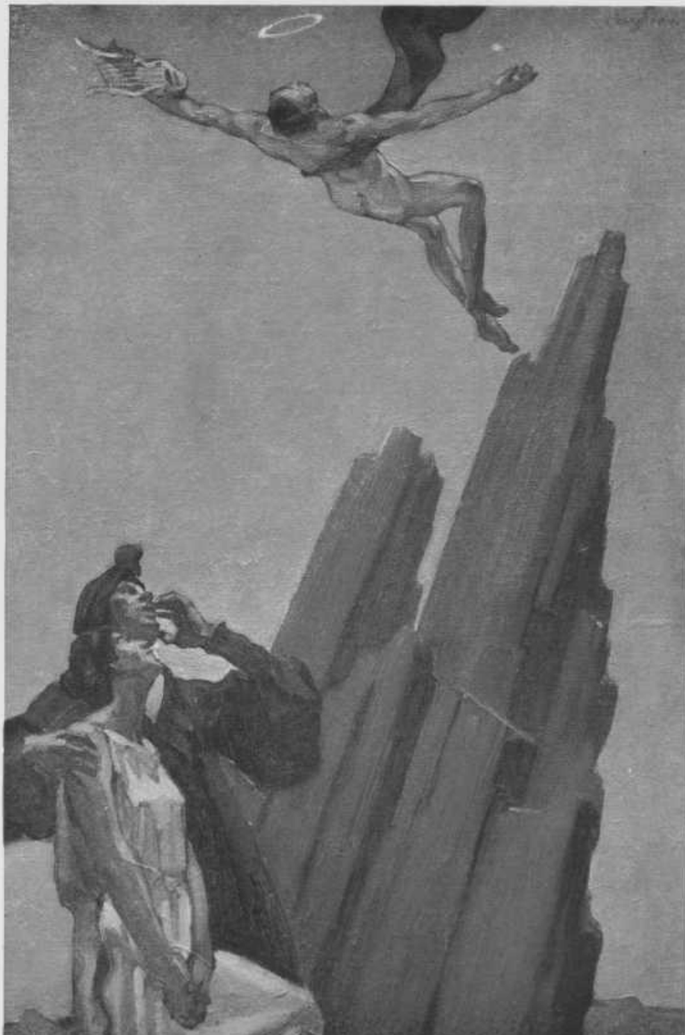
Sterk, aan edel ras ontsproten,
Tot geluk als voorbestemd,
Zagen w' u verjaagd, verstooten,
In der hartstocht net geklemd:
U, zoo helder in 't beschouwen,
En zoo groot van levensdrang,
U, den lieveling der vrouwen,
Onuitputlijk in gezang.

Ach! gij kondt u niet ontrukken
Aan het noodlot, u bereid,
Moest voor wet en zede bukken,
Gij, met wet en zede in strijd:
Toch, de vrijheid en de rechten
Gold uw laatste snik en lied,
't Hoogste wildet gij bevechten —
Maar de godheid schonk 't u niet.

Aan wien onzer zal zij 't geven?
Zal er ooit aan strijd en bloed
Vrijheid van het volk ontzweven,
Van het volk, dat lijdt en boet? —
Denkt aan hem en staakt het treuren,
Zoekt met hem den dageraad,
Nieuwe liedren zullen geuren,
Zoolang slechts één harte slaat.

---

[1]) vs. 9907—9938.

XXII.

UIT GOETHE's FAUST, TWEEDE DEEL.

KOORLIED.

TREURZANG OP BYRON (EUPHORION).

(*Andere vertaling*)

Neen, niet eenzaam gingt gij henen,
O beminlijk jonge bard!
Toen gij plotsling waart verdwenen,
Klopte luide menig hart:
Toch verstomde haast ons klagen,
Bijna werd uw dood begroet,
Want in vreugde en lijdensdagen
Tooide u zang en mannenmoed.

Tot geluk scheent gij geboren,
Sterke telg van eedlen stam,
Ach! te vroeg u zelf verloren,
En geblaakt door minnevlam.
Machtig waart gij in 't beschouwen,
En gij leedt met elks verdriet,
Aan den liefdegloed der vrouwen
Paardet gij het edelst lied.

Ach, gij hebt u jong, onachtzaam,
Vroeg verstrikt in 't willoos net,
En toen stondt gij, onbedachtzaam,
Tegen zede op, en wet:
En ten slotte — 't hoogste streven,
Dat den reinen held betaamt,
Werd het einddoel van uw leven —
Maar dat streven werd beschaamd!

Wien beschaamt het niet? — In wolken
Hult het noodlot zich altijd,
Als de vrijheidsdrang der volken
Uitbarst in een bloed'gen strijd.
Broeders! — zingt dan nieuwe wijzen,
Staat niet langer ongetroost!
't Lied zal uit den boezem rijzen,
Zoolang nog één morgen bloost.

UIT GOETHE's FAUST, TWEEDE DEEL.

DE DOOD VAN FAUST. [1])

Vermoeid en teleurgesteld, na allerlei soorten van menschelijk genot beproefd te hebben, heeft Faust, nu zéér oud geworden, zijn toevlucht genomen tot den arbeid. Als ingenieur legt hij nu kanalen en dijken aan, terwijl Mephisto, zijn opzichter geworden, hem niet wil laten [sterven totdat hij het woord uitspreekt, dat zijn ziel aan hem overlevert. En feitelijk zal nu eindelijk dat woord aan de lippen van den ouden Faust ontsnappen.

FAUST.

(*treedt uit het paleis, grijpt de deur beet:*)

Hoe voel ik mij met overmoed beladen
Door 't kloppen van houweelen en van spaden!
Het is de massa, die mij lijkt,
Die d' aarde uit zich zelf verrijkt,
Die dijken toovert uit het zand,
De zee omgeeft met hoogen rand.

MEPHISTO (*ter zijde*).

Toch arbeidt gij voor ons alleen]
Met uwe dammen en uw dijken,
Neptunus kan uw werk wel lijken,
Straks dondert hij er over heen.
Gij zijt op iedre wijs verloren,
Want d' elementen, saamgezworen,
Die brengen u slechts moord en schrik.

FAUST.

Opzichter!

MEPHISTO.

Kijk maar, hier ben ik!

---

[1]) vs. 11539—11675.

FAUST.

Hoe gij 't ook doet, ik laat u stil begaan,
Schaf mij een menigte van werklui aan,
Wees streng en laat ze toch genieten,
Betaal ze, lok ze, goeden, nieten;
Hoe vordert 't graven van de gracht?
Ik wil bericht bij dag en nacht.

MEPHISTO (*halfluide*).

Men spreekt (naar men bericht mij gaf)
Niet van een gracht — maar van een graf.

FAUST.

Hier langs den berg loopt een moeras,
En dreigt mij alles te bederven,
Ik moet dus frissche lucht verwerven,
En alle arbeid komt te pas.
Kan 'k onbeperkte ruimte toonen,
Dan kunnen er millioenen wonen!
De grond is vruchtbaar, mensch en vee,
Zij doen er bei' hun voordeel mee,
Men ziet op heuvlen en op dijken
Reeds een bevolking nederstrijken.
Laat maar de zee hier bruischen tot den rand,
Het binnenste is een gelukkig land,
En waar het water nadert, als een graf,
Sluit noeste arbeid de gevaren af.
Ja! dit gevoel ik als het menschlijk streven,
Als levenswijsheid, levensmoed:
Slechts hij verdient de vrijheid en het leven,
Die dagelijks er voor strijden moet.
Zóó leeft dan hier, genesteld in 't gevaar,
Het kind, de man, de grijsaard menig jaar.
't Gewemel lokt mij hier in 't rond,
Een vrije natie op vrijen grond!
Ik durf aan d' oogenblikken vragen:
Gij zijt zoo schoon! o blijft toch, ja,
Opdat het spoor van mijne aardsche dagen
Nog in geen eeuwen onderga —

Bij het besef van zulk een heerlijk doel,
Geniet ik thans het zaligste gevoel.

(Faust wankelt, de Lemuren, schrikgeesten of spoken, tillen hem op en leggen hem op den grond).

MEPHISTO.

Zie, er 's geen lust, en geen geluk, voor hem,
Naar altijd nieuwe vormen roept zijn stem,
De arme kerel loert nu al, met schrik,
Naar 't laatste, slechte, ledige oogenblik.
Hij, die mij eens zoo krachtig wederstond,
Ligt, door den tijd gedwongen, op den grond!
Het uurwerk staat nu stil —

KOOR.

Het zwijgt als middernacht,
De wijzer zinkt.

MEPHISTO.

Hij valt, het is volbracht!

KOOR.

Het is voorbij!

MEPHISTO.

Voorbij? waarom voorbij?
Voorbij en Niets, 't is alles eenerlei!
Waarvoor is dan dat eeuwig scheppen goed,
Als alles weer in 't niet verzinken moet?
„Het is voorbij!" — Wat valt daaruit te lezen?
Is 't dan niet beter om maar niet te wezen?
Wanneer het in een kringloop steeds blijft gaan,
Dan trekt mij méér het Eeuwig Ledige aan!

[Graflegging van Faust].

EEN DER LEMUREN (*solo*).

Wie heeft het huis zoo slecht bestemd,
Met schoffels, zonder waarde?

LEMUREN (*koor*).

U, donk'ren gast in 't schamel hemd,
Ging 't veel te goed op aarde.

EEN DER LEMUREN (*solo*).

Wie heeft de kamers slecht verzorgd?
Waar bleven disch en stoelen?

LEMUREN (*koor*).

't Was maar op korten tijd geborgd,
De schuldeischers krioelen.

MEPHISTO.

Daar ligt het lichaam, wil de geest ontzweven,
Dan toon ik hem het Woord, met bloed geschreven.
Helaas! men weet nu middelen t' ontdekken,
Om zielen aan den duivel te onttrekken,
Men geeft zelfs nieuwe wegen aan
Tot redding van de zielen, die er dwalen,
Ik heb het vroeger steeds alleen gedaan,
Maar nù moet ik mij assistenten halen.
't Gaat ons in alle zaken slecht!
Vaste gewoonten, 't oude recht,
Men kan bijna op niets vertrouwen.
Eertijds verliet de ziel het doodenhuis,
Ik loerde er op, en als de snelste muis,
Pats! hield ik haar in mijne strakke klauwen;
Nu treuzelt zij, en wil het duister oord,
Het aaklig lichaam niet zoo gauw verlaten,
De elementen, die elkander haten,
Die drijven haar ten slotte smaad'lijk voort.
Weshalve ik mij dag en uren plaag,
Wanneer? Hoe? Waar? dat is maar steeds de vraag,
De kracht is aan den ouden Dood ontrukt,
Ja zelfs het Sterven in een hoek gedrukt,
Met wellust zag ik eens op lijken neer,
Het was maar schijn, want 't lijf bewoog zich weer!

(*hij maakt fantastische gebaren van bezwering*)

Gij heeren met rechte, heeren met kromme hoornen,
Haalt nu terstond één van uw uitverkoor'nen,
En opent nu den afgrond van de hel,
De onderwereld heeft veel kaken wel,
Maar alle kaken open schijnt te veel
Voor de ontwikk'ling van dit slottaf'reel.

(*De hellepoort opent zich links*).

De vuurstroom opent zich verwoed,
Ik zie de vlammenstad in gloed,
En de verdoemden, met gezwollen aderen,
Zie ik hier, redding hopend, ijlings naderen,
Vergeefs! want de hyena wenkt,
Zij worden weer in bloed gedrenkt.
In hoeken is nog allerlei te zien,
Dat vreeslijk is voor bovenaardsche blikken,
Het is heel goed de zondaars te verschrikken,
Want 't schijnt voor hen bedrog, een droom misschien.

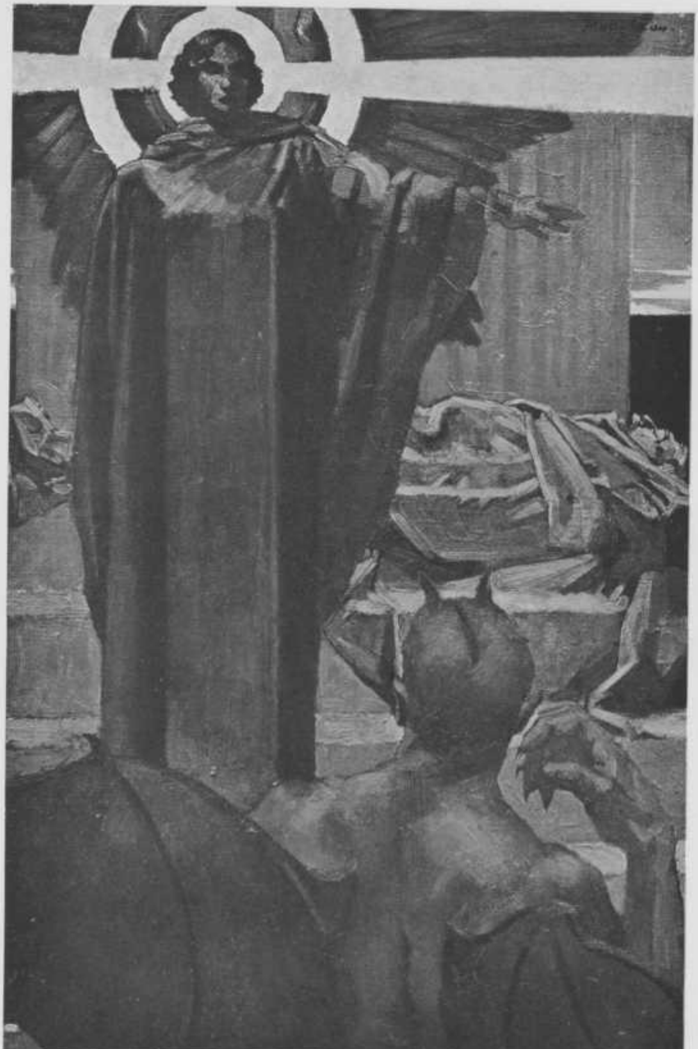
(*tot de dikke duivels:*)

Komt hier, gij schoften met uw eeuwig vuur,
De reuk van zwavel is voor u natuur,
Hier is een zieltje, Psyche met de vleugelen,
Trekt die gauw uit, dan laat zij zich beteugelen,
Dan wordt z' op eens een kleine, vuile worm,
Draagt haar dan mee in uwen wervelstorm.
Of z' in de hel wil komen wonen,
Dat weet ik niet, maar z' is uw buit,
't Liefst in den navel wil zij tronen,
Maar past op haar, zij vliegt er uit!

(*tot de dunne duivels:*)

Komt, kinderspeelgoed, duivelskroost,
Grijpt in de lucht, en zoekt uw troost!
Met klauwen en uw vluchtig hieltje
Gegrepen 't fladderende zieltje!
't Beviel haar niet in 't ouderwetsche leven:
't Is een genie, het wil naar boven streven!

(*Een Gloria of Reddende Engel, van boven rechts, komt nu plotseling aanzweven om de ziel van Faust te redden*).

XXIII.

UIT GOETHE's FAUST, TWEEDE DEEL.

SLOTTOONEEL (Apotheose) [1].

HEMELSCHE HEERSCHAREN.

Volgt, o gezanten!
Hemelverwanten,
Snel door de lucht.
't Stof doen wij leven,
Zonden vergeven
Wij, de naturen
Der creaturen
Alle beseffen wij,
Alle verheffen wij,
Heerlijk van vlucht.

MEPHISTO.

Wanklanken hoor ik, aaklig getrompetter,
Van boven komt 't met den gehaten dag,
Dat jongensmeisjesachtige geschetter,
Zooals alleen de vrome hooren mag.
Gij weet hoe wij eens, in vervloekte stonden,
Vernieling broeiden voor het aardsch geslacht:
Het schandelijkste, door ons uitgevonden,
Dat hebben zij bestreden en verzacht.
Ze komen gluiperig, de hemelscharen,
En stelen ons de schoonste offers weg,
Verkapte duivels zijn 't, die sedert jaren
Ons tegenwerken in ons grootsch beleg.
Hier te verliezen waar voor u een schand',
Gaat naar het graf en schaart u om den rand!

ENGELENKOOR

(*rozen strooiende*).

Rozen, verblijdende,
Balsem verspreidende!
Fladdrende, zwevende,
Geurenvol levende,
Takjes bekleedende,
Knopjes verbreedende,
Bloeit overal!

---

[1]) vs. 11676—12111.

Lente zal geuren zacht
Uit uwe kleurenpracht.
Voor wie met zorg belaân
Is in den slaap gegaan
Herschept gij in een uur
Tot paradijsnatuur
Ons tranendal.

MEPHISTO (*tot de duivels*).

Wat hokt en blokt gij? is dat helsch gebruik?
Houdt allen stand, en laat ze bloemen strooien,
Blijft, duivels, op uw plaats, dat niemand duik'!
Zij denken wel dat zij met roosjes tooien
Ons schuchter maken, maar het zal niet gaan,
Die bloemengeur kan niet voor u bestaan.
Snuift op, gij duivlen! — 't Is meer dan genoeg,
't Schijnt of uw adem reeds die schaar verjoeg.
Maar niet te sterk gesnoven, hoort naar mij,
Gij overdrijft uw satansnuiverij.
Waarom toch kent gij nooit de rechte maat?
Gij dort en zengt, dat alles blaakren gaat:
Reeds giftig zijn de vlammen, die gij spuwt,
Houdt daarmee op, staat lijf aan lijf geduwd —
O wee, uw kracht verdween, uit is uw moed!
De duivlenschaar ruikt vreemden vleiersgloed.

ENGELENKOOR.

Rozen, de bloeiende,
Vlammen, de gloeiende,
Liefde verbreiden ze,
Wellust verspreiden ze,
Overal heen.
Waarheid die lieflijk klinkt,
Klaarheid die lieflijk blinkt,
Willen wij engelen
Met alles mengelen,
Daarmee omstrengelen
Wij 't aardsch beneên!

MEPHISTO.

O vloek, o schande om te ontwaren,
De duivels wijken voor die scharen,
Zij voelen zich voor englen kleen,
En storten ruglings naar beneên.
Ik gun ze graag dat heete bad,
Maar ik blijf hier op 't oorlogspad.

(*Hij verzet zich tegen de rondzwevende rozen*).

Dwaallichten, weg! al blinkt gij ook,
Gij zijt voor mij vuilvieze rook.
Wat fladdert gij, wat kleeft g' als klit?
't Is of mijn nek vol zwavel zit.

ENGELENKOOR.

Wat u niet toebehoort
Moet gij vermijden,
Wat uwe ziele stoort
Kunt gij niet lijden,
Met ons genadewoord
Drijven wij 't kwade voort,
Voor al wat griefde hier
Brengen wij 't liefdevier,
Liefde is 't hemelkind,
Liefde overwint.

MEPHISTO.

Mij brandt het hoofd, hart, lever, ongekend,
Het is een overduivelsch element!
Veel feller dunkt het mij dan hellevuur;
Daarom ook jammert gij van uur tot uur,
O ongelukk'ge minnaars, die versmaad
Den weg beloert, waarlangs uw liefde gaat.
Zoo gaat 't mij ook! 'k Moet loeren naar dien kant,
Waar mijn gezworen vijand is beland,
En vroeger kon ik nooit dien blik verdragen!
Is dan mijn aard veranderd en verslagen?
Ik zie die schepslen graag op dezen dag,
Wat houdt mij tegen, dat 'k niet vloeken mag?
Als ik mij laat verdwazen door die bende,
Wie zal dan dwaze heeten in het ende?

Die bende, die ik haat en diep veracht,
Komt mij thans voor als liefelijk geslacht!
O schoone kindren, die ik groet van ver,
Zijt gij misschien ook kroost van Lucifer?
Zoo kinderlijk, zoo lief ziet gij mij aan,
Het schijnt me toe of 'k moet u kussen gaan,
Gij dunkt mij fraai, natuurlijk bovendien,
Als had ik u reeds duizendmaal gezien:
Stil als een katje sluipt uw blik tot mij,
Laat m' u aanschouwen! Komt en nadert vrij!

ENGELENKOOR.

Wij komen reeds, waarom bergt gij het lijf?
Wij naadren reeds, en als gij kunt, zoo blijf!

MEPHISTO

(*die vóór op het tooneel wordt teruggedrongen*).

Gij noemt ons de verdoemde geesten,
Maar van ù zijn verdoemd de meesten,
Want gij hebt man en vrouw verleid!
Verdoemd zij uw misdadigheid!
Is dit uw liefde soms, zoo lang van duur?
't Schijnt of het heele lichaam staat in vuur,
En nauwlijks voel ik dat mijn rug verzengt:
Komt nader, zegt de boodschap die gij brengt!
Beweegt uw ledematen zooals 't moet,
Die diepe ernst staat u verduiveld goed!
Maar lacht ook eens, 'k zou gaarne inderdaad
Eens zien hoe u de englenglimlach staat,
Precies zóó als verliefden somtijds doen,
Eén trekje om den mond, dat 's voor 't fatsoen!
U, langen jongen, zie ik 't liefst van al,
Dat papenlachje staat je echter mal,
Zie, bid ik u, mij maar met wellust aan!
Ook kon uw naaktheid meer fatsoenlijk staan,
Dat langgevouwde hemd, die diepe plooi,
Is waarlijk al te zeedlijk, al te mooi!
Zij keeren om! Van achtren zijn ze prachtig —
De rakkers zien er lekker uit, waarachtig!

ENGELENKOOR.

Minnende vlammenzee,
Brengt alom klaarheid!
Schenkt den verdoemden ook
Hoogere waarheid,
Dat hun het kwade wijk',
Dat hun genade prijk',
Licht uit den hoogen,
Dat hunne zinnelust
Wijke voor minnerust,
Nimmer vervlogen!

MEPHISTO.

Hoe zie 'k er uit! Gelijk een Job, vol builen,
Gelijk een mensch die bang is voor zichzelf,,
Wat sta ik hier gelijk een kind te pruilen,
En wanhoop aan mijn onderaardsch gewelf!
Gered zijn thans de eedle duivelsdeelen,
En 't liefdespooksel zit reeds in de huid,
Ik zie de vlammen 't spel der minne spelen,
En vloek u allen, englen en uw buit!

ENGELENKOOR

(*met het onsterfelijk deel van Faust*).

Heilige minnegloed,
Als gij komt zweven,
Voelt elk in 't leven
Zich diep van binnen goed!
Heft u dan allen op,
Engelenscharen!
Komt met uw liefdebuit
Opwaarts gevaren!
Loutrend, reinigend
Zijt gij voor hem geweest:
Vrij, niet meer pijnigend
Ademe zijn geest!

MEPHISTO (*omziende*).

O hemel! waarheen zijn zij nù getrokken?
Onmondig volk, gij hebt mij slim verrast!
Zij wisten plotsling mij mijn buit te ontlokken,
En gingen dáárom bij dit graf te gast!
Een groote, een'ge schat is mij ontstolen,
De hooge ziel, die mij was aanbevolen,
Die hebben zij mij listig weggediefd!
Bij wien moet ik nu klagen wat mij grieft?
En wie verschaft mij 't eens verworven recht?
Nu ben ik op mijn ouden dag bedrogen,
Zelfs ben ik in mijn eigen strik gevlogen,
Ik heb 't verdiend, het ging mij aaklig slecht!
Ik arme duivel strek nu elk ten hoon,
En slim bedrog is heel mijn liefdeloon.
Wanneer voor deze dolle handeling
Ik zóóveel moeite op mij heb geladen,
Dan is voorwaar de dwaasheid niet gering,
Die nu weer doorstraalt in mijn laatste daden.

EEN BERGKLOOF. EEN BOSCH. ROTSEN.
EENZAME NATUUR.

KOOR VAN HEILIGE KLUIZENAARS
(*groepsgewijs, tusschen de rotsen*).

Bosschen, gij nadert ons,
Wortels, g' omadert ons,
Takken, g' ombladert ons,
Stam dicht bij stam;
Murmelend van beneên
Ruischt door de kloven heen
't Beekje, en fier van leên
Groet ons de leeuw meteen,
Vriendlijk en tam:
Liefde heerscht ongestoord
In dit kalm vredesoord,
Waar twist niet kwam.

PATER ECSTATICUS.

Eeuwige minnebrand,
Gloeiende liefdeband,
Hijgende menschenborst,
Stijgende wenschendorst,
Pijlen, doordringt mij thans,
Lansen, bedwingt mij thans,
Knodsen, verplet mij nu,
Bliksems, ontzet mij nu,
Dat niemand wanen zal
In 't aardsche tranendal
Voor goed geplaatst te zijn,
Of voor het laatst te zijn:
Maar dat om 't zeerst
Voor ieder, heinde en ver,
Opga de liefdester:
Liefde, zij heerscht!

PATER PROFUNDUS.

Zooals de afgrond aan mijn voeten
Den mensch bedreigt met eeuw'ge rust,
De beekjes hier elkaar ontmoeten,
Den sterken stroom het windje kust,
Zooals de tak het luchtruim kliefde
Voordat de bijlslag klonk in 't woud,
Zoo is het de almacht'ge liefde
Die alles vormt en alles bouwt.
't Schijnt alles wild om mij te bruischen,
Als ging èn woud èn rots te niet,
En toch! de watervallen ruischen
Ons lieflijk toe uit ver verschiet.
Zij moeten straks de dalen drenken,
En ook de bliksem, kort van duur,
Moet reinheid aan den damkring schenken,
En loutering aan God's natuur.
't Zijn liefdeboden, die verkonden
Wat eeuwig scheppend ons omzweeft:
Mijn boezem moog dit ook doorgronden,
Waarin de geest al peinzend leeft.

Verstrikt in nietige gedachten,
Ben ik verward en peinzensmoe:
O Godheid, schenk mij nieuwe krachten,
En red mij waar ik onrecht doe!

PATER SERAPHICUS.

Zie de morgenwolkjes zweven,
Door der dennen fladdrend haar!
't Binnenste vangt aan te leven,
't Is een jonge geestenschaar.

KOOR VAN ZALIGE KNAAPJES.

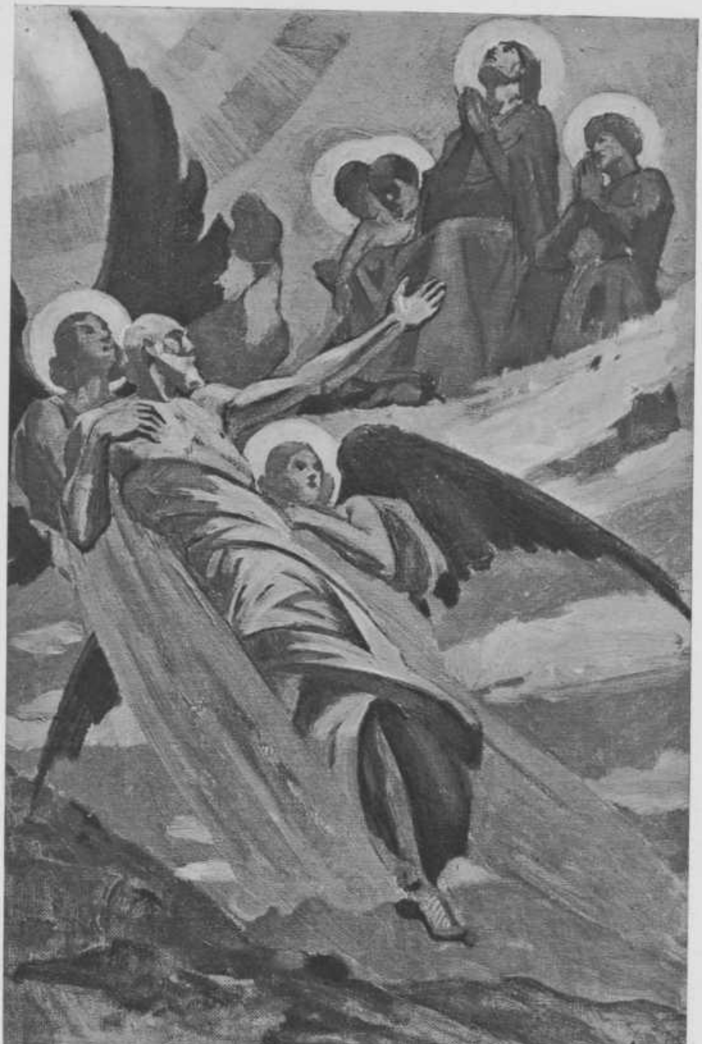
Waar, waar zijn wij neergevallen,
Zeg ons in wat kring wij zijn?
Zalig zijn wij, en voor allen
Wordt het leven zacht en rein.

PATER SERAPHICUS.

Knaapjes, middernachtgeborenen,
Halfontloken nog van zin,
Voor de ouders straks verlorenen,
Neemt de hemel thans u in!
Want gij voelt de liefdestralen
Die er dalen op dit oord,
Uit de aardsche lijdensdalen
Zweeft gij op naar 't zaligst oord.
Ziet mij aan, wilt mij vertrouwen,
Waar ik minnend tot u kom,
Ziet hoe hier de heem'len blauwen,
'k Roep u hier het wellekom! —

(*Hij liefkoost ze*).

Ziet de boomen, ziet de klippen,
Ziet den zilvren waterval,
Ziet de golfjes die ontglippen
Tot een bergstroom, in het dal.

XXIV.

KOOR VAN ZALIGE KNAAPJES.

Dat is machtig om t' aanschouwen,
Maar te donker is ons 't oord,
Angst doet onze vaart verflauwen,
Laat ons gaan! Wij zweven voort.

PATER SERAPHICUS.

Zweeft omhoog ter hemelreize,
Toont aan ieder, onbemerkt,
Hoe op eeuwig reine wijze
God's nabijheid elk versterkt.
Dat is voedsel, dat bewaring
Voor den geest, van stof bevrijd,
Eeuw'ge liefdesopenbaring,
Die verheft tot zaligheid.

KOOR VAN ZALIGE KNAAPJES.

Zie, wij vormen reeds kringen
Tot het zaligste doel,
En wij zweven en zingen
Met een heilig gevoel:
Als op geurige bedden
En met rozen belaân,
Gaan w' een ziele nu redden,
Die ten onder zou gaan.

ENGELENKOOR

(*dragende het onsterfelijk deel van Faust*).

Gered is thans het deel, dat leeft,
  Dat leeft voor alle tijden:
Wie altijd strijdt en altijd streeft,
  Dien kunnen wij bevrijden.
Wanneer de hoogere liefde maar
  Bedwingt het liefdelooze,
Dan nadert hem de englenschaar
  En redt hem uit den booze.

KOOR VAN JONGERE ENGELEN.

Ziet die rozen in de handen
Van boetvaard'ge zondaressen,
Die den dorst naar wrake lesschen,
En de ziel aan God verpanden:
Hoe z' ook dwaalde, hoe z' ook viele,
Satan hebben wij verdreven,
Waaraan zij zich had gegeven,
Dus gered is d' eedle ziele,
Helsche straf is thans verkracht;
Zelfs de Duivel en zijn benden
Moesten zich vernietigd wenden,
Juicht nu allen! 't is volbracht.

KOOR VAN VOLMAAKTE ENGELEN.

Ons blijft een rest van d' aard,
Die drukt en pijnigt,
Waar 't als asbest bewaard,
't Moet toch gereinigd.
Als sterke geesteskracht
Veel elementen
Gistend heeft saamgebracht,
Zonden, talenten,
Die in het sterflijk lijf
Woelen en strijden,
D' eeuwige liefde slechts
Vermag 't te leiden.

KOOR VAN JONGERE ENGELEN.

Hier om de rotsenrij
Ontwaakt zoo even,
Van verre en van nabij,
Een geestenleven,
De wolkjes worden klaar,
'k Zie een bewogen schaar
Knaapjes verschijnen,
Die vol van zaligheid
Juichende zijn bevrijd
Van aardsche pijnen.

Gaat dan dat kinderkoor
Die arme ziele voor
Met heilig zingen,
Dan is het al volbracht,
Dan zal der liefde macht
't Heelal doordringen.

KOOR VAN ZALIGE KNAAPJES.

Gaarne ontvangen wij
Dezen uit 't aardsche land,
Juichend erlangen wij,
Englen! uw onderpand.
Schudt toch die vlekjes af,
Die hem omgeven,
Zijn ziele rijst uit 't graf
Tot heilig leven.

DOCTOR MARIANUS.

Hier is het uitzicht vrij,
  En opgetogen
Gaan vrouwen hier voorbij,
  Zwevend ten hoogen:
De grootste midden in,
  Vol sterrenkransen,
De hemelkoningin,
  Haar zie ik glansen!

(*in verrukking*).

Hoogste Vrouw, die 't aardrijk kent,
  Laat mij in de blauwe
Uitgespannen hemeltent
  Uw geheim aanschouwen!
Louter wat der mannen borst
  Eeuwig doet ontgloeien,
Reinig onzen liefdedorst,
  Sla ons in ùw boeien!
Groot is onze mannenmoed,
  Mits door u beveiligd,
Heerlijk onze minnegloed,
  Mits door u geheiligd.

Maagd, rein in den schoonsten zin,
  Moeder, eerbewarend,
Uitverkoren Koningin,
  Goden evenarend!

* *

Zie, om haar heen verschijnt
  Een luchtig wolkje,
De zondaressen zijn 't,
  Een teeder volkje:
Z' omvatten hare knie,
Bidden om sympathie,
  En om genade.

* *

Tot u, de gewijde vrouw
  Moge, zonder schromen,
Altijd de verleide vrouw
  Vol vertrouwen komen.
Ach, wie redt haar, arm, verstrooid,
  Van der zonde kusten,
Wie verbreekt de ketens ooit
  Van de zinnelusten?
Zal niet steeds de zwakke voet
  Langs een helling glijen?
Welke vrouw lokt niet een groet
  En het vriendlijkst vlijen?

(*De Mater Gloriosa komt aanzweven*).

KOOR VAN BOETVAARDIGEN.

Tot hemelstreken
Kunt g' u verheffen:
Wil òns ook treffen,
Verhoor òns smeeken,
O godgewijde,
Gebenedijde!

MAGNA PECCATRIX (Luc. VII, 36).

Bij de liefde, die de voeten
  Van uw zoon met tranen drenkte,
Toen de zondares moest boeten,
  En de Fariseër wenkte,
Bij de albasten flesch die breeklijk
  Balsemdrup kon nederlaten,
Bij de lokken die zoo weeklijk
  Droogden zijne ledematen —

MULIER SAMARITANA (Joh. IV).

Bij 't Samaritaansche weiland
  Dat reeds Abram's kroost doorwoelde,
Bij de bron, die onzen Heiland
  De verdroogde lippen koelde,
Bron, thans nimmermeer vervlietend,
  Maar verhelderd, en verpereld,
Overvloeiend, overschietend
  Als de liefdebron der wereld —

MARIA AEGYPTIACA (Acta Sanctorum).

Bij het graf van weergeboorte
  Waar men Jezus in liet dalen,
Bij den arm, die van de poorte
  Mij terugstiet zonder dralen,
Bij de veertigjarige boete
  Die ik sleet in dorre dreven,
Bij de zalige afscheidsgroete
  Die 'k in 't zand heb neergeschreven —

ALLE DRIE.

Gij die zondaressen heiligt,
  En haar redt uit de verdrukking,
De boetvaardigen beveiligt
  Door uw glimlach vol verrukking,
Gun ook deze ziel in ruste,
  Die slechts eenmaal heeft misdreven,
Van haar misdaad onbewuste,
  Uw genade, hoogverheven!

UNA POENITENTIUM

(vroeger Margarete).

Sta mij ter zijde,
O godgewijde,
Gebenedijde,
En zie genadig mijn vreugdeglans!
Mijn lief, mijn leven,
Aan deugd hergeven,
Hij nadert thans.

KOOR VAN ZALIGE KNAAPJES.

Zijn ziel verhoogt zich al,
  Niet te beseffen,
Zal uit den zondenval
  Machtig zich heffen,
Zie hoe zij groeit en bloeit,
Zie hoe zij overvloeit
  Van hoogre waarde,
Hoe zij den pijn verslaat,
Hoe zij den schijn verlaat
  Van deze aarde.

UNA POENITENTIUM

(vroeger Margarete).

Door 't eedle geestenkoor omgeven
  Voelt zich de mensch ten hemel klaar,
Ten hoogsten dampkring opgeheven
  Is hij verwant met d' englenschaar,
Zie hoe hij uit de aardsche boeien
Die hem omklemmen, hem omgloeien,
  Zich vol van trots heeft opgericht.
Vergunt dat ik, boetvaard'ge vrouwe,
Hem in een nieuwer glans aanschouwe,
  Hem opheff' tot het eeuw'ge licht!

MATER GLORIOSA.

Verhef u dan, gevallen vrouwe,
Wijs hem het pad van deugd en plicht!

DOCTOR MARIANUS.

Zwelgt thans in het volle licht,
  Durft zijn glans betasten,
Gij, berouwvol opgericht,
  Allen zwaar belasten!
Ieders beetre ziel en zin
  Worde thans werkdadig,
Maagd en Moeder, Koningin,
  Godheid, blijf genadig!

CHORUS MYSTICUS

Al het verganklijke
  Bergt hoogre klaarheid,
Het ontoeganklijke
  Wordt hier tot waarheid;
Het onaanschouwlijke
  Aanschouwde ons oog,
Het eeuwig-vrouwlijke
  Trekt ons omhoog.

NASCHRIFT.

Traduttore, traditore! — zegt de Italiaan, en Bilderdijk schreef terecht dat vertalingen slechts bloemen in glazen zijn.

Toch is het dit niet alleen, dat mij steeds heeft weerhouden van een volledige vertaling van Goethe's Faust, tweede gedeelte. Het is waar, het is werk van een Goethe, dus altijd merkwaardig, dus altijd diepzinnig. Maar toch komt het mij voor dat het tweede deel van den Faust aan een zekere overlading, een breedsprakigheid lijdt, die een beletsel moet zijn voór iedere eerlijke vertaling; deze breedsprakigheid is een typisch verschijnsel van den ouderdom. En — het tweede deel is in Goethe's ouderdom voltooid.

Genoeg hierover. Ik heb dan ook een zeer groot gedeelte van den tweeden Faust onvertaald gelaten, want ware ik aan 't verkorten gegaan (ook dit standpunt is te verdedigen), dan was het moeielijk, zoo niet onmogelijk te weten: waar te beginnen? en waar te eindigen?

In de eerste uitgave mijner vertaling (Rotterdam, 1910), die de sympathie had van wijlen mijn onvergetelijken vriend J. Hudig, heb ik slechts 6 fragmenten gegeven van het tweede deel. In deze nieuwe geïllustreerde uitgave zijn door mij, in verband met de verdienstelijke fransche illustraties, nog 3 nieuwe fragmenten daaraan toegevoegd. Ik wil thans een overzicht geven van al deze 9 fragmenten.

Het eerste fragment bevat de inleiding tot het eerste bedrijf, en is een heerlijk stuk poëzie; in het geheele eerste deel, toch zoo vol schoonheden, is bijna geen brokstuk te vinden dat dit fragment in schoonheid van vorm en diepzinnigheid van gedachten evenaart.

Het tweede is het: Liedje van de moeder en de dochter, ook uit het eerste bedrijf. Echt schalksch, echt Goethe, uit zijn jongen overmoedigen tijd.

Uit het tweede bedrijf koos ik twee interessante fragmenten (nieuw). Het eerste is de geestige, hier en daar gewaagde, tegenwoordig méér dan ooit actueele: Schepping van den Mensch, of het Menschje, Homunculus. En het tweede, niet minder belangrijke, is dat tooneel uit den klassieken Walpurgisnacht, waardoor als 't ware de geest waait van het oude Hellas — en van het overoude Egypte. Grootsch in al zijn kortheid is het slot, waar de Sfinx, die alle eeuwen ziet voorbijgaan, zonder ooit het gezicht te vertrekken, wordt beschreven.

Uit het derde bedrijf gaf ik drie korte fragmenten, allen meesterstukken van poëzie. Vooreerst het lied van Lynkeus, die apotheose van Helena's onsterfelijke schoonheid. Dan: het fijne tweegesprek tusschen Helena en Faust, een dichterlijke poging tot oplossing der vraag, waarom de moderne volken het rijm hebben ontwikkeld, waarom de klassieken het hebben vermeden. In het tijdschrift „Hellas" heb ik lang geleden dat vraagstuk uitvoerig behandeld; hier geeft Goethe een oplossing, die wel wat oppervlakkig schijnt maar tòch veel te denken geeft. En ten slotte (last not least) heb ik mij aan eene vertolking gewaagd van den heerlijken treurzang op Euphorion-Byron, zelfs aan een dubbele, omdat dit lied mij steeds bijzonder aantrok. De vriendschap van den ouderen en oud wordenden Goethe voor den jeugdigen Britschen bard, die sommige zijner gedichten „to the illustrious Goethe" heeft opgedragen, is een verheugend feit uit de wereldletterkunde.

Ten slotte: het vierde bedrijf, vol schoone poëzie en wijsgeerige gedachten, vol ook van mystiek, het laatste kenmerkend voor Goethe's ouderdom.

In de eerste uitgave had ik daarvan alleen het Slottooneel vertaald, van een — bijna zou men zeggen Christelijke en Katholieke schoonheid, ware 't niet dat een denker als Goethe nooit bij het wereldsche Christendom, en allerminst bij het zoo ontaarde Katholicisme, als staat in den staat, zal kunnen worden ingelijfd. Integendeel, de pantheist Goethe verloochent zich nergens, als ontleent hij soms zijn vormen aan bijbelsche oudheid of aan ouden, en nieuwen kerkzang. Als nieuw vertaald fragment is thans daarbij gevoegd: de dood van Faust, met die merkwaardige

verzen waarin Faust als een soort van sociaal wereldhervormer en werkverschaffer wordt afgeschilderd; ook dit brokstuk moge voor zichzelf spreken.

Men kan de wereldletterkunde beschouwen als een reusachtig concert, als een congres der volken, groote en kleine, waarbij de levende wereldtaal der Angelsaksische rassen, het Engelsch, meer en meer een overwegenden rol speelt. Toch kunnen kleine talen zooals het Nederlandsch, in kleinen kring, hare waarde behouden; de taal waarin een Multatuli, een Bilderdijk en een Vondel hebben geschreven, zal al ware 't reeds daardoor voortdurend de studie van belangstellenden waard zijn. En dit bepaalt ook de, altijd min of meer betrekkelijke, waarde van Nederlandsche vertalingen, die zich uit den aard der zaak blijven wenden tot een beperkt publiek.

De tijd van klein nationaal gedoe, van kleine nationale belangen is voorbij. En dit geldt ook van de letterkunde, die in haar beste uitingen meer en meer wordt tot wereldletterkunde, en geene grenzen kent. Goethe met zijn Faust, in alle talen vertaald, is daarvan een schitterend voorbeeld. Van hem is met recht door een Franschman gezegd: Goethe aimait ardemment son pays, mais, esprit sage et pondéré, il sut toujours se maintenir dans ces hautes et sereines sphères, où la haine de peuple à peuple ne pénètre point, où l'on ne s'attache plus qu' aux grands intérêts de la science et de l'art, où l'on ne sert plus que la vérité, où l'on se croit le concitoyen, non de tous ceux qui partagent dans la même langue les mêmes préjugés, mais de tous ceux qui pensent. (Julien Boitel, Les littératures étrangères, Paris 1906, blz. 402).

Den Haag, 1926. H. C. MULLER.

LIJST DER PLATEN.